

Poem pentru „Caiete Silvane”

Daniel Hoblea

Ca și cum

Ca și cum am ști
ce ne așteaptă
în sfere mai înalte
decât orice gând
despre înalt.
ca și cum cineva
ne-ar fi spus dinainte
de a ne naște
cum să pășim
cum să privim
cum să ne așezăm
firea în marea Fire.
Ca și cum ne-am aminti
starea pe loc plecarea ajungerea.
Ca și cum totul
ar fi în noi
ca un ghem
pe care-l deapănă
o mână pricepută.
Așa stăm față-n față
cuminți
ca și cum
mai bătrâni decât lumea
ca și cum
mai tineri decât clipa
am fi.

Caiete Silvane

Revistă de cultură

72

Născut la Pericei, pe data de 19 decembrie 1898, Ioan Sima era descendent al unor familii cu bogate tradiții istorice. Astfel, străbunicul său pe linie maternă a fost revoluționarul pașoptist Iacob Deleu. Acesta s-a născut în anul 1804. Era fiul preotului Andrei Deleu din localitatea sălăjeană Vârșolt. S-a căsătorit cu Maria Aciu (1804-1893), fiica avutului gospodar din Vârșolt, George Aciu.

Din căsătoria lui Iacob Deleu cu Maria Aciu s-au născut doi copii: Daniel și Irina. În anul 1869, pe data de 5 iulie Daniel Deleu se căsătorește cu Iuliana Cosma (1845-1920), fiica preotului Ioan Cosma din Pericei. Tânăra pereche s-a mutat la Pericei, unde Daniel Deleu a fost numit notar și din fericita lor căsnicie li s-au născut 6 copii: Cassiu născut în anul 1869; Regina (mama lui Ioan Sima) pe data de 5 septembrie 1870; Victor în 1876; Ioan în 1877; Cornelia în 1880 și mezină a familiei, Sabina, născută în anul 1882.

În anul 1880, pe data de 24 ianuarie, moare, răpus fulgerător, Iacob Deleu. În anul 1896, la vârsta de numai 52 de ani, „în suferințe, pe care le-a îndurat tăcut și liniștit cu resemnare creștinească ca fiind rânduite de vrerea cerească”, se stinge din viață și Daniel Deleu, nepotul său Ioan Sima neavând șansa de a-l cunoaște.

Pe linie paternă Ioan Sima coboară din vitejii cnezi maramureșeni. Familia Sima din Săcel este atestată documentar ca nobilă (cimeres nemes), într-o diplomă a lui Iancu de Hunedoara, datată la 31 mai 1453.

Venirea familiei Sima pe meleaguri sălăjene se leagă de hirotonirea ca preot a lui Constantin Sima, bunicul lui Ioan Sima, în localitatea de pe râul Someș, Negreni.

Alexandru Sima, tatăl lui Ioan Sima, era cel de al treilea copil al lui Constantin Sima. El s-a născut pe data de 30 octombrie 1859, tot în Negreni. A absolvit gimnaziul din Sighetul Marmației și apoi a urmat studiile teologice la Gherla. A fost hirotonit ca preot în anul 1887 și numit, peste un an, administrator interimar în localitatea Șumal. După moartea preotului Ioan Cosma, bunicul pe linie maternă a soției sale Regina, este numit preot în locul acestuia în localitatea Pericei, în anul 1892.

Alexandru Sima s-a căsătorit cu Regina Deleu pe data de 25 aprilie 1887 și au dat naștere la 7 copii. Prima născută a fost fetița Ileana, pe data de 25 martie 1888, însă aceasta a decedat la frageda vârstă de 6 ani. Au mai avut încă o fată, pe Maria, născută în anul 1900 și 5 băieți: Cornel (1889-1954); Laurențiu (1891-1969); Virgil (1897-1962) și pe Ioan Iuliu (1898-1985).

Marcel Lucaciu

**Revizorul și
pedagogul
Eminescu**

Viorel Mureșan

**Un dicționar
de
eminescologi**

Viorel Tăutan

**Vasile Sav in
memoriam**

**Ileana Petrean
- Păușan**

**Pictorul
George**

Rădeanu

la 60 de ani

Cariera și viața unui artist de excepție

Fotodocumentar Ioan Sima

În anul 1954, Ioan Sima s-a căsătorit, la vârsta de 56 de ani cu Margareta, născută Motoi, care era mai tânără decât el cu 25 de ani. Margareta s-a născut în anul 1923, la Săcele, lângă Brașov și era de profesie medic la Clinica de psihiatrie din Cluj. Ioan Sima mai avuse câteva tentative de căsătorie, însă acestea au eșuat. Astfel, după ce s-a mutat ca avocat stagiar la Cluj, la renumitul avocat Pordea, urma să se căsătorească cu fiica acestuia Lici Pordea. Însă, în urma unui accident de schi, în urma căreia era să-și piardă viața relația dintre cei doi s-a răcit și nu s-au mai căsătorit.

Revizorul și pedagogul Eminescu

Timp de aproape un an (1 iulie 1875 – 4 iunie 1876), Mihai Eminescu a fost revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui. Din această perioadă s-au păstrat numeroase procese-verbale ce atestă o meticulozitate neobișnuită. Spirit critic, prin excelență, dar sânguincios și devotat cauzei sale, revizorul a consemnat - nu fără amărăciune! - toate neregulile constatate. Era convins de necesitatea introducerii în școlile românești a unui sistem de predare eficient, a unor mijloace de învățământ ce încă lipseau. A văzut în această instituție, care a fost și este Școala, șansa ridicării neamului românesc în rândul celorlalte țări europene...

Deseori, Eminescu pune problema (re)organizării și înzestrării școlilor sătești față de care administrațiile locale manifestau, pe atunci, o nonșalanță dezarmantă: „Dacă frecvența este mică, cauza este e a se căuta numai în netrebnicia administrației comunale, care privește școala ca un lucru de prisos, închiriază un local nesuficient, în care pot încăpea abia 30 de copii, lasă și acest local descoperit și în stare proastă, nu cumpără cărțile și ustensilele necesare școlii și prevede peste tot sume neînsemnate în bugetul ei pentru școală, încât tot bugetul școlii e cât a treia parte din leaful d-lui primar.” Frecvența redusă se datorează - în alte cazuri - sărăciei, bolilor, grelelor impozite ce bântuie comunitatea rurală și nicidecum aversiunii față de studiu. Peisajul campestru e dezolant. Primăriile sunt tiranice, pentru că ele ascund, sub masca interesului general, dorința personală de câștig: „Localul de școală din Șipote l-am găsit prefăcut în locuință a notarului, ușa din tindă, care dă în clas, am găsit-o zidită și deschisă, în peretele din nord, o altă ușă încât de afară copiii intră de-a dreptul în școală. Școala nu funcționează de fel. În clas d-nul notar își păstrează peste iarnă curechiul și nutrețul pentru vite. Toate acestea sub ochii d-lui primar.”

În atenția revizorului mai intră, apoi, slaba pregătire a unor învățători precum și lipsa unei metodologii didactice adecvate. Caligrafia e „numai teoreticește” cunoscută, cuvintele sunt întrebuințate fără a li se cunoaște sensul, lectura-model se face nu pe cărți de citire, ci pe manuale de geografie „c-o ortografie rea și c-o limbă imposibilă”, iar gramatica este „un fel de schematism”, deși ea „trebuiește învățată nu pe de rost, ci prin dese exerciții orale și în scris”. Eminescu cere excluderea manualelor lui Măcărescu și Manliu, recomandând, în schimb, abecedarul conceput de Ion Creangă: *Povățuitoriu la cetire prin scriere*. Unul dintre multele rapoarte adresate Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice subliniază meritele noului manual: „Deosebirea între metoda propusă de această broșură și învățarea rutinată și mecanică, precum se profesază ea în genere în școlile noastre, este deosebirea dintre învățământul viu și intuitiv și mecanismul mort al memorării de lucruri neînțelese de copii; este deosebirea dintre pedagogie și dresură. Într-adevăr, prin metoda veche a silabisirii, a memorării mecanice de semne și cuvinte, inteligența copiilor nu era cu mult mai bine tratată decât inteligența unui animal care se deprinde prin frică și silă la o mulțime de apucături automate, de care nu-și poate da seama.” Cu alte cuvinte, învățarea mecanică e înlocuită cu învățarea prin descoperire. Transformat din receptor pasiv în participant activ, elevul ajunge prin propria-i judecată la cunoștințele pe care trebuie să și le însușească. Apelând la succesiunea „jocurilor” ce mizează pe aptitudini și inteligență, învățătorul îl face pe copil capabil și dornic să învețe. Iată de ce - precizează revizorul

Eminescu - abecedarul lui Creangă e cu totul original, nefiind copiat sau prelucrat după surse străine și rămâne rodul muncii unui om înzestrat de la natură cu darul de a instrui.

Vocația de pedagog a marelui nostru poet se desprinde și din fragmentele rămase în manuscris ori din articolele publicate la *Timpul* (1877-1883). Sistemul de învățământ e considerat drept un „falsum” întemeiat pe facultatea memoriei, nu și pe aceea a judecării. Memoria - arată Eminescu - nu înțelege de ce un lucru se cheamă astfel, dar judecata va ști. Prin urmare, vom cere copilului să opereze doar cu lucruri pe care le-a înțeles pe deplin, fără urmă de îndoială. Recenzând două manuale de geografie (alcătuite de Gh. Mihăilescu și Zaharia Antinescu), redactorul denunță, cu o superbă ironie, programele școlare supraîncărcate și orientarea păguboasă a studiului dinspre calitatea celor știute înspre cantitate. Atacul îl vizează pe însuși ministrul Instrucțiunii Publice: „...de când d-nul Chițu pune la cale învățăturile publice, programa școlilor elementare și secundare e atât de încărcată încât amețește și pe învățători.” Mucalit precum Ion Creangă, Eminescu reține inclusiv una dintre întrebările absolut „clasice” ale d-lui Antinescu: „Cum se cheamă partea când stăm cu fața de unde se ivește soarele dimineața?...”

Cel mai important articol despre Școala românească este intitulat *Educație și învățământ*. Autorul încearcă să motiveze, aici, cauzele indiferenței și repulsiei ce apar, uneori, față de conținutul învățământului. Obligat să memoreze papagalicește o serie de informații - de multe ori, neprelucrate și neînțelese - elevul își pierde interesul pentru învățatură. Supraîncărcat, luând din toate câte puțin, el ajunge să nu mai știe nimic temeinic: „Școala n-ar trebui să fie o magazie de cunoștințe străine, ci o gimnastică a întregii individualități a omului; elevul nu e un hamal care-și încarcă memoria cu saci de coji ale unor idei străine, sub care geme, ci un om care-și exercită toate puterile proprii ale inteligenței, întărindu-și aparatul intelectual precum un gimnast își împuternicește până-n gradul cel mai mare aparatul fizic, fie-n vigoare, fie-n îndemănare.”

În fine, articolul *Sterilitatea învățământului nostru* scoate în evidență câteva neajunsuri pe care s-ar părea că le-am moștenit. Problemele învățământului au fost doar parțial rezolvate, printr-o serie de măsuri mai mult administrative. S-a ignorat principala atribuție a Școlii: *educația*. Știință pentru știință se face numai în cadrul Universității. Lipsurile mari ale învățământului nostru - e de părere gazetarul Eminescu - sunt mai degrabă pe terenul educației decât pe acela intelectual, iar „sterilitatea” o dă aceeași - fatală! - (supra)încărcare a programelor școlare.

Mănunchiul de procese-verbale, rapoarte sau articole scrise pe tema învățământului românesc conturează profilul unui excepțional pedagog ale cărui observații juste și îndreptățite le depășesc, cu mult, pe acelea ale așa-zisilor „avizați” ai vremii. Fin sociolog și polemist desăvârșit, Eminescu probează - și în acest domeniu! - o clarviziune prodigioasă. Fără îndoială, este semnul celor *aleși*...

Marcel LUCACIU

Notă: Citatele au fost reproduse conform volumului *Mihai Eminescu, Scrieri pedagogice, Editura Junimea, Iași, 1977*.

Colecția de călimări

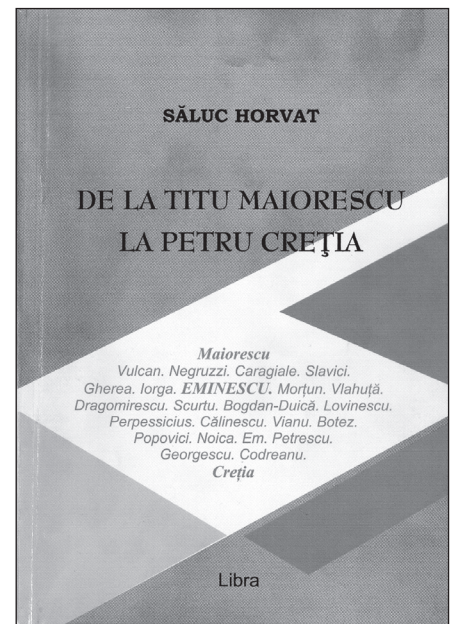
Un dicționar de eminescologi (II)

Reluând firul însemnărilor la cartea lui Săluț Horvat, e momentul să încercăm un răspuns la întrebarea: există eminescologia ca disciplină filologică bine definită? Din punctul nostru de vedere, în sprijinul unei replici afirmative ar sta câteva argumente. Mai întâi, să ne amintim că de câteva bune decenii, în universitățile românești, se vorbește de înființarea unor catedre *Eminescu*, al căror exclusiv obiect de studiu ar fi...eminescologia, așa cum o definește DEX: *Studiul vieții și al operei lui Mihai Eminescu* (p. 648). Apoi, ivirea celor mai mari trei eminescologi: George Călinescu, Ion Negoițescu, Ioana Em. Petrescu, prezenți în dicționarul de față, dar și a altora, din păcate absenți: Amita Bhowse, Rosa del Conte, Allain Guillerrou. În sfârșit, mitul, care credem că radiază eminescologie: *Eminescu este și rămâne un mit pentru că întruchipează ceea ce nu avem în structura noastră psihică și temperamentală: statornicie în credință și sentimente, tenacitatea zidirii până la capăt, trăire în numele unui ideal, departe de interesul meschin și imediat.* (Eugen Negrici, **Iluziile literaturii române**, p.76). Deci, încercări ca cea a lui Săluț Horvat au deplină justificare, au un real obiect de studiu.

Grigore Scorpan este autorul unei ediții **Poeziile lui Eminescu**, Iași, 1943, dar și un eminescolog cu apăsată opțiune lingvistică, pe baza cărora aduce câteva amendamente edițiilor anterioare, acceptate și preluate, inclusiv de Perpessicius și D. Murărașu. Recunoscut în primul rând pentru editarea operei eminesciene, Dumitru Murărașu e un cercetător în domeniu, axat pe publicistica poetului. Din familia documentariștilor aplecați asupra biografiei face parte și Augustin Z. N. Pop. El a aprofundat și relația Eminescu-Veronica Micle, sondând corespondența celor doi. Perpessicius a proiectat cea dintâi ediție completă de **Opere**, iar faptul că a realizat doar primele 6 volume, cele dedicate poeziei, nu-i diminuează din meritul de a se afla la baza giganticei proiecții, în care a risipit atâta erudiție. Alți eminescologi, la fel de vrednici, cu criterii limpezi pe parcurs și cu exigențe sporite, vor urni, după decenii de încremenire, povara următoarelor zece volume. El a avut cel puțin câteva principii editoriale clare:

respectarea cronologiei creației, inclusiv în cazul scrierilor postume, ca și reproducerea variantelor prin confruntarea cu manuscrisele. De asemenea, actualizarea ortografiei textelor. Munca de editor i-a fost dublată de aceea de cercetător al vieții și sensurilor operei poetului, studiile fiind adunate în volumul **Eminesciana**. Unul dintre cei care au asigurat continuarea ediției Perpessicius este Dimitrie Vatamaniuc. El s-a remarcat prin stabilirea cadrului istorico-literar și a circumstanțelor datării textelor eminesciene. Contribuții însemnate are și în cercetarea publicisticii lui Eminescu, precum și în lămurirea legăturilor poetului cu spațiul transilvan. Discipol al lui Garabet Ibrăileanu, Ion Crețu neagă valoarea postumelor eminesciene, însă aduce contribuții importante la realizarea **Dicționarului limbii poetice a lui Eminescu**, coordonat de Tudor Vianu. Constantin Noica are ideea de editare a caietelor-manuscris ale lui Eminescu, proiect care și-a aflat împlinirea abia în anii din urmă. În direcția receptării operei, filozoful a practicat mai multe *exerciții de admirație*. Despre alt eminescolog, Săluț Horvat scrie: *În domeniul eminescologiei Al. Oprea s-a impus ca editor al publicisticii lui Eminescu și prin studiile sale referitoare la aceasta* (p.164). Edgar Papu e un eminescolog major, preocupat de universalitatea poetului român, pe care o demonstrează cu argumente logice, dar și de influența lui Eminescu asupra evoluției poeziei românești din veacul XX.

Profilat pe gramatica și stilistica limbii române, Gheorghe Bulgăr scrie un studiu intitulat **Eminescu despre problemele limbii române literare**. Alte studii pe aceleași coordonate îi vor urma, precum și o ediție critică a operei poetice: vol.I **Poezii antume**, vol.II **Poezii postume**, rezultată prin confruntarea ediției Perpessicius cu manuscrisele, îndreptând și o parte din greșelile conținute. Între ultimii eminescologi care se confruntă cu însăși disciplina eminescologiei a fost Ioana Em. Petrescu. Prin **Modele cosmologice și viziune poetică** ea a schimbat radical abordarea critică a poetului, urmărind evoluția raportului eu-lume-istorie- limbaj. Volumul **Eminescu și mutațiile poeziei românești** este o sinteză, din aceeași perspectivă ca în

volumul precedent, asupra poeziei de la pașoptiști la Nichita Stănescu. Istoricul literar Dumitru Micu face o radiografie a receptării operei poetice eminesciene în volumul **Eminescu în raza gândului etern**. George Muntean are o suită de lucrări despre Eminescu, dintre care **Hyperion. Viața lui Eminescu** se desprinde ca cea mai substanțială, excelând prin bogăția documentară și prin reinterpretarea unor fapte biografice cunoscute. Eseul lui Ion Negoițescu **Poezia lui Eminescu** e o capodoperă a criticii postbelice, abordând lirismul eminescian dintr-o perspectivă eufhorionică, aplicând o grilă de lectură pur estetică, criticul răstoarnă raportul axiologic dintre antume și postume, în favoarea celor din urmă. Înnoiește și instrumentele hermeneuticii textuale, implementând câteva concepte critice inedite. Zoe Dumitrescu-Bușulenga descrie viața și opera lui Eminescu într-un număr important de lucrări. În analiza operei și ea insistă asupra postumelor, antumele fiind doar oglinda evoluției personalității empirice a poetului. Dezideratul acestui critic era abordarea din perspectiva comparatistă a liricii eminesciene. O suită de studii eminesciene are și basarabeanul Mihai Cimpoi. Contribuția sa mai importantă credem că e **Spre un nou Eminescu. Dialoguri cu eminescologi și traducători din întreaga lume**, unde conturează o imagine a poetului din afara culturii noastre. Un întreg șantier în

lucru pe tărâmul eminescologiei a lăsat Petru Mihai Gorcea. Studiile sale au rigoare și eleganța unui demers didactic superior. Istoricul literar Marin Bucur are meritul de a fi editat și coordonat **Caietele Mihai Eminescu**, publicație de studii, articole, note, documente și iconografie referitoare la viața și opera poetului, cu șase apariții. Un biograf iscoditor este Nicolae Georgescu, care schimbă decisiv perspectiva asupra ediției princeps a **Poeziilor**. El crede că volumul a fost alcătuit de însuși Mihai Eminescu, așa încât Maiorescu nu a fost decât executantul unui proiect: *Studiind cu atenție aranjamentul poeziilor în Ediția princeps, noi găsim în acest aranjament o intenționalitate auctorială, o curgere a ideilor dintr-un poem în altul, un fir roșu conducător, care așa și numai așa se poate desfășura*. Din aceeași familie scotocitoare de arhive face parte și Theodor Codreanu, aplecat și el asupra intervalului 1883-1889 din viața poetului, preocupat de cauzele bolii, de scenariul politic urzit în jurul gazetarului Eminescu.

Eugen Simion a dat una dintre primele cercetări de referință despre proza lui Eminescu. Ideea conservării manuscriselor, ivită prin anii 1930, reluată de C. Noica, a fost finalizată de acest harnic eminescolog într-o monumentală ediție **Manuscrise Mihai Eminescu**. Matei Călinescu debutează editorial cu studiul **Titanul și geniul în poezia lui Eminescu**, urmând și transgresând totodată paradigme critice impuse de D. Popovici și Ion Negoitescu. Vasta disponibilitate a lui Constantin Cubleșan de a inseria și comenta tot ce s-a scris în ultimele decenii despre Eminescu (a adunat până în prezent în opt volume referințele sale de eminescolog) îl recomandă pentru a realiza o istorie a eminescologiei de la începuturi până azi. Marin Mincu se dovedește un eminescolog preocupat în variate forme de studiul **Lucașfărului**. Legăturile poetului cu Blajul le studiază Ion Buzași, care acordă o atenție specială *cazului Grama*, unul dinre cei mai lamentabili detractori ai lui Eminescu. Un alt pasionat de receptarea critică a lui Mihai Eminescu este Theodor Vărgolici, care, în zece volume, urmărește acest fenomen la scara secolului al XIX-lea. Pe lângă preocupările proprii în domeniul eminescologiei, Mihai Drăgan, în calitate de coordonator al colecției *Eminesciana*, inițiată de Editura *Junimea*, a readus în actualitate studii de mare interes pentru înțelegerea operei lui Mihai Eminescu. Eugen Todoran e un eminescolog de tip uni-

versitar, cu aplicate și viguroase studii în domeniu. Gavril Istrate se arată preocupat, în mai multe studii, de limba operei eminesciene, văzută la toate nivelurile: fonetic, lexical, semantic, sintactic. George Popa e un eminescolog obscur, care vine în domeniu dinspre medicină.

Un erudit în literatura junimistă este Dan Mănuță. Stăruind asupra acestei perioade literare, el scrie un eseu: **Pelerinaj spre ființă**, cu un subtitlu explicit: *Eseu asupra imaginarului poetic eminescian*. În domeniul comparatisticii scrie volumul **Un bilanț negativ-Eminescu și Lenau în opiniile literare**. Mircea Popa e un cercetător atent al legăturilor lui Eminescu cu Transilvania, descoperind traduceri necunoscute ale poetului în limba maghiară. Iosif-Cheie Pantea consacră lui Eminescu mai multe studii, din perspectivă comparatistă, printre care **Eminescu și Leopardi. Afinități electiv** i-a fost teză de doctorat. Opiniile, în totalitate negative, ale lui Virgil Nemoianu despre eminescianism îl irită, poate justificat, pe Sălcu Horvat. Rodica Marian a scris o suită de studii despre **Lucașfărul**, publicând și o ediție critică comentată: **Lucașfărul. Text poetic integral, variantele și textul definitiv**. Ioana Bot e printre cei mai remarcabili eminescologi din noile generații, fiind formată la înalta școală a Ioanei Em. Petrescu. Titluri precum **Eminescu și lirica românească de azi** sau **Mihai Eminescu, poet tragic** trimit la cea care a format noua școală de eminescologie clujeană. Un domeniu mai puțin frecventat în ultimile decenii abordează Ștefan Muntean în volumul **Filosofia indiană în creația eminesciană**. George Muntean face investigații de istorie literară în volumul **Eminescu. O sută de documente noi**. Ion Iliescu este autorul unor ediții bibliofile Eminescu, dar și al unor studii de istorie literară care urmăresc legăturile poetului cu Banatul. Intersectările lui Eminescu cu folclorul le-a studiat Grațian Jucan, autor și al unor studii de istorie literară pe teme eminesciene. Cercetând mai cu seamă începuturile literare ale lui Eminescu, Cristian Livescu face o critică dezinhbată, propune o reinterpretare a operei poetului din perspectivă contemporană. Tudor Nedelcea insistă în câteva lucrări asupra unor aspecte controversate legate de publicistica eminesciană. Ample cercetări asupra limbajului poetic eminescian a întreprins Dumitru Ieremia în câteva dicționare profilate pe acest domeniu.

Prima parte a cărții lui Sălcu Horvat, **Contribuții la un dicționar al eminescologilor** se încheie cu cel mai substanțial medalion, consacrat lui Petru Creția. Acesta a trasat liniile directoare privind editarea operei eminesciene. Făcând parte dintr-un colectiv de cercetători din cadrul Muzeului Literaturii Române, Petru Creția, alături de Dimitrie Vatamaniuc, a reușit să întregască ediția Perpessicius, realizând și publicând, între anii 1977-1994, volumele VII-XVI. Un volum al său precum **Constelația Lucașfărului. Sonetele. Scrisorile**, având la bază mijloacele filologice cele mai avansate, aduce o nouă viziune asupra modului de interpretare a poeziei eminesciene. Scrierea postumă, **Testamentul unui eminescolog**, este o amplă exegeză asupra ediției Perpessicius. Neajunsurile constatate la înaintașul său sunt multe, notele acelei ediții conțin numeroase erori, însăși viziunea de a diviza opera poetică în **poezii antume și poezie postumă** îl nemulțumește, de aceea expune în final criteriile după care ar trebui realizată o nouă ediție.

Alte contribuții se intitulează partea a doua a cărții lui Sălcu Horvat și cuprinde, pentru început, lista celor mai importante ediții din opera lui Eminescu, redată în ordine cronologică, începând cu ediția Titu Maiorescu. Volumul **Dulcea mea doamnă / Eminul meu iubit. Corespondență înedită Mihai Eminescu-Veronica Micle** închide acolada deschisă de ediția antumă, din 1884. Urmează o altă listă selectivă a celor cu contribuții critice, alții decât cei prezentați sub formă de medalioane în dicționar. Cel puțin trei nume din această listă credem că și-ar fi găsit cu îndreptățire locul în prima parte a cărții. Liviu Rusu, estetician recunoscut pe plan mondial, a studiat cel mai aplicat influența lui Schopenhauer asupra lui Eminescu. Apoi, G.I. Tohăneanu, situat undeva în vârful stilisticii ca disciplină, mai ales prin studiile despre Eminescu. Și Monica Spiridon, cea care a înțeles prima că textele jurnalistice ale poetului conțin teribile energii artistice, că sunt de fapt mare proză de idei. Aruncând o privire retrospectivă asupra cărții lui Sălcu Horvat, nu putem ignora stilul neutru, egal cu sine, de la o pagină la alta. Autorul nu e nici excesiv de atent, nici ireverențios față de unul sau altul dintre eminescologi. Ceea ce îi consolidează lucrării sale caracterul de dicționar.

Viorel MUREȘAN

Vasile Sav

in memoriam

Chiar așa este intitulat un inedit tom reconsiderând astfel studiul monografic dedicat unui autor controversat, „prietenui incomod” cu o existență originală în spectaculozitatea ei. Poetul și, mai cu seamă, latinistul VASILE SAV, s-a născut, a copilărit și a urmat, cu un scurt interludiu clujean, ciclurile succesive ale învățământului preuniversitar sălăjean, în speță – jibouan. Și sălăjenii care l-au cunoscut, sau doar au auzit despre el, ar trebui să fie mândri de această șansă.

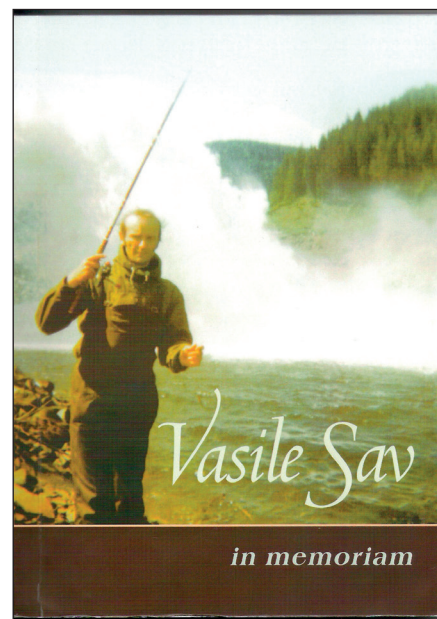
Întreprinderea o datorăm poetei **Lucia Sav**, soția acestui savant simbiotic, plecat inoportun și surprinzător înspre Câmpurile Elizee în urmă cu peste șapte ani. Cartea este rezultatul unei documentări acribice susținute de un sentiment pe care doar cei ce au pierdut subiectul devoțiunii spontane și tangibile îl înțeleg.

Concepută în trei planuri distincte, scrierea i se prezintă receptorului ca un obiect fluid, în manieră cronologică. Pentru că, după „Nota asupra ediției” și CV-ul, intenționând a fi exhaustiv, al celui comemorat, datorate autoarei, urmează o antologie de cronici literare apărute în heptomadare culturale, în presa literară și cotidiană de-a lungul anilor, în ordinea aparițiilor editoriale care purtau semnătura poetului sau, după caz, a traducătorului Vasile Sav. Acesta ar fi primul plan al cărții. Personalități literare remarcabile, ale fiecărei perioade, de la celebrii Virgil Teodorescu, Adrian Marino, Aurel Rău, Mihai Nasta, Ion Pop, cât și mai tinerii, pe vremea începuturilor, colegi de generație, echinoxști, Marian Papahagi, Adrian Popescu, Petru Poantă, Irina Petraș ș.a., apreciază substanța creațiilor sale. Fiecare intervenție exegetică este urmată de două, trei poeme extrase din opera în discuție, inițiativă constituindu-se în cel de-al doilea plan al „monografiei”.

Consider oportun să extrag câteva citate semnificative din materialele incluse. Iată, prin urmare: **1972** - „Poemele semnate de Vasile Sav (în revista *Echinox*, n.n.) denotă o mare putere de evocare, cuvintele sunt grele, [...] ca niște plute... lunecând lent de-a lungul unui fluviu.” (Virgil Teodorescu); **1986** - „Cu siguranță nu a modificat peisajul liricii române contemporane, dar eleganța, rafinamen-

tu versului său îl îmbogățesc” (Petru Poantă); „Simbolistica transparentă ca apa morților dovedește mai mult decât ne-am aștepta legătura directă a acestor texte cu *vulgata*, cu *lamentările* medievale latinizante...” (Nicolae Diaconu); „Sensibilitatea vizuală contaminată însă de penumbra antică și limbajul sacru al runelor capătă o rostire oraculară extrem de rafinată, în care emoția și livrescul se intersectează...” (Dumitru Chioaru); „Dincolo de eventuale, nu neapărat imperioase, identificările unor reminiscențe livești, intuim originalitatea unui discurs liric aspirând la naturalitatea supremă printr-o foarte migăloasă, pedantă uneori, elaborare a rostirii” (Irina Petraș); **1989** - „Bogata paletă a traducătorului, precum și notele competente fac din ediția îngrijită de Vasile Sav, așa cum își dorea, un adevărat act de cultură” (Carmen Șerbănescu); „Metoda lui Vasile Sav este ficțiunea sau artificialul textului preexistent reluat prin ghilimele. Sugestia intertextualității este deci dublă: citat dezvoltat într-un alt citat...” (Adrian Marino); „La Vasile Sav, patosul e alimentat cerebral, lirica nu autentifică trăiri personale decât într-un chip mediat, ceremonialul și enfaza nu lasă niciun spațiu simplității expresive” (Marian Papahagi); **1990** - „Ultima carte a lui Vasile Sav, SOLILOCVII, Dacia, 1989, ne propune o formă de reluare, cu mijloace noi, a gustului recunoscut al ardelenilor pentru lirismul (clasic) antic și, cu predilecție, latin” (George Popescu); „Ceea ce-l singularizează pe Vasile Sav în peisajul liric actual este însă expresia, nemaîntâlnită, cred, la vreun poet, pe care o dă cruzimii. În descifrarea mecanismului ferocității, poetul are ochiul scrutător și rece, neaburit de emoție, puțin comun poeziei” (Viorel Mureșan); **1993** - „Regăsesc la Vasile Sav în prefață multe calități ale istoricului de bună calitate, cu farmecul (real) al evocărilor epocii lui August documentate inițial cu acribie. Fraza lui amplă, generosul period clasic, sunt exemple de finețe stilistică și maturitate intelectuală” (Adrian Popescu).

Și tot așa, înainte și după moartea cunoscutului poet și traducător, mai „bătrânii” sau mai tinerii confrați îi apreciază opera, accentuând căzând atât pe originalul, ma-

sivul volum al *Catullienelor*, cât și pe traducerea unei părți din opera Sfântului Augustin. Că e vorba despre Horea Bădescu, Constantin Zărnescu, Ștefan Damian, Titu Popescu, Viorel Mureșan, sau Adrian Țion, Andrei Simuț, Vianu Mureșan, Claudiu Groza, Victor Cubleşan, toți sunt de acord că Vasile Sav a reușit să confirme aprecierea Monicăi Lovinescu, de la microfonul postului de radio „Europa Liberă”, că este unul dintre cei mai importanți cinci traducători din limba latină ai Europei.

Cel de-al treilea plan este al poemelor dedicate memoriei celui atât de curând și inoportun dispărut, coroborându-se în aceeași manieră poeziilor Luciei Sav, care îl omagiază pe soțul ei reedintându-și o importantă parte a propriilor ei cărți, „Testimoniile” și „Revelații”. Doina Cetea, Adrian Popescu, Ion Cristofor, Mariana Bojan, Vasile G. Dăncu, Dan Ioan Nistor, Mariana Floarea sunt autorii acestor poeme *in memoriam*.

La sfârșit, sunt reproduse fotografiile reprezentându-i pe mama și tatăl său, ori pe Vasile Sav în diferitele etape/anotimpuri ale zbuciumatei sale existențe, fie singur, fie în anturajul soției sau al unora dintre numeroșii săi prieteni și confrați, în momente oficiale sau de destindere.

Cartea, editată într-un număr mic de exemplare, din motive pecuniare, ar trebui să facă parte din fondul Bibliotecii Județene și al bibliotecilor orășenești și școlare jibouane cel puțin.

Viorel TĂUTAN

Autori ieșeni, edituri ieșene

■ Daniel Dieaconu, *Realitatea unui mit. Corneliu Zelea Codreanu. O cronică a naționalismului românesc interbelic*, ediție îngrijită de Mănăstirea Petru-Vodă, prefată: Gheorghe Buzatu, Studiu introductiv: Silviu Costachie, postfață: Grigore Caraza, Șerban Corneliu Popa, Arhim. Iustin Pârnu, Editura Timpul, Iași, 2010, 372 p.

„Despre Corneliu Zelea Codreanu și legiunea Arhanghelului Mihail, istoricii noștri mai vechi sau mai noi au avut grijă să denatureze adevărul. Au făcut-o cu un scop: generațiile care le-au urmat (sau vor urma) să nu știe adevărata istorie a românilor. Nu s-a scris «fără ură și părtinire», așa cum ar trebui să o facă adevărații istorici” – scrie Arhimandritul Iustin Pârnu, de la Mănăstirea Petru Vodă.

„Istoria noastră”, în felul în care o cunoaștem noi, cei născuți în perioada dinaintea de 1989, dar nu numai noi, este tributară din multe, foarte multe puncte de vedere ideologiilor și felului de a mistifica adevărul practicate atunci. Și istoria mișcării legionare a fost „abordată” prin această „prismă” deformatoare. Abia după 1990 au început să apară alt gen de lucrări la noi, unele dintre ele scrise de foști „membri și simpatizanți” ai Legiunii „pătrunși încă de exaltarea celor ce au făcut parte din evenimente sau au crezut în ceea ce se întâmpla sau trebuia să se întâmple” (Daniel Dieaconu), s-au republicat cărți apărute în afara granițelor etc. Și așa, sarcina unui cercetător care își propune să fie obiectiv este, subliniază cu temei autorul, îngreunată și de materialele pe care le are la dispoziție, și, am spune, și de mentalul colectiv. Spunea părintele Iustin Pârnu „după cincizeci, șaiszeci de ani de materialism și comunism, după atâta minciună și intoxicare a populației și mai ales a școlărilor, mișcarea legionară a ajuns un fel de bau-bau fără chip, fără identitate” (din Adrian Alui Gheorghe, *Părintele Iustin Pârnu și morală unei vieți câștigătoare*, Ed. Credința strămoșească, Iași, 2005, p. 124). Interviuurile, mărturiile unor legionari și simpatizanți ai mișcării, azi la o vârstă înaintată, dau, și în opinia mea, un plus acestei cărți.

Sunt abordate o multitudine de aspecte, analizate cu lumini și umbre, cu bune și mai puțin bune. Astfel, citim despre circumstanțele apariției Legiunii, cu rădăcinile în anii de început ai perioadei interbelice, despre

studentii numiți național-creștini – care luptau împotriva „bolșevismului, a studentimii și burgheziei evreiești”, de ce anume a fost în Moldova, de ce a fost declarat Iașul „oral al Mișcării Legionare”, mutarea din 1930 a centrului la București, despre cine au fost și de ce au fost considerați „precursori ai legionarismului, doctrina legionară, impactul în societate, în viața politică a vremii, evoluția naționalismului românesc, a componentei xenofobe, felul în care a evoluat societatea românească, componenta antisemită și elementele care au generat-o, modul de manifestare al antisemitismului în România până la 1918, fără o componentă rasistă („n-a vrut exterminarea acestei etnii, doar restricții, din considerente economice” – D.D.), receptarea Mișcării Legionare în contemporaneitate (de către adversari și simpatizanți), componenta creștină, rolul credinței în mentalul legionarilor, schimbările de optică în politica mișcării și factorii declanșatori, figuri importante (începând cu Zelea Codreanu, evocat și de Grigore Caraza în postfața sa, care îl cita: „De vor intra trupele rusești pe la noi și vor ieși învingătoare în numele Diavolului, cine poate să creadă, unde este mintea care să susțină că ele vor pleca de la noi înainte de a ne sataniza, adică bolșeviza?”) ș.a.

Am citit cartea cu interes (la fel ca și *Evreii din Moldova de Nord de la primele așezări până în anul 1938, cu privire specială asupra județului Neamț*, publicată în 2009 de Daniel Dieaconu), și cred că la fel va fi primită și de cititori, indiferent de poziție pe care o au (sau le-a fost indusă de educația primită) față de ce a însemnat Mișcarea Legionară, fie și pentru că, așa cum scrie Arhimandritul Iustin Pârnu, „este necesară o redresare a sufletelor noastre”, o cunoaștere a istoriei românilor, a celei adevărate. Cu luminile și umbrele ei.

■ Andone Cumpătescu, *Alma Mater Iassiensis în imagini medalistice*, Editura Timpul, Iași, 2010, 112 p.

Scriam în Cronică, în 2003, despre o carte a lui Andone Cumpătescu, *Personalități ale Iașului în imagini medalistice*, apărută la Junimea, în 2002, între altele, că pe teritoriul țării noastre preocupările în domeniul medalisticii au o dată mai recentă (deși încă Mihai Viteazu a turnat o medalie), conform lucrărilor de specialitate.

Societatea Numismatică Română a fost înființată în 1903, Secțiunea din Iași – 1973. După cum arată, metalul din care a fost turnată, ocazia cu care a fost emisă, într-un cuvânt după fiecare apărut *amănunt*, privind o medalie pătrundem într-o lume cu toate ale ei: psihologie, obiceiuri etc., fapt atestat cu argumente fără putință de tăgadă de numeroase studii de specialitate. Consultarea unei lucrări de numismatică înseamnă, adesea, dacă autorul reușește să treacă dincolo de ariditatea cvasi-inerentă unei abordări științifice, un excurs pluridisciplinar, o aventură a minții.

Cartea de față (sumar: A. Alma Mater Iassiensis în imagini medalistice, Partea I – Pagini din istoria universității ieșene în imagini medalistice, Partea a II-a: Personalități reflectate medalistic care și-au legat numele de Alma Mater Iassiensis, B. Privire sintetică asupra medalisticii ieșene de la începuturi și până în zilele noastre, și, în final, Note, tabel cu imagini medalistice inserate în text și indice selectiv de nume proprii) înseamnă și o incursiune aparte în istoria orașului nostru. Astfel, în carte sunt reproduse piese numismatice cu semnificație aparte, de la prima instituție de învățământ ieșeană reprezentată medalistic, Academia Mihăileană, în 1838, la Universitatea ieșeană (numită Mihăileană din 1933, și Al. I. Cuza din 1942, inaugurată în 26 octombrie / 6 noiembrie 1860, în prezența domnitorului Unirii, în fostul palat al lui Alecu Balș), și alte lăcașuri de învățământ, și la personalități de marcă ale vieții sociale și culturale ieșene și/sau naționale: Mihail Grigore Sturdza, Al. I. Cuza, Mihail Kogălniceanu, B.P. Hasdeu, Titu Maiorescu, Ion Ionescu de la Brad, Francis Rainer, C.I. Parhon, Nicolae Titulescu, Sergiu Celibidache, Dimitrie Gusti ș.a.

Este, așadar, o a treia carte din interesantul proiect al lui Andone Cumpătescu de a prezenta cititorilor Iașul în imagini medalistice (după *Personalități ale Iașului în imagini medalistice*, 2002, *O istorie a Iașului în imagini medalistice*, Timpul, 2004). Fiecare dintre ele contribuie în felul ei la creionarea unei altfel de istorii a orașului nostru. Așteptăm viitorul volum din acest proiect.

Marius CHELARU

Cărțile României

■ Iată că a venit vremea să vorbesc și despre excepționala carte „*Corigent la fericire*” (Ed. Emia, Deva, 2003).

Am primit-o de la autor prin mail, în format pdf. Nici nu știu dacă a publicat-o vreodată. Cum nu pot citi pe monitor, am printat-o și am citit ceva ce nu prea se compară cu ceea ce se scrie astăzi. E o carte de poezie (spun asta numai pentru profani, căci poezia asta m-a dus cu gândul la Kirkegaard).

Muzicalitatea fără rimă m-a lăsat mut de uimire: unde am mai întâlnit așa ceva? Nichita Stănescu? Nu, el rupea silabele și dădea rime (Nicu Alifantis a creat ceva fascinant punând versurile lui pe muzică); Ion Gheorghe, mi-am zis. Nu era. „Imnele” lui Ion Horea? Nu. Georg Trakl, în traducere română – nu. Am făcut apel la bibliotecă, nu-mi puteam aminti unde am întâlnit forța asta simplă a versului dar purtând în fiecare cuvânt o încărcătură ce poate covârși sufletul omenesc. Nimic n-am găsit. Nicio urmă de Villon, de Baudelaire.

Am recitat încă o dată cartea; așa sunt eu, cusurgiu, mereu caut linii directe, paralele ideatice, planuri comparative – literatură comparată, ce să mai vorbim. Astfel am dat de *Ioan Es Pop* și mi-am liniștit sufletul: aici

stau amândoi, într-un teritoriu greu de înțeles ori de parcurs, pentru că este vorba de secunde, zile, luni, ani, zeci de ani trăite de fiecare dintre ei. Mă opresc dezvăluindu-vă numele autorului: **Liviu Ofileanu**. Cine are posibilitatea, să intre pe „Google” (internet) să-l caute.

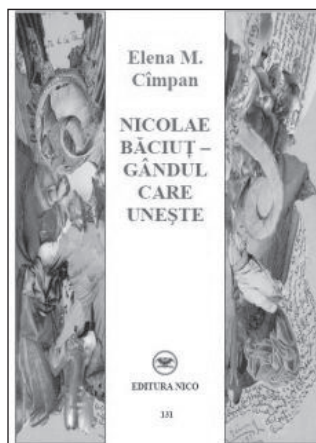
■ „*La prima vedere, poezia este accesibilă tuturor. În realitate, accesul la straturile ei de profunzime e limitat, pentru că, fără cultură poetică, receptarea e epidermică, nu se trece de coaja cuvintelor, nu se simte miezul cuvintelor.*”

Eu sunt o instituție. Ca editor, eu sunt omul orchestră, care face totul pentru apariția cărții. Între autor și carte eu sunt singurul intermediar. Tipograful preia cartea gata pregătită pentru tipar!

Așadar, după mine, popoul. Nu am lăsat în familie acest microb și odată cu dispariția mea fizică se poate pune crucea pe mormântul editurii, pe mormântul revistei „Vatra veche”, născută din nevoia de a fi colac de salvare pentru cărți, pentru viața literară. Măcar puțin, atât cât poate face o publicație de 88 p. A 4 și difuzată la 5500 adrese de email, plus cele câteva zeci tipărite pe hârtie.

Îngropăciunea o pot face chiar eu, atunci când voi simți că nu mă mai țin puterile, că nici fizic și nici financiar nu mai pot face față acestui răsfăț al meu de a edita cărți și reviste.”

Am ales acest fragment din volumul de interviu al **Elenei M. Cîmpan** - “*NICOLAE BĂCIUȚ – GÂNDUL CARE UNEȘTE*” (Ed. Nico, Târgu Mureș, 2010) tocmai pentru că și eu sunt în aceeași situație. Ceea ce spune scriitorul **Nicolae Băciuț** în cartea mai sus menționată reprezintă enunțarea unui adevăr amar și dureros: artistul a fost totdeauna o entitate irepetabilă, singulară.

E greu să vorbesc în câteva cuvinte despre ansamblul ideatic ce se înalță din paginile volumului. Ar fi greu și pentru cititor să înțeleagă ființa “*Nicolae Băciuț*” din fragmente dispartate cu care mi-aș putea exemplifica sau justifica o ipotetică recenzie. Ca să ai o privire completă trebuie să citești întregul. Vă invit să o faceți solicitând cartea pe adresa revistei “*Vatra Veche*” sau pe email-ul ei pe care îl găsiți accesând “Google” (internet).

■ Faptul că am citit “*Scene din viața lui Anselmus*” (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2008, autor: **Vasile Gogea**) a fost

o întâmplare. Aflat pentru câteva ore la Cluj, scriitorul *Flavius Lucăcel* n-a știut ce să-mi dăruiască la plecare și

mi-a aruncat în mână o carte; nici nu m-am uitat la ea, abia peste câteva zile am remarcat-o. Îl știu pe **Vasile Gogea** de la un festival de poezie de la Oradea, mi se pare. N-a fost prea comunicativ, timorat, cred, de dezinvoltura cu care am abordat-o atunci pe Ana Blandiana. Aceeași tehnică a „ascunderii” găesc și în volumul de față, deși prefațatorul, Ion Bogdan Lefter, se căznește să ni-l înfățișeze drept o persoană sociabilă. Mie mi-a făcut impresia unui zahăr ars, care nu este bun nici să fie turnat peste un sfert de spirt sanitar.

Am citit cartea de trei ori, ultima dată pe un tren de noapte. Niciunul dintre cei ce au scris despre cele „cinci lecturi critice” nu mi s-a părut convingător. La rândul meu, nici eu nu cred că pot fi credibil când spun că această carte poate fi asemuită „*Baletului mecanic*” (Cezar Petrescu) sau, mergând mai departe cu exemplele, cu „*Robinson Crusoe*” (Daniel Defoe).

Cele 58 de foi tipărite nu reprezintă un roman, dacă ar fi să ne luăm după canoane, ci o revoluție ființială: **Vasile Gogea** e încă viu!, pare a striga această apariție editorială, care aparține unui autor ros de indecizii, incapabil de pliere pe structura unei societăți străine ADN-ului său, prea onest să cedeze tentației sinuciderii, prea mândru pentru a face paradă de enormele sale posibilități literare. E inutil să-l recomand ca scriitor ce merită citit. Îl cunoaște toată Transilvania, iar mirosul de zahăr ars a ajuns deja până în sudul țării.

P.S. – Voi reveni cu o privire asupra volumului „*Exerciții de tragere cu pușca de soc*”, cumpărat accidental din București, de la Târgul de Carte „*Gaudeamus*”.

Ștefan Doru DĂNCUȘ

Zâmbete mascate

După o perioadă agitată, în care a avut mai multe profesii, printre care și aceea de actor, JEROME K. JEROME (1859 - 1927) s-a consacrat, în cele din urmă, literaturii. Astfel, cele dintâi scrieri sunt ecouri nostalgice ale scenei: *Pe scenă și în culise. Scurtă carieră a unui actor nenorocos* sau *Lumea scenei*. Urmează câteva piese de teatru dintre care cea mai cunoscută și apreciată este *Locatarul de la etajul III*. Volumele de proză *Gândurile trândave ale unui pierde-vară*, *Trei oameni într-o barcă - fără a mai socoti și câinele*, *Trei hoinari ne dezvăluie un scriitor amuzat și întristat, totodată, de slăbiciunea omenească*.

Arta de a nu scrie un roman (în original, *Novel Notes*) este o parodie a jurnalelor de creație, tot așa cum *Trei oameni într-o barcă...* fusese o parodie a jurnalelor de călătorie. Dorința autorului de a redacta, împreună cu alți trei scriitori, o carte care să cuprindă în sine întreaga lor înțelepciune e - în acest sens - doar un pretext literar. Proiectul pare ambițios, iar punctul de plecare este deopotrivă transparent și sarcastic, dacă ținem cont de replica Ethelbertei: „Privește, adăugă ea, cât de proaste sunt romanele în zilele noastre. Sunt sigură că ai putea scrie unul.” Și astfel, protagoniștii se întâlnesc, punând în discuție tema și personajele viitoarei opere. E un prilej pentru depănarea mai multor „istorii”. În fond, adevărate parabole. Elocvente sunt povestirile referitoare la omul ce dă sfaturi urmate de consecințe dezastruoase pentru semenii săi, dar și anecdotele despre câini și pisici care ascund, în spatele lor, adevărata natură umană cu orgoliul, lăcomia și măruntele-i pasiuni. Pisica pripășită la mai mulți stăpâni ori câinele ce strângea la bani și moare înecat cu o monedă sugerează la fel de multe lucruri despre oameni precum fablele lui La Fontaine sau Lev Tolstoi. Locul dezbaterilor asupra viitorului roman devine o casă plutitoare, fapt ce provoacă nemulțumirea unora dintre coautori. Este aceasta o subtilă ironie la adresa scriiturii realiste conform căreia romanul trebuie să păstreze contactul cu realitatea, să fie o copie verosimilă a ei și - mai ales - să dea un diagnostic societății.

Din însemnările făcute pe marginea iminentei scrieri a cărții se desprinde o întregă galerie de personaje: Ethelberta (consoarta autorului), Amenda (servitoarea fascinantă de viața cazonă), Brown (cu permanenta obsesie a originalității), MacShaughnassy (cu sfaturile și rețetele lui - celebră fiind rețeta împotriva gândacilor), Jephson (care spune istorii legate de spiritism) etc. Totul devine un conglomerat de evenimente sau „felii de viață” luate dintr-o complexă și contradictorie existență. Într-o lume haotică, omul nu se mai poate corija. Experiențele amare îl vor distruge, dar nu-l vor putea reforma. *A fi bun sau rău în general* este, prin urmare, un nonsens. Iată de ce, în concepția celor patru autori, personajul principal al capodoperei va fi „un tip cu totul neisprăvit” sau „ticălos” deoarece „tânărul din romane cu inima ca de cristal și cu gânduri nobile” reprezintă o lectură nepotrivită pentru tinerele domnișoare: „Doar în romane oamenii acționează rezonabil și în conformitate cu ceea ce se așteaptă de la ei.” Savuroasă, de-a dreptul, este scena în care autorii își consultă șarmantele cunoștințe feminine cu privire la profesia personajului central. Reproducem, pentru deliciul cititorilor, un substanțial fragment:

„Am adoptat acest plan, iar rezultatul e luat în considerare acum. MacShaughnassy a deschis procedura citind scrisoarea matusii sale. Scia bătrâna doamnă.

Cred, dacă aș fi în locul tău, dragul meu băiat, că aș alege un soldat. Știi că bătrânul tău bunic care a fugit în America cu acea netrebnică de doamnă Featherly, soția bancherului, era soldat și tot așa era bietul tău văr Robert, cel care a pierdut opt mii de lire la Monte Carlo. Întotdeauna m-am simțit atrasă în mod deosebit de soldați, chiar pe vremea când eram fată, deși dragul tău unchi, bietul de el, nu-i putea suporta. Vei găsi multe aluzii și la războinici în Vechiul Testament (v. Jer. XLVIII, 14). Desigur, nu-ți place

să te gândești la faptul că se luptă și se omoară unul pe altul, dar, se pare că un astfel de lucru nu se mai face în zilele noastre.

(...) Brown a scos din tabachera sa o scrisoare scrisă cu o grafie rotundă, curajoasă și a citit după cum urmează.

Ce ciudată coincidență! Câteva fete discutau chiar acest subiect seara trecută în casa lui Millicet Hightepper și pot să-ți spun pe loc că hotărârea noastră a fost unanimă în favoarea soldaților. Vezi, dragul meu Selkirk, în natura umană atracția este către partea opusă. Pentru ucenicia unei modiste, un poet ar fi fără îndoială satisfăcător; pentru o femeie inteligentă ar fi o plictiseală de nespus. Ceea ce dorește intelectuala nu e o persoană potrivită pentru dispute, ci ceva la care să se uite. Pentru o femeie cu capul sec, îmi pot imagina că tipul soldatului se dovedește a fi insipid și neinteresant; pentru femeia cu inteligență, el reprezintă idealul ei de bărbat, o creatură puternică, frumoasă, bine îmbrăcată și nu prea inteligentă.

- Asta ne dă două voturi pentru armată, remarcă MacShaughnassy, în timp ce Brown rupea în două scrisoarea sorei lui și arunca bucățile în coșul de hârtii. Ce spune fata cu bun simț?

- Întâi găsește fata cu bun simț, mormăi Jephson, puțin morocănos, după cum mi s-a părut.

- Unde crezi că putem să o găsim?

- Ei bine, răspunse MacShaughnassy, mă așteptam să o găsec în domnișoara Medbury.

- O, replică el, te așteptai la asta? Ei bine, atunci fata cu bun simț iubește de asemenea militarul.

- Cerule! exclamă MacShaughnassy, ce lucru extraordinar! Ce motiv oferă ea?

- Că-l au pe vino-ncoa și că dansează de-a dreptul divin, răspunse Jephson scurt.

- Ei bine, să știi că mă surprinde, murmură MacShaughnassy. Sunt de-a dreptul uluit. Apoi, întorcându-se spre mine, spuse:

- Și ce spune tânăra măritată? Același lucru?

- Da, am replicat, exact același lucru.

- Dar ea are vreun motiv?..

- O, da, am explicat...Acela că nu poți să-i rezisti...”

Ultima istorisiră se referă la Charley Buswell, bărbatul care trăia, mereu, „începând o viață nouă”. Dar a lua-o, permanent, de la capăt nu reprezintă întotdeauna o soluție. Totul se poate transforma într-un lung șir de eșecuri, căci pentru a te adapta lumii în care trăiești, pentru a fi „produsul de serie al ei”, marea simpatie față de bine se dovedește insuficientă. Trebuie să ai...„darul ipocriziei.” Altfel, cu sufletul în palme, poți învăța doar să pierzi. Și Charley va pierde. El părăsește „dezordonata” lume preferând, în final, sinuciderea.

Rând pe rând, scriitorii abdică de la grandiosul proiect. Abdicarea lor ar echivala cu imposibilitatea atingerii unui ideal, de vreme ce viața obligatorie năruie orice perspectivă. Cartea s-ar fi putut numi foarte bine *Cum n-am mai scris un roman* sau, parafrazându-l pe autor, *Romanul lucrurilor pe care oamenii au vrut să le spună...*

Tălmăcită în românește de Horia Hulban și Călina Gogălniceanu, *Arta de a nu scrie un roman* (Editura Junimea, Iași, 1987) apelează la tehnica „povestirii în ramă” și trimite la *Decameronul* lui Boccaccio sau la o altă carte importantă din literatura universală: *O mie și una de nopți*. Cât de stranie e, însă, discrepanța dintre conținut și formă la prozatorul englez!...

Ar trebui ca opinia criticii literare să fie ceva mai rezervată, atunci când e vorba de aplicarea facilă a unei etichete precum „...marele umorist Jerome K(lapka) Jerome”. Dincolo de paravanul crudei realități, o anumită crispăre maschează zâmbetele scriitorului. Totuși, el propune „o morală foarte practică... una foarte folositoare pentru tineri” și rămâne, astfel, un moralist jovial, admirabil, deloc supărător.

Marcel LUCACIU

Dialectica focului în **Fahrenheit 451**

Fahrenheit 451 de Ray Bradbury este cartea ce stă sub semnul focului devenit simbolul distructiv al epurării civilizației de morbul culturii și cunoașterii. Agni este focul terestru, al distrugerii, comportând un aspect negativ reliefat de Ray Bradbury chiar din incipit: „Era o plăcere să dai foc”. Focul, conotat astfel, întunecă sufletul, sufocă mintea, arde și consumă, evocând haosul subteran, focul din infern, intelectul aflat într-o stare de revoltă, reprezentă, în nuce, toate formele de regresivitate psihică: „omul simțea cum îi zvâcnește sângele în tâmpile, iar mâinile lui erau ca mâinile unui dirijor fantastic, executând toate simfoniile focului pentru a reduce istoria la zdrențe și la tăciuni”.

Guy Montag, protagonistul romanului, oscilează între axa cunoașterii și cea a reveriei. În intimitatea sa, personajul își recunoaște suferințele cauzate de neștiință și ignoranță, dorind să depășească această stare incipientă și infantilă, se lasă uneori ancorat într-un soi de reverie diurnă percepută ca un stimulent, ca un panaceu al angoasei.

Focul comportă, de asemenea, semnificații distincte; vorbim despre focul interior, de o zbatere a conștiinței personajului asimilat de cunoaștere, arătându-și disponibilitatea, și în final dragostea pentru știință, evadând; și de un foc exterior – ce se ascunde în natură, manifestându-se sub formă de ură și război. Focul exterior este definit contradictoriu, bivalent, pe de o parte luminează în paradis și de alta arde în infern. Gaston Bachelard în *Psihanaliza focului* este convins că dintre toate elementele „focul este cel mai puternic dialectizat. Spectacolul focului este un exemplu al devenirii circumstanțiale”. Focul stă sub semnul *Complexului lui Empedocle* care traduce „unirea cu focul prin distrugere și, totodată, intrarea într-o mare transformare”. Focul interior este trăsătura ființelor izolate, a oamenilor nefericiți, care asemenea lui Montag nu-și pot asuma o realitate care este în contradicție cu propriile principii: „Focul mocnește într-un suflet în chip mult mai sigur decât sub cenușă”. Marea transformare a lui Montag, glisând pe axa paradigmatică, a profunzimii și cunoașterii, este evadarea din tăcerea apăsătoare și transhumanța spre știința care îi oferă posibilitatea de a ieși din întunecata stare embrionară în care l-a aruncat ideologia totalitară.

Clarissa McClellan, o tânără de 17 ani, cu care Guy Montag se întâlnește în

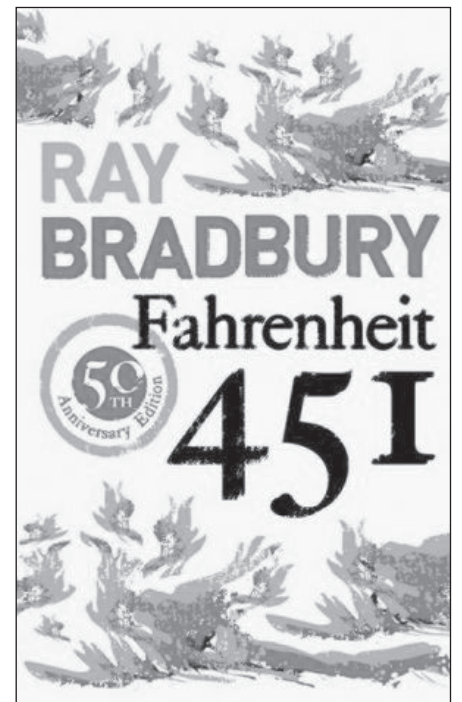
noapte, este singura care se manifestă în dezacord cu ideologia implementată, rejectând-o cu o determinare specifică vârstei. Ea reușește să-i perturbe convingerile impuse și să-l trezească din starea letargică pe care o induce agora totalitară în care viermuiesc crispat: „Ai citit vreodată vreuna din cărțile pe care le arzi? Montag râse: Ar fi împotriva legii”.

Cartea nu mai este un obiect spiritual, ci devine unul compromițător, amenințând sistemul, și de aceea trebuie distrusă. Ea are funcții revelatorii, este obiect al cunoașterii intrinseci, are menirea de a-l responsabiliza pe individ, făcându-l conștient de existența lui terestră, ademenindu-l cu supoziții și trezindu-i latura interogativă.

Guy Montag este prototipul omului nou care-și disimulează stările interioare conștient fiind de permanenta supraveghere din toate colțurile unei exteriorități care agresează neconținut. Întrebat fiind dacă este fericit răspunde acid: „Firește că-s fericit. Dar ce-și închipuie? Că nu sunt? Întreabă el încăperile cufundate în liniște. Uităndu-se la grila ventilatorului din vestibul, își aminti deodată că în spatelurile grilei acesteia se ascunde ceva, care părea să-l privească. Își întoarse repede ochii în altă parte”.

Sentimentele precum liniște interioară, fericire, bunăstare sunt doar măști pe care individul și le asumă inconștient, încercând să-și minimalizeze astfel suferința. Conștientul este amenințat de celălalt eu, „acel imbecil subconștient” care transformă omul în marioneta juvenilă a puterii: „Nu, nu era fericit! Nu era fericit! Vorbind cu el însuși, recunosc deschis că acesta este adevărul. (...) Își purta fericirea ca pe o mască...”. Sunt primele semne ale unei recunoașteri panicate echivalente cu o trezire din reveria diurnă, o racordare la real și o revenire a conștiinței la o stare dubitativă.

Mildred, soția lui Montag, căpitanul Beatty, alături de celelalte personaje ce populează cartea, rămân simboluri ale ființelor lipsite de consistență proprie, fiind tributare impulsurilor exterioare, frivole, ușor de manipulat, ridiculizate, jucând rolul bufonului într-un sistem căruia i se supun. Personajele sunt arhetipuri ale fragilității umane, reproducând stereotipii comportamentale ce trădează adevăratele lor drame defulate. Conștientul este într-o permanentă luptă cu subconștientul care controlează, printr-un dicteu automat, ființa din interior subordonată unui altul intrinsec,

cum se menționează în Upanishade: „Cunoști tu acel fir prin care această lume și cealaltă și toate ființele sunt legate între ele, și pe acel Maestru ascuns care le controlează din interior?”.

De data aceasta, tipurile sunt într-o încântare extatică și legate ființial de cetate, devenită simbol al perfecțiunii și însumând starea de a fi, revelându-și superioritatea asupra omului obișnuit, necritic și necreativ.

În cazul lui Montag, masca pe care o poartă nu modifică *Sinele* universal, nu transformă personalitatea individului ceea ce traduce faptul că sinele este imuabil, principiul speranței nu s-a dispersat în distopie, personajul participând conștient și afectiv la drama colectivă. O colectivitate a cărei măști exteriorizează tendințele demonice, inferioritatea lumii faustice, menită a controla, până în adâncul viscerelor, ființa: „Păi, la urma urmei, trăim în epoca depersonalizării celulelor vii. Omul de azi e ca un șervețel de hârtie: îți suflă nasul în el, îl mototolești și-l arunci. Oamenii nu mai au o fizionomie proprie”. Mutilat interior, sufletul devine o haină pe care o duci la curățătorie, „să-i deșarte buzunarele și să-l aburească, să-l spele bine, apoi să-l umple la loc și să-i aducă înapoi a doua zi dimineată”, impregnat, până la saturație, de un nou mod de a fi. Este cea mai esențializată viziune despre om pe care a pus-o în fapt totalitarismul, încălcând morala și principiul biblic potrivit căruia omul adamic s-a bucurat de libertate în luarea deciziilor, nefiind

subjugat de Ființa Supremă, în postura căruia s-a erijat satrapul totalitar.

Scopul noii lumi este de a reduce ființa la starea larvară, animalică, preistorică, în care omul trăia aleatoriu, nefiind conștient de opțiunile și de forța sa de a transforma spațiul în care trăiește. Astfel, elevii sunt determinați să nu mai gândească, să nu mai adreseze întrebări care să le faciliteze descoperirea, pentru a trăi într-o necunoaștere permanentă: „(...) cei mai mulți dintre elevi nu pun niciodată întrebări; stăm și înghițăm numai răspunsuri, o avalanșă de răspunsuri, după care trebuie să mai pierdem alte patru ore cu «educația prin film»”. Copiii sunt luați de mici în grija statului și modelați după gustul și asemănarea acestuia, fiind o masă susceptibilă, ușor de manipulat. Autorul ne creionează cea mai cutremurătoare viziune transformistă asupra destinului uman în societatea distopică, o societate controlată exclusiv de puterea totalitară: „- Nouă zile din zece îmi țin copiii la școală, replică doamna Bowles. Mă descurc eu cu ei în cele trei zile pe lună cât îi am acasă; nu-i rău deloc. Îi închid în «salon» și dau drumul televizorului. E ca și cum ai spăla rufe: bagi rufele în mașină și nchizi capacul. Ei m-ar pupa, însă m-ar și bate. Dar, mulțumesc lui Dumnezeu, mai am încă destulă putere ca să mă apăr!” Așadar, discursul narativ scoate la iveală o educație exclusivistă, în și prin partid, funcțională chiar și în mediul familial. Învățătorii politici, fie ei și părinți, nu au dreptul de a le înfățișa discipolilor două laturi ale existenței, ci doar una sau niciuna, pentru a nu-i tulbura și a le crea o stare de „fericire politicească”.

Cartea este un element distructiv din care transpare și o altă variantă a lucrurilor, e considerată asemenea unui virus distrugător, motiv pentru care trebuie eliminată pentru a nu perverti spiritele: „Cunoști legea, - îi zise Beatty. Unde ți-e judecata sănătoasă? Cărțile astea se bat cap în cap, fiecare spune altceva. Ai stat ani de zile închisă aici, într-un adevărat Turn Babel. Ieși odată din el! Oamenii zugrăviți în cărțile astea n-au trăit niciodată aievea”, sunt cuvintele adresate de căpitanul pompierilor unei femei căreia îi vor arde întreaga bibliotecă, ea însăși o va incendia înaintea lor, provocându-și moartea văzută ca o atitudine de frondă împotriva unei realități pervertite în neștiință. Întreaga ei credință este materializată în acele cărți pe care degetele le ating fin, diafan ca pe ceva sfânt, sacramental, ea devine conștiința trezită brusc a lui Guy Montag. Tulburat de gestul femeii, personajul se deșteaptă din agonia ontologică, descoperindu-se în mijlocul unei lumi funambulești, pe scena unui teatru golit de actori, în miezul unei re-

prezentații de clovni, într-o realitate de-substanțializată în care căpitanul îi strigă neconținut: „Arde tot, arde tot: focul strălucеște și purifică”, purificând individul de propria-i credință, implantându-i o gândire negativă. Omul nou nu mai este un produs al eredității și al mediului din care provine, ci o marcă a puterii și dogmei totalitare care amprentează destinul încă din primii ani ai formării sale.

Trădat de propria soție și părăsit de aceasta, Montag se revoltă împotriva condiției sale, căutând o salvare prin Faber - un bătrân asupra căruia sistemul nu a reușit să intervină, trăsăturile sale fiind recunoscutibile și în personajul Hary Brummer din cartea lui Constantin Țoiu, *Galeria cu viță sălbatică*. Acesta va face o adevărată apologie a cărții, evidențind în discursul său lucid, rolul acesteia în cunoașterea lumii exterioare și posibilitatea de descifrare a realității, oferind variante în rezolvarea marilor nelămuriri: „Nu e nimic magic în cărți; magia e doar ceea ce spun cărțile și în-suși faptul că în ele peticele universului sunt însălate într-un veșmânt pe măsura noastră. (...) Pentru că astfel de cărți au ceea ce se cheamă calitate. Și ce înseamnă oare cuvântul calitate? Pentru mine înseamnă substanță. Cartea asta are pori, are trăsături proprii, o poți pune la microscop, și-ai vedea atunci cum viața ei curge, într-o nesfârșită varietate. Cu cât sunt mai mulți porii unei cărți, cu cât mai multe detalii de viață, veridic înregistrate poți desprinde de pe un centimetru pătrat de hârtie, cu atât mai bună e literatura respectivă. Cel puțin, asta este definiția pe care-o dau eu literaturii: a zugrăvi amănunțit. În amănunte inedite. Scriitorii buni ating adesea viața. Cei mediocri își plimbă peste ea o mână grăbită. Iar cei proști o siluiesc și-o lasă apoi, sfâșiată, pradă muștelor”.

Faber - devine conștiința trează, lucidă, conștientă a lui Montag căruia îi dezvăluie o trăsătură a cărții pe care lumea contemporană a pierdut-o, și anume *calitatea*. Cărțile au calitatea de a trăi și în urma celui care le scrie, respirând un om în fiecare carte, respirându-i suflul interior, exhibând trăiri și interiorități tulburate, dezvăluind intimități și felii de viață din care poți să desprinzi roluri în univers. O carte devine un fapt înregistrat atent de spiritul teluric ce își revărsă suferința prin hieroglifa sacră. Omul nou - produs al sistemului, este dezinteresat de substanță, este ființa căreia forțele htoniene îi conferă o încărcătură negativă, determinându-l să trăiască într-o altă dimensiune pe care naratorul cărții o imaginează metaforic, esențializând concepții despre existența omului totalitar: „Trăim într-o vreme

când florile încearcă să trăiască pe spina-rea altor flori, în loc să crească în humă, cu ajutorul ploii”.

Televizorul se transformă în prototipul lumii noi, este singura realitate a omului, este Demiurgul ce are menirea a îngredi individualitatea, a vaporiza gândirea, și a șterge memoria, diminuând *timpul de gândire*, extirpat de noua ideologie: „televizorul e «real», imediat, are dimensiuni concrete; el îți spune ce anume să gândești, îți impune gândurile lui. El trebuie să aibă dreptate. Te aduce atât de repede la concluziile lui, încât min-tea ta nici n-are răgazul să protesteze: «ce prostie»”. Toate aceste realități reflectate în conștiința personajului prind ecou, reverberate la infinit, tulbură ființa ce încearcă să vadă esențialul și să-și deseneze o altă opțiune interzisă de sistem. Montag - un Phaeton răsturnat, își asumă destinul proscris devenit o zbatere convulsivă, se caută pe sine, salvându-se de la pieire, salvând cartea de la uitare: „Bătrânul Montag dorise să zboare până la soare, iar acum, când și-a ars aripile, se întrebă, mirat, de ce și le-a ars?”. E o căutare a armoniei interioare, o încercare de a depăși conflictele și o reconciliere a polilor opuși ai ființei. Arderea aripilor este echivalentă cu căderea devenită expresie a realității trăite, a eșecurilor reale, consecința ineluctabilă a unei atitudini eronate față de viața reală. Încercarea de zbor simbolic a personajului traduce în fapt dorința de ascensiune interioară, de a depăși forma îngustă a lumii contemporane, de transcendere a realului contorsionat, însă este mai aproape de o ascensiune ireală și veleitară decât de una ce răspunde pozitiv nevoilor sale concrete. Zborul ascunde în substanța sa o psihologie individuală a neputinței, eul culpabilizându-se pentru eșecul său de a deturna lumea din calea propriei dispariții.

Societatea distopică propune o lume mecanizată, o inginerie colectivă care robotizează individul rupt de colaborarea sa ancestrală cu natura. Montag redescoperă natura și funcțiile estetice ale acesteia, descoperindu-i în intimitatea ei pe oamenii - cărți care au misiunea de a salva obiectul spiritual de la distrugerea lui veșnică. Așadar, în *Fahrenheit 451*, distopia nu a reușit să convertească la propria ideologie întreaga societate, principiul speranței, al salvării în și prin cuvântul scris se conturează timid prin aceste personaje-profet care cutreieră lumea, memorând fragmentar și rememorând, în ansamblu, marile teme ale umanității.

Imelda CHINȚA

Paliere interpretative într-un recviem pentru singurătate

„Raport asupra singurătății este o poveste despre dragoste și moarte, cele două pulsuni descrise de Freud, despre spaima de timp și, în egală măsură, despre brutalitatea istoriei”¹, mărturisese Augustin Buzura într-un interviu acordat în 2007 Ioanei Revnic. Deși fixează direcțiile prioritare, afirmația autorului este, totuși, extrem de restrictivă. Romanul subintitulat *Primul caiet* nu e doar o ingenioasă broderie a unor teme fundamentale pentru eul creator sau eul social, căci suntem, fără îndoială, în fața unui roman total, ca să împrumutăm o sintagmă asociată ultimului roman al lui Marin Preda, roman ce conține în subsidiar un „pact autobiografic” ce permite lectorului avizat reconfigurarea unui posibil traseu „de la metaforele obsedante la mitul personal”, iar dovada e una dintre cele mai cutremurătoare afirmații ale autorului care prefigurează destinul personajului central, Robert Cassian. „M-am retras din lumea literară din lipsă de timp. La vârsta mea timpul trece altfel. Simți mai intens fiecare minut.” E o mărturisire în care putem regăsi camuflată biografia lui Robert Cassian, medic primar psihiatru, care decide să se retragă din lumea căreia nu-i mai suportă amabilitățile, bunăvoința, „umilința de a fi îngrijit” dintr-o lipsă de timp pentru... meditație asupra propriului destin, pentru o finală încercare de a-și depăși limitele, pentru o necesară psihanalizare înlesnită de un instrument ce devine bisturiu al introspecției: scrisul.

Dincolo de tema actului scrierii, de o poetică intrinsecă ce-l transformă în metaroman, *Raport asupra singurătății* e extrem de ofertant atunci când vine vorba despre paliere interpretative: de la multiplele semnificații ale titlului și modul în care acestea transpar în text, la tipologia romanului, raportul existent între instanțele narrative, simbolicele toponime sau antroponime, jocul modurilor de expunere sau al perspectivelor narrative, rolul intertextualității sau tripticul conceptelor-cheie.

Recunoscând faptul că scrisul presupune, alături de plăcerea actului, un travaliu care ajunge să-ți devoreze existența. „Când ești scriitor, ești scriitor 24 de ore din 24 și o viață întreagă pe recepție”, autorul se înscrie în categoria creatorilor celor pentru care scrisul e catharsis: „Încerc să scriu, trebuie să scriu”² (p.24), „Scriu cu îndârjire” (p.288). Termenul de „raport” va păstra din semnificația originară doar temeinicia, seriozitatea, acribia asociate redactării, ideea de studiu, analiză, de fixare aproape științifică a unor concluzii îndelung elaborate cu privire la un sentiment care pare imposibil de cuantificat, dar pe care autorul îl simte invadându-i palierele existenței: „marea literatură este o cursă foarte grea, solitară”, „cred că suntem mai izolați ca oricând”, „izolați intelectual”, afirma autorul.

Ridicată la rang de supratemă, singurătatea devine blazonul tuturor personajelor, fie într-o anumită etapă a existenței, fie transfigurând întregul parcurs biografic. Ilustrative sunt personajele centrale ale romanului, cei care decantează analitic destinelor personajelor secundare sau episodice, Mara și Cassian. Dialogul celor doi, amplele monologuri în praesenta sau adnotările lui Cassian sunt mijloacele prin care cei doi își potențează singurătățile printr-o tehnică experimentată de la Gide până astăzi: mise en abîme, utilizată ca alternativă la clasică povestire în ramă sau povestire cu sertare. Cuplul configurează și o altă dominantă a romanului, principiul antinomiei care se propagă, parcă, fără limite. Nu antinomia junețe – senectute, care pare principalul impediment în calea împlinirii cuplului, constituie nucleul narativ, ci modul în care supratema singurătății se răsfrânge asupra personajelor, excesul sau deficitul de existență de care se face vinovată aceasta. Diferența în abordarea acestei suprateme e susținută de afirmația Marei: „tu ai de cine fugi, eu n-am la cine fugi!”

Trăindu-și copilăria, adolescența

și tinerețea izolată de lume, într-o stație meteorologică, alături de părinții Gheorghe Toma și Teodora, Mara simte acut reclusiunea impusă de gelozia neistovită a tatălui, reclusiune-blestem de care n-a putut-o elibera nici moartea acestora, nici amenințările permanente care o pândeau la tot pasul, chiar materializate în viol. Suferind mai degrabă de însingurare decât de singurătate, de o nevoie de izolare ce surclasează nevoi primare: „Nu hrana mă preocupă, ci singurătatea” (p.42) și care îi va permite paradoxale corporalizări ale stării: „parcă îmi văd singurătatea, ea capătă o înfățișare, un corp material pe care-l simt urmărindu-mă neîncetat, ironizându-mă, transformându-se uneori într-un fel de îndemn la abandon” (p.120), fapt ce explică retragerea într-un spațiu-matrice, punctat prin două repere toponimice simbolice: *Piatra Sfântului și Marginea Vieții*, Cassian are certitudinea că „Din tot ce mi-a fost dat să trăiesc până azi, mi-a rămas doar singurătatea. Numai singurătatea” (p.107). E evidentă necesara anamneză care să-i permită vindecarea unor distrofii sufletești, atenuarea discrepanțelor între tru-

pul neîndoielnic și trupul sufletesc. Fin psiholog, dublat de psihianalist și secundat de psihiatru, Cassian știe că propria existență e, măcar în parte, produsul existențelor celor din jur, că parcursul autobiografic e invariabil determinat de ereditate, mediu, de parcursul biografic al celor care i-au intersectat existența, rememorarea fiind cheia care i-ar permite descifrarea propriei existențe, decriptarea avatarurilor apăsătoare în singurări.

Multiplele biografii inserate nu trebuie percepute, așadar, doar ca microromane care supralicitează singurătatea, chiar dacă aceasta pare să sufoce destinele personajelor, devenind un Ianus simbolic. Teribila experiență a războiului care impune o singurătate percepută și rezolvată diferit de Darius și Ella, solitudinea impusă de haina monahală și destrămată de sporadice plăceri trupești cu care sau de care e tentat călugărul Serafim, izolarea Dariei în Pădureni unde simte că „uneori parcă se prăvălește peste mine toată singurătatea lumii” (p.345), decizia lui Dan de a se căsători pentru că „se temea de singurătate” (p.345) sau refugiul părintelui Munteanu în lumea lui Bachus pentru a scăpa de tortura „fricii teribile de singurătate” (p.126) sau ideea că „singurătatea te urmărește ca o boală cumplită” (p.375) sunt câteva dintre ipostazele- arhetip pe care romancierul decide să le introducă. Nu e vorba de existențe compensatorii, ci de însingurări care-i permit să se înțeleagă, să analizeze una dintre cele mai acute stări ale omului modern care crede că „nu mai există salvare pentru acest individ oribil și trist: pentru mine, cel ce sunt”. Mai presus de singurătatea impusă de inadaptare socială sau afectivă, de nevoia de introspecție, e singurătatea iscată de drama pierderii contactului cu spiritul, cu spiritul suprem, resimțită de „celălalt Cassian” care concurează admirabil clasicii sau modernii psalmiști: „Doamne, noaptea cea lungă a venit și întrebările nu mai așteaptă răspunsuri, căci din ceea ce am fost, a rămas doar nisip și durere” (p.37), „Doamne, închid ochii și încerc să găsesc drumul pe care numai sufletul îl știe, dar nici un cuvânt nu mă mai ajută, toate sunt semnele dezamăgirii și ale morții” (p.58).

Raport asupra singurătății e o dovadă că romanul rămâne o specie a cărei eterogenitate pare să-i

scape de sub control chiar autorului, fie el concret sau abstract. Transformarea temelor centrale în poliedre semantice, narațiunea homodiegetică, impunerea tuturor ipostazelor naratorului intradiegetic: narator auctorial, personaj-narator, narator-martor, mesager, colportor (haine pe care le îmbracă alternativ Cassian, Mara, Serafim, Dan sau detectivii), inserarea diverselor tipuri de texte în care domină latura confesivă (evocare, amintire, scrisoare, dialog, însemnare zilnică, jurnal, memorii), amprenta biograficului sunt argumente care permit încadrarea operei în categoria textelor de graniță sau, conform tipologiei lui W. Kayser, a romanului personajal a cărui substanță e „latura pasivității, a singurătății și sensibilității”³. Nu puține sunt argumentele care permit încadrarea în categoria romanului social, psihologic, cronică de război, de familie, ca să enumerăm doar câteva dintre posibilele înregimentări ale operei ce permit asocierea sintagmei „roman total”. E, de altfel, o trăsătură a romanului modern, postmodern, dar ineditul e dat de modul polifonic în care autorul urmărește marile teme în destine aparent diferite sau plasate, spațial și temporal, pe alte axe. Fără a fi o istorie sau un spital al amorului secolului XX, romanul urmărește iubirea, trădarea, despărțirea, compatibilitatea sau incompatibilitatea în epoci și medii diferite. Pionii sunt diferiți, partida e aceeași, iar șahmatul pe care cuplurile cred că, prin iubire, pot să-l dea singurătății, rămâne imposibil de realizat. Eternele iubiri devin eterne dezamăgiri, asemenea unui „boule de neige” pe care autorul îl rostogolește de-a lungul romanului într-o încercare disperată de exorcizare de însingurare.

Candidații perfecți par Darius și Ella. Despărțirea impusă de înrolarea bărbatului amplifică nu teama destrămării cuplului, ci teama de moarte. Gestionarea crizei provocate de înfiorătoarea teamă de moarte e diferită. Luptând, dezamorsând câmpuri întregi de mine, alegând, în final, evadarea, Darius păstrează ca antidot disperării imaginea iubitei pe care o reconfigurează mental sau pictural în situațiile-limită. Pragmatismul și frica de moarte o determină pe Ella să accepte avansurile ofițerului maghiar ce devine din ipotetic, autentic adversar al soțului, dar pe un alt front: al iubirii. Evoluția cuplului sintetizează, de

fapt, o altă particularitate a discursului narativ: distanța dintre realitate și orizontul de așteptare al personajelor ce pare uneori donquijotesc. Pe punctul de a ceda insistențelor părinților de a reface cuplul scindat, argumentul suprem fiind nevoia de a avea părinți Dariei, Darius se găsește în fața unei scrisori prin care soția își anunță fuga în Paraguay, alături de Marton, ofițerul maghiar. Părăsită, găsindu-și refugiu într-o mănăstire cu ale cărei precepte nu se identifică, Ella va trimite o scrisoare de împăcare la care așteaptă răspuns, uitând să menționeze pe plic sau în scrisoare adresa. Dorindu-și cu ardoare să împlinească o iubire platonice printr-o apropiere trupească alături de Teodora (Mara numește inspirat această iubire „o iubire nicicum”), Robert Cassian va avea parte, gest aproape incestuos, de fiica iubitei de odinioară, Mara. Aceasta, la rândul ei, vede în călugărul Serafim, care îi înmormântase tatăl, un duhovnic, dar are surpriza de a se afla în fața unui mascul măcinat de nestăvilite dorințe carnale, cu o vastă experiență erotică, pe care nu se rușinează s-o afișeze în cuvânt și faptă, eliberând-o, întempestiv, nesperat, de obositoarea virginitate. Revenind în Pădureni cu sentimente contradictorii, generate de relația anterioară cu profesoara Florica, Robert Cassian nu mai are șansa unor scuze pe care le datora și la care se gândise de nenumărate ori, dar își va găsi perechea pe care i-o va răpi nu un altul, ci un glonț rătăcit în primele zile ale revoluției din 1989. Ca să nu mai vorbim de „epopeea eroic-comică” a vizitei lui Ceaușescu la Pădureni, sublimă imagine a contrastului dintre realitate și aparență, imagine și esență, a unei lumi rurale care și-a pierdut sacralitatea.

Singurul spațiu care mai poartă amprenta sacralului e toposul central al romanului, simbolic nu doar prin plasarea aproape de Divinitate, ci și prin aura magică ce-l însoțește, poveștile bătrânilor consacrandu-l ca poarta prin care Sfântul Petru ar fi coborât pe pământ pentru a pune la încercare bunătatea și credința oamenilor. Toposul *Marginea Vieții* pe care Cassian decide să-l cucerească indiferent de preț, nu e o metaforă a senectuții, ci, mai degrabă, una o izolării. Personajul se retrage atunci când se simte în afara ritmului vieții, când devine necesară o privire „de pe margine”, retrospectivă. Din ace-

lași registru simbolic fac parte și toponimele sau hidronimele Pădureni, Valea Boului sau Râul Negru.

Un statut aparte au antroponiemele: Darius, Daria și Teodora (darul lui Dumnezeu) converg, într-o interpretare semiotico-fonemati-co-etimologică, spre ideea de dar, ofrandă ce comportă posibile resemantizări ale destinilor. Personajul Gheorghe Toma, tatăl Marei și soț al Teodorei, trăiește o viață marcată de simbolurile antinomice reprezentate de nume și prenume: măcinat de gândul trădării (fiecare îndepărtare de casă a soției e percepută ca o posibilă trădare), personajul poartă o luptă permanentă cu acest balaur care-i suprimă orice bucurie a existenței, încercarea de a-l domina fiind eșuată. Tot simbolic, moartea soției aduce cu sine o treptată pierdere a vederii care, asemenea unui organ care își pierde utilitatea, se atrofiază treptat. De reținut și ebraicul Marah, amar-amărăciune, germanicul Robert în care particulele constitutive sunt adjective apreciative cu aceleași semnificații - strălucitor, ilustru, vestit și enigmaticul, prin originea incertă, Cassian care, preluat pe filieră greacă sau etruscă semnifică „splendid, mai puternic”, suprapunându-se, amplificând semnificația numelui, iar pe filieră latină, din lat. cassus, semnifică „gol”, ducând în derizoriu semnificația numelui. O situație aparte o reprezintă călugărul cu nume de înger, Serafim, cu o simbolistică aparte, tot antinomică, asemenea poziției pe care o are în roman. Serafim este o creație a onomasticii creștine, denumind îngerii de rang superior, situați la al șaptelea și cel mai înalt nivel, alături de Dumnezeu, reprezentând spiritele iubitoare, fapt ce transpare și din parcursul existențial al personajului. Forma „seraphim” redă în limba greacă și latină, ebraicul „seraphim” care era la origine o formă la plural a lui „seraph” ce apare în Biblie cu sensul de șarpe veninos al deșertului, apropiat fonetic de verbul „sarp”, tradus prin „a arde”, sensuri ce reproduc simbolic destinul personajului ce ademenește și e într-o permanentă combustie declanșată de nevoi organice sau spirituale tributare iubirii.

Simbolică devine și intertextualitatea ce constituie, pe de o parte, o modalitate de a-și susține ideile, frământările, concluziile prin cuvinte ale marilor cărți sau ale marilor înțelepți, iar pe de altă parte e un

tertip al autorului care lasă impresia cititorului care a uitat sau neglijat existența unei enorme biblioteci în cabana lui Cassian, că e cel care se află în spatele alegerii unor fragmente din Biblie, Camus, Julien Green („Deseori îmi spun că viața mea este o carte din care nu priccep mare lucru” p.267), Marguerite Yourcenar, Lawrence Durrell ș.a., oferind și indispensabile sugestii de lectură.

Tertip naratologic pare și alternarea perspectivelor narative, a punctului de vedere în limbajul lui Lintvelt. Notațiile obsesive: „povestea Darius”, „își amintea Darius” par deziceri, lepădări de statutul de narator pe care Cassian se decide cu greu să și-l asume, așa cum cu greu recurge la rememorări personale, episoade în care nu pare a se simți confortabil. De altfel, numele soției apare menționat doar la pagina 120, iar propria biografie e prezentată, în mod paradoxal, aproape cronologic, tehnică de amplificare a suspansului care captivează și intrigă lectorul. Ciudată e relația cu fiul său care pare să înceapă să existe pentru el abia după admiterea la Medicină, primele dialoguri autentice fiind purtate, evident, pe teme medicale. De altfel, chiar Mara îi reproșează faptul că o ignorase în perioada copilăriei. Nu aceeași ignoranță o are atunci când e vorba despre portrete, fie ele feminine sau masculine, chiar dacă acestea devin mijloace de autoanaliză: portretul Cludiei (p.22), al Marei (p.36), al Iuliei (p.123-124), al fiului (p.128) sau al socrului Darius Pop (p.143) oferă substanțiale elemente caracterologice, eliberate de încorseturile în structuri psihice, cum mărturisea autorul că-și construiește personajele.

Modul în care personajele se raportează la thanatos e, de asemenea, memorabil. Trezind teamă sau fiind asociată, metaforic, singurătății, atunci când e vorba de Cassian, Darius, Dogaru, rămânând incertă în cazul Teodorei, moartea e văzută ca o formă de catharsis de Mara care, provocată să spună trei dorințe, cere: „să mor, să mor și iarăși să mor”. De altfel, stări premergătoare morții, așezate ca într-un simbolic triptic, mustesc în roman ca într-un dans al ielilor-obsesii: „spaima, încordarea, neliniștea” (p.27), „Spaima, singurătățile, frica de moarte” (p. 57), „tristețea, neliniștea, curiozitatea” (p.37), „Spaimă, foame, așteptare” (p.70), „frică, mizerie, singurătate”

(p.137), „oboseală, așteptare, deziluzie” (p. 230), „gălăgia, nesimțirea, murdăria morală” (p.233). Și iată două afirmații ale autorului: „Cred că toate experiențele, maladiile, suferințele sunt folositoare dacă le descoperi rolul ascuns, motivul pentru care ți-au fost date” și „Simțurile se acutizează la maximum, totul este sensibilitate, durere, căutare”.

Raport asupra singurătății nu este un alt roman (al cătelea??) despre atrocitățile războiului, despre teroarea regimului comunist, despre capitalismul înțeles greșit, în care sora, iubind nebunește, se prostituează pentru a-i asigura fratelui drogurile, iar politicienii parvin mai ceva ca pe vremea lui Dinu Păturică. E, mai degrabă, un reviem al singurătății, al fricii de moarte, iar ultimele paragrafe ale romanului sunt semnul dezbatării de temeri sau obsesii: existența caietului, a muntelui necucerit încă, „crența într-o minune, Mara” (p.400) sau fraza care încheie romanul „nu mă poți împiedica să mă revolt, să iubesc și să detest, să cred cu încăpățănare” (p.401) sunt tot atâtea dovezi ale incontestabilei resurrecții la care speră personajul în fiecare moment al neliniștii sau al revoltei sale umane.

Carmen ARDELEAN

Textul a fost prezentat în cadrul **Colocviilor interjudețene de literatură română, Ediția a III-a „Psihologism și problematică morală în opera lui Augustin Buzura”**, organizate sub egida Inspectoratului Școlar Județean Maramureș, a Universității de Nord Baia Mare, a Casei Corpului Didactic Maramureș și a Bibliotecii Județene “Petre Dulfu” Baia Mare în data de 8 decembrie 2010, coordonatori inspector școlar general prof. Mariana Pop, inspector școlar prof. Valentina Todoran.

Invitat de onoare a fost academicianul **Augustin Buzura**.

1 Citatele sunt preluate din interviul publicat în nr.46 din 2007 al revistei „România literară”, http://www.romlit.ro/augustin_buzura_m-am_retras_din_lumea_literar_din_lips_de_timp.

2 Citatele sunt preluate din volumul *Raport asupra singurătății Primul Caiet*, Augustin Buzura, Iași, editura Polirom, 2009.

3 W. Kayser, *Opera literară. O introducere în știința literaturii*, București, editura Univers, 1979, p. 507.

Locul unde se va deschide cartea

2. VENI, CREATOR SPIRITUS

Călugărul benedictin Cadfael, detectivul de ocazie din Anglia secolului al XII-lea, este un personaj creat de Ellis Peters (pseudonimul scriitoarei Edith Pargeter). Saga lui cuprinde 20 de romane și 3 nuvele, 13 dintre ele ecranizate pentru televiziune de canalul britanic independent ITV, cu Sir Derek Jacobi în rolul principal. În prima carte din serie, „A Morbid Taste for Bones” (Un gust bolnăvicios pentru oase, 1977), monahii din Abația Sfinții Petru și Pavel din Shrewsbury (sud-vestul Angliei, în apropiere de granița cu Țara Galilor) își propun să atragă cât mai mulți credincioși, ca să sporească veniturile mănăstirii. Bazându-se pe o viziune a fratelui Columbanus, priorul de origine normandă Robert Pennant îl convinge pe înțeleptul abate Heribert să trimită o expediție la Gwytherin, în Wales, ca să aducă moaștele sfintei Winifred, prăznuită și în calendarul ortodox, la 3 noiembrie (pe stil vechi, 16 noiembrie în calendarul gregorian).

Legenda acestei fecioare galeză prezintă multe asemănări cu una dintre străvechile povești din ciclul regelui Arthur și al Cavalerilor Mesei Rotunde, „Sir Gawain și Cavalerul Verde”, tipărită de J. R. R. Tolkien în 1930 și tradusă de Dan P. Iliescu pentru Editura Univers, ediție minunată ilustrată de Marcel Chirnoagă (1982). Iată întâmplarea, rezumată de Robert Lazu în monografia „Lumea lui Tolkien”:

„Luptător vestit al mesei rotunde, Sir Gawain este supus, cu ocazia unei petreceri la curtea regelui, unei încercări neașteptate. Un misterios cavaler, complet înveșmântat în verde, îi propune să se expună unei lovituri de armă (sabie sau secure) după ce, mai întâi, el însuși se va fi expus unei lovituri a lui Sir Gawain. Intervalul dintre cele două lovituri trebuia să fie de exact un an. Uimit, eroul acceptă încercarea, lovindu-l năpraznic pe insolitul războinic. Culegându-și țeasta zburată de pe jos, acesta pleacă impasibil. Când anul se împlinește, Sir Gawain pornește în căutarea cavalerului verde, care-i indicase zona unde putea fi găsit. Pe drum este găzduit la curtea unui nobil și viteaz prinț, a cărui soață, mușcată de demonul infidelității, caută cu ardoare

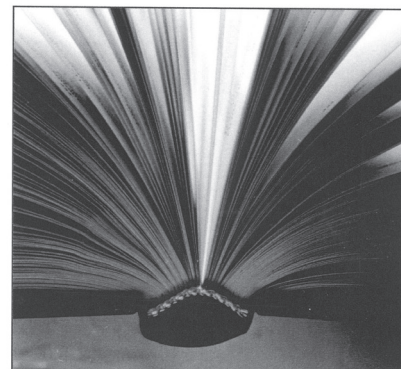
iubirea lui Gawain. Rezistând neclintit provocărilor frumoasei femei, eroul nostru acceptă doar o eșarfă, ca semn al prețuirii pe care i-o arată doamna refuzată. Ajuns în regatul cavalerului verde, Gawain va fi pus de acesta în situația de a primi o lovitură cu o secure enormă, care în mod sigur i-ar fi pus capăt zilelor. Închizând ochii, Sir Gawain se încredințează milei și protecției lui Dumnezeu, care doar El singur l-ar mai fi putut scăpa de năpastă. În loc de a primi însă o lovitură năprasnică Gawain se alege doar cu o ușoară lovitură la braț, ce-i provoacă o mică sângerare. După această primă surpriză urmează a doua: cavalerul verde era, de fapt, soțul doamnei ce-i oferisese favorurile ei feminine. Probându-i astfel fidelitatea față de virtutea cardinală a curăției, Sir Gawain și-a dovedit, deopotrivă, curajul și neprihănirea.”

Aidoma Cavalerului Verde, sfânta Winifred și-a pierdut și ea capul, dar nu datorită dragostei pentru un bărbat, ci din cauza poftelor nestăpânite ale unui amoretz lipsit de scrupule. Cititorul român are la îndemână o succintă prezentare, alcătuită de Vlad Benea în volumul „Viețile sfinților ortodocși din Apus. Sfinții insulelor britanice”:

„Sfânta Winifred (†650 d. Hr.) [este] una dintre cele mai iubite sfinte ale Țării Galilor. Hotărând de tânără să intre în viața călugărească, Winifred s-a pregătit de aceasta prin post și rugăciune, însă pentru marea ei frumusețe un prinț britan s-a îndrăgostit de ea și a vrut să o ia de soție. Văzând că sfânta nu vrea să se supună dorințelor lui păcătoase, prințul s-a aprins de mânie și până la urmă i-a tăiat tinerei capul. Din locul în care capul a căzut pe pământ a țâșnit de îndată un izvor, care mai târziu s-a dovedit a fi făcător de minuni și care a rămas până astăzi cel mai mare loc de pelerinaj din Țara Galilor.”

Minunata istorisire nu se termină aici, urmează asemănarea despre care vă vorbeam. Capul fecioarei a fost repus pe umerii ei și binecuvântat de Sfântul Beuno, fratele mamei lui Winifred. Ca și în cazul Cavalerului Verde, căpătâna s-a unit cu trupul, iar fata a revenit la viață. Pe gât, i-a rămas o cicatrice palidă. Prințul (astăzi i-am spus, pe bună dreptate, „beizadeaua”) Caradog a fost blestemat și s-a scufundat cu cal cu tot, înghițit dintr-odată de pământ. Sfânta decapitată și reîntregită a de-

Viorel MUREȘAN

Locul în care se va
deschide cartea

DACIA^{XXI}

venit stareța mănăstirii de maici întemeiate de unchiul ei și, ulterior, susțin alte izvoare istorice, a călătorit până la Roma. Izvorul din Holywell a devenit un loc de pelerinaj celebru, un fel de Lourdes al velșilor, păstrat cu sfințenie și venerat vreme de secole, în ciuda războaielor religioase care au răvășit insula.

În roman, finul psiholog Cadfael a fost trimis să-i însoțească pe monahi la Gwytherin, deoarece, fiind de origine galeză, vorbea limba velșă. Abatele Heribert i-a încredințat și o importantă sumă de bani, cu care priorul normand a încercat să mituiască notabilitățile din regiune, o tentativă nefericită a unui om trufaș și necioplit, care a provocat multe neazuri. Sătenii și nobilii galezi s-au împotrivit cu înverșunare înstrăinării moaștelor. E o reacție normală - dintotdeauna și oriunde, localnicii au refuzat mutarea post-mortem a unor relicve sfinte, cum a fost și cazul lui Ioan Stoica, acum Fericitul Ieremia Valahul, un moldovean care a intrat în ordinul franciscan, ramura capucinilor și s-a stabilit în Neapole, unde s-a dedicat lui Dumnezeu și îngrijirii bolnavilor. Trecurt în lumea celor dreți în 5 martie 1625, la 69 de ani, a fost nevoie de eforturile mai multor generații pentru a-i convinge pe napolitani să

permite întoarcerea osemintelor în țara de origine, demers împlinit abia în primăvara anului 2008. Dar despre această „epopee” vom scrie altă dată.

La Gwytherin, acumularea de tensiune a culminat cu uciderea lui Rhisiart, liderul celor care se opuneau mutării moaștelor. În ciuda unor piste false, Cadfael l-a identificat pe ucigaș (of! of! unul dintre călugări) și, când acesta moare accidental în timp ce încerca să scape nepedepsit, îi depune cadavrul în racla pregătită pentru transportul osemintelor, apoi îi înscenează dispariția miraculoasă. Astfel, în finalul cărții, toată lumea a rămas satisfăcută: benedictinii s-au întors în Anglia cu sentimentul datoriei împlinite, iar galezii și-au păstrat sfânta protectoare.

Iată însă că „bogăția” strămutată în altarul Abației Sfinții Petru și Pavel a stârnit invidia altora și va provoca o nouă crimă, subiectul unui alt volum, cel intitulat „The Holy Thief” (Hoțul Sfintei, 1992), penultimul din seria Cadfael. În august 1144, moaștele sunt revendicate de către subpriorul Herluin de la Abația Ramsey, a cărui mănăstire a fost distrusă în timpul luptelor pentru putere dintre regele Ștefan și regina Matilda (Empress Maud). El își întemeiază cererea pe o viziune a novicelui Tutilo, însoțitorul său, un muzician foarte talentat. Priorul Robert și fratele Jerome îi iau în batjocură, spunând că solicitanții consideră racla cu osemintele sfintei Winifred drept o „ladă cu bani”. Străinii nu-și fac prea mulți prieteni printre localnici. Cadfael se simte jignit de răceala și aroganța lor. La început, noul abate de la Shrewsbury, Radulfus, acceptă să le împrumute osemintele pentru o perioadă de un an. Pentru o clipă, soarta pare să-i favorizeze pe călugării din Ramsey. Ei primesc o donație importantă, un colier de o valoare inestimabilă, de la Lady Donata. Dar cerul se împotrivesc și varsă asupra lor un potop de ape. Ploile torențiale provoacă inundații, așa că plecarea lui Herluin este contramandată, iar relicvariul este mutat în podul mănăstirii. Spre

surprinderea generală, el dispare, împreună cu bijuteria primită în dar. Nici Daalny, o sclavă cu o voce de excepție și o minte ascuțită ca un brici, care s-a îndrăgostit de Tutilo, nu este de găsit. Însă subpriorul din Ramsey n-are nici o îndoială, însăși sfânta Winifred a vrut să fie furată ca să poată pleca din abație. Curând, se dovedește că minciuna are picioare scurte, deoarece racla este găsită pe pământul lui Robert Beaumont, senior de Leicester. Din păcate, și acesta dorește s-o păstreze, devenind, alături de cele două abații benedictine, un al treilea pretendent.

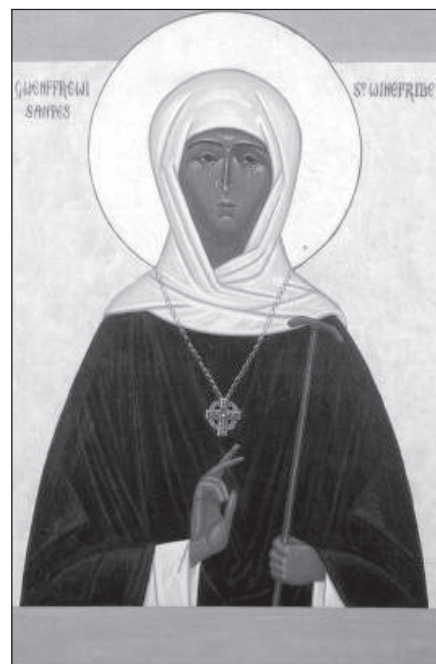
Disputa cere intervenția unui arbitru neutru, cu o autoritate recunoscută unanim, prin urmare, abatele Radulfus propune: „Avem deja un judecător. S-o lăsăm pe Sfânta Winifred să-și exprime ea însăși voința. A devenit o doamnă foarte învățată către sfârșitul vieții. Ea lămurea maicilor tâlcul Scripturilor, întocmai precum se va adresa acum discipolilor. La consacrarea fiecărui episcop, auspiciile păstoririi sale sunt stabilite prin punerea Evangheliei pe umerii lui, deschiderea cărții și citirea la întâmplare a unui verset. Vom consulta _sortes Biblicae_ pe relicvariul sfintei și nu ne îndoim că își va exprima decizia fără puțință de tăgadă. De ce să atribuim altcuiva o alegere care îi revine ei de drept?”

Nu este o invenție a scriitoarei, ritualul consacării unui episcop este descris întocmai în „The Catholic Encyclopedia”, vezi articolul „Consecration”, unde se precizează că înainte de consultarea Scripturii se cântă „Veni, creator spiritus”.

Când sosește ceasul, abatele Radulfus îl invită pe marele senior să se apropie primul de altar. „Precum vor decide Dumnezeu și Sfânta Winifred!”, strigă puternicul lord și deschide cartea la Evanghelia lui Ioan 7, 34: „Mă veți căuta și nu Mă veți găsi; și unde sunt Eu, voi nu puteți să veniți.” Nu sună prea încurajator pentru ambițiosul nobil, obișnuit să i se satisfacă orice poftă.

Părintele Herluin, asupra căruia plutea bănuiala că ar fi regizat tentativa de furt, primește un răspuns tranșant: „Și el vă va zice: Vă spun: Nu știu de unde sunteți. Depărtați-vă de la mine toți lucrătorii nedreptății.” (Luca 13, 27)

Din partea Abației din Shrewsbury, cel chemat să exprime vocea divinității este priorul Robert Pennant. Cartea se deschide și vocea i se sugrumă de emoție. A treia mărturie le completează pe cele dinainte și

lămurește o dată pentru totdeauna care este voința Domnului în privința mult disputatelor moaște: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rânduit să mergeți și roadă să aduceți, și roada voastră să rămână, ca Tatăl să vă dea orice-I veți cere în numele Meu.” (Ioan 15, 16) Normal, reprezentantul abației din Ramsey își retrace imediat cererea.

Dar să nu uităm că citim un roman polițist - englezii folosesc termenul „mystery”, adică „bazat pe un mister” care trebuie rezolvat -, iar martorul care a asistat la furtul raclei a fost găsit mort. Sfânta Winifred dorește să se facă lumină și în acest caz, prin urmare, paginile Evangheliilor încep să se întoarcă singure, răsfoite de curenții stârnit în urma deschiderii unei uși. Cu toții privesc înmărmuriți minunea. Când goana filelor se oprește, iar foile se întind netede ca niște grădini cultivate cu dragoste, unde se pârguiesc fructele înțelepciunii, călugării vin să vadă și să priceapă. O petală de păducel, floarea sfintei galeze, marchează începutul unui verset revelator: „Și va da frate pe frate la moarte.” (Marcu 13, 12)

Vom respecta așteptările cititorului și ne vom opri aici cu dezvăluirile noastre despre ancheta lui Cadfael, ca să ne continuăm propria investigație literară și să prezentăm noi istorisiri, unde deschiderea la întâmplare a unei cărți a influențat într-un mod decisiv intriga lucrării.

(va urma)

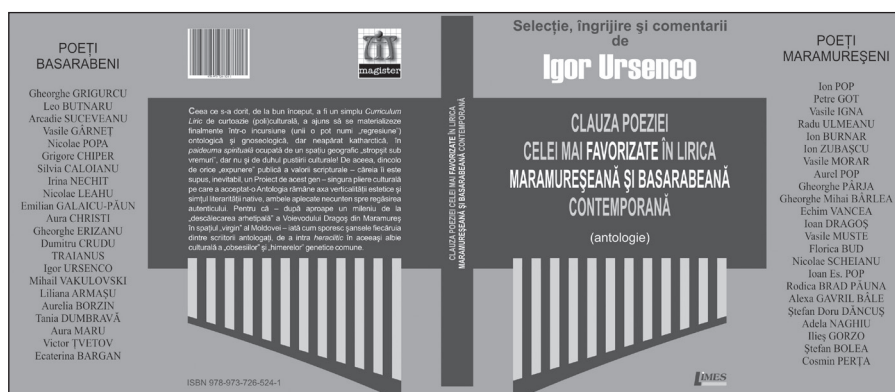
Franciscus GEORGIUS

Poeme de Ion Pop

Temă cu variațiuni

Mi se pare, albină, că ești absurdă.
 Tocmai am citit undeva
 că nu vei trăi
 decât vreo cincizeci și patru de zile
 (da, cincizeci-și-patru!)
 și-ncep să cuget adânc și încep să număr,
 unu, doi, trei... printre zumzete și zigzaguri
 și pulbere de polen și sclipiri de aripi,
 cu urechile pline de sunete sfârâmate,
 cu ochii pândind prin cețuri până mă dor –
 degeaba, nu pot ghici
 în atâtea ocoluri, în atâtea
 învălmășeală de linii frânte,
 drumul tău drept către fagure,
 spre tainicul Hexagon.
 Când te văd zburând încotro, unde,
 cu povara ta mică și dulce pe picioarele aurii,
 firavă, parcă temându-te, rătăcită, –
 iată, chiar acum te-ai izbit de fereastră mea,
 și încerci să-ți revii, poate-amețită, lăsându-
 te-n voia
 unei la fel de firave adieri, –
 mă încearcă un fel de teamă.
 Nu pentru tine, ci pentru mine,
 printre atâtea baroce variațiuni, –
 încotro, unde, cum, până când –,
 către tainicul Hexagon.
 Te pot asemăna doar cu Bach, cumplitul,
 ciupind, s-ar crede, clavecinul, cu fine degete,
 sau lovind, ca și cum ar dansa,
 cu bâta orgii,
 să spargă în sclipitoare țândări
 vuietul din adânc –
 încât aproape că nu ne dăm seama
 că stropește cu sânge-mprejur,
 încăpățânat să ajungă
 până la os. Asta
 îl interesează, de fapt,
 când cioplește așchii,
 aruncând și din mine
 o mie de cioburi colorate. Să ne transforme-n
 viralii și-n stâlpi de piatră,
 asta vrea el.
 Nu sunt foarte sigur, dar, poate, la urma
 urmei,
 voi fi făcând și eu parte
 din familie. Las și eu
 în juru-mi un fel de zumzet, urmez și eu
 tot felul de zigzaguri, mă risipesc
 în vorbe, vorbe, vorbe,
 flecărind despre mine
 ca în Bacovia, ca despre Altceva.
 – Tu ce dai, eu ce dau...
 Mă voi auzi, oare?
 Și n-au mai rămas
 prea multe de dat.
 De aceea, încă o dată,
 vă chem în ajutor, S.O.S.,
 Albină și Bach. Mă bazez pe voi,
 eu, mezinul, care, din neatenție ori din
 neștiință,
 tremurând, împiedicat, bătăindu-mă,
 amân și împing în ceață

nu știu ce Hexagon.
 Trăiesc
 cum și voi ați trăit. Greșind,
 dar, poate,
 cu un fel de exaltitate.
 De-aceia și trag nădejde
 că aș putea fi iertat. Mă gândesc, totuși, că
 până la urmă
 fără să știți ați găsit, găsiți
 și voi necunoscutele
 căi ale Domnului.
 De aceea, mă și bazez pe voi.
 Pe tine, albină,
 pe tine, Bach.
 Absurzi amândoi, ca și mine.

Ba se mai poate

Ba se mai poate scrie,
 vai, poezie și după Auschwitz.
 Chiar și după Gulag se mai poate scrie.
 Se poate scrie
 și după khmerii roșii.
 Necruțatoarea limbă mai e în stare
 să evocă, vedeți, și un fel de Elveție,
 ba chiar și un soi de Witz,
 și un Guleai, tra-la-la,
 printre bălți de sânge.
 O, Doamne, până
 și-acel „Mehr Licht” din tipătul ultim
 al unui poet spre care
 năvălea pe veci Întunericul.
 – Dar, desigur, vă gândeați și la niște
 meri roșii din care
 nu pot cădea
 decât mere roșii. Și dacă
 intuiesc bine...
 – Așa-i, multe se mai pot scrie,
 cum scriu și eu tocmai acum,
 după șapte ani de la moartea mea,
 când ar fi trebuit să fiu pietre
 și scris pe pietre.
 Mă recitesc, sunt, iată, –
 atât de deștept și de inventiv, –
 ce de *ars combinatoria*,
 ce de subtilă hermeneutică,
 ce de construcție, deconstrucție!
 Când nu voiam, de fapt, să vă spun
 decât
 că sunt un biet om
 care moare încet

printre atâtea chermeze și dănțuiri.
 Și că uneori, chiar prea des,
 îmi pare că
 până și tandrețea
 a devenit doar o formă a oboselii.

Chiar așa

Chiar așa.
 Despre dictaturi, brune, verzi sau roșii,
 despre închisori și lagăre de concentrare,
 nu se poate scrie imediat. Avem
 nevoie de decantări, se cuvine
 să lăsăm să treacă un timp, ca să se zvânte
 sângele de pe răni, cadavrele să-nflorească,
 din cenușă să se înalțe,
 cu un elan exemplar,
 înflăcăratele păsări Phoenix.
 Se poate spera, de asemenea,
 să se diversifice evantaiul cromatic
 până la cele șapte culori al curcubeului, plus
 altele câteva, interferente, evitându-se
 plictisitoarea monotonie.
 Unde mai poi
 că atâtea urlet, atâtea gemete
 ar brui Lectura.
 Deocamdată,
 tocmai m-am întors de la înmormântarea
 unui foarte bun prieten. Nu-mi place
 să bârfesc, dar
 aperitivul și friptura de la pomană
 puteau fi ceva mai gustoase. Iar măgarul
 ăla de la Veterinară
 iar a spus un banc prost cu tauri.
 Și apoi, ca fundal muzical,
 pentru atmosferă,
 puteau alege
 și Bruckner în loc de veșnicul
 Chopin.
 Deocamdată, atât. Până
 la următorul poem
 nu mai am
 aproape nimic de adăugat.

Din „CLAUZA POEZIEI CELEI MAI FAVORIZATE ÎN LIRICA MARAMUREȘEANĂ ȘI BASARABEANĂ CONTEMPORANĂ” (antologie), Selecție, îngrijire și prezentare de Igor URSENCO, Ed. Limes, 2010.

Poeme de Sorin Lucaci

cer variabil și nicio avertizare de cod galben

toate bune și frumoase
 așteptăm concediul ca niște șopârle viu colorate
 din insulele galapagos
 trebuie să ducem puii la mare
 la aerosol la ultraviolete
 pe coastele grecești turcești sau pe coasta dalmată
 au nevoie de soare calciu vitamine minerale
 si ce dracu s-a mai inventat
 la capătul falezei dumnezeu și-a deschis o gogoșerie
 „donuts god” și își așteaptă clienții
 cu briose și muffins cu ciocolată
 știu ora la care mă trezesc în fiecare dimineață
 știu pe de rost meniul zilei
 știu temperatura apei mării
 am memorat orarul autocarelor supraetajate
 și distanța dintre hotelul nevada și royal holiday palace
 știu unde sunt papucii și colacul de plajă saltea pneumatică
 și nelipsita loțiune de protecție solară între timp mi-am lăsat barbă
 mi-am cumparat ochelari de soare ray ban
 m-am apucat de fumat și știu cu siguranță că a crescut speranța de viață
 nevastă-mea pe un sezlong citește ceva din coehlo
 copiii se joacă cu băiețelul unei familii de slovaci
 mâine vom merge la aqua land
 mâine se anunță cer variabil
 și nici o avertizare de cod galben

desenez nebunia și teama pe ziduri

în fiecare dimineață împușc iepuri roșii de porțelan cu pistolul cu aer comprimat
 walther nighthawk primit de la unchiul john
 în fața magazinului de vechituri
 în fiecare dimineață iau pulsul străzii cu stetoscopul de jucărie al fetiței
 “ce o să te faci când vei crește mare?”
 o să mă fac doctoliță, o să mă fac doctoliță
 striga fetița
 cu buzunarele pline de jeleuri
 în fiecare dimineață trag pe nas aroganța și aerele de superioritate ale ecologiștilor
 în fiecare dimineață ascult refrenul zilei prin conducta de gaze
 în fiecare dimineață îmi izbesc țeasta de caldarâm cu multă grație

fluturi schizofrenici îmi ies din craniu ca un tăvălug și împânzesc
 partea de nord și partea de sud a orașului după care desenez nebunia și teama pe ziduri cu nonșalanță
 apoi cu înfrigurare cu încrâncenare mă las gâdilă în ureche de convenționalismul pervers al trecătorilor
 pentru ca în final spre seară să aștept diligența cu îngeri și ponei de ciocolată să-mi înnobileze viitorul

aștept să se extragă cauciucul de pe buzele tale

cândva eram celebrul dirijor al filarmonicii și gura ta ca o orchestră funambulescă în uniformă roșie de re minor
 aștepta semnele magice într-un colț de dormitor
 acum aștept să se extragă cauciucul de pe buzele tale cămoase
 ca într-o descriere provizorie aștept liftierul cu mănuși albe să-mi deschidă ușa inimii tale
 ca-ntr-un roman de început de secol douăzeci
 aștept cățelușii tăi de pluș cumpărați la promoție
 să se gudure la picioarele unei după amieze schieunând
 atunci tu vei face fețe fețe
 te vei holba la mine ca la un saint bernard crescut undeva prin alpii elvețieni
 în materie de câini toți suntem niște specialiști
 vom adera împreună la partidul bărboșilor
 vom organiza simulacre de judecată pentru fiii broaștei
 fluturi păroși se vor roti deasupra capetelor împaiate
 o baltă de sânge te va izbi între ochi blajin și se va întoarce ca un bumerang
 în scorbura de beton a străzii
 cu vipere negre și fetuși
 he he, tu vei fi pe atunci demult plecată

mireasa lui frankenstein

pictori și poeți anonimi
 ca un batalion disciplinar
 dimineața între sticlele pe jumătate goale de remy martin
 pisici negre sau albe ascunse printre tomberoanele multicolore ale orașului
 mai frumoși ca oricând tinerii parizieni fac dragoste pe malurile senei
 ascunși într-un d'ebarcad'ere cu nume de miere polifloră
 și toate aceste imagini prind contur

printre aburii unei ciocolaterii din cartierul montparnasse
 un pensionar o limuzină de lux o pariziană șatenă
 cu fetița ariel în brațe
 salutari tuturor strigau morții alergând cu pungile de croasante
 of, coco chanel, iubirea mea definitivă și irevocabilă plângea bătrânul schizofrenic
 urcat pe coaja de pepene sfârșitul e aproape! ascultați-mă sfârșitul e aproape
 femeia se face ghemotoc se ascunde în buzunarul grefierului
 scoate din când în când capul aruncă o privire
 puștiul din colț fabien urinează pe niște bilete de spectacol moulin rouge
 zilnic mă întâlnesc cu „mireasa lui frankenstein”
 trecând prin fața frizeriei
 femeia cu plămâni de cretă jubilează prin inimile trecătorilor
 înconjoară rezervă
 femeia cu pedigree pe plajă fără sutien

mamiferul negru adulmecă tristețea

să faci poezie pe marginea prăpastiei ca și cum
 orice cădere în gol ar repeta la nesfârșit aceeași schizofrenie sălbatică
 aceeași falfăire cu iz rânțed a aripilor
 aceeași mireasmă de insomnie nevrotică ce ți se cuibărește sub piele sub unghii
 printre firele de păr
 aceeași nedumerire cu gleznele umflate sunt momente când orice vis evadează
 dimineața
 prin grățiile străvezii ale pleoapelor
 când toți gardienii publici moțăie pe

scaunele șubrede
și nu faci absolut nimic nu spui nimic
gestul de a riposta rămâne inert ca o
manușă tricotată
într-un anotimp rece
aruncată la groapa de gunoi a orașului
rămâi imobilizat în jovialul scaun cu rotile
rămâi imobilizat în propria dără de viață
peste drum doar mamiferul negru
adulmecă tristețea
ca un sămbure de caisă ascuns în pumn

„lulu on the bridge”

când vorbea dimitrie cu o grimasă în colțul
gurii
ne treceau fiori reci pe șina spinării
se deformau ziua și noaptea cu ultimele
picături de sudoare
pe fruntea statuii ecvestre a lui alexandr
suvorov din tiraspol
și cântăreața aia ucraineană de jazz trecută
bine de prima tinerețe,
aia creată olga blenorovskaia roșcata cu
ochii de un albastru spălăcit
lângă cafeneaua de pe bulevardul
kheschatik ne povestea
cu o voce tabagică despre aventurile din
prima tinerețe
despre bunicul igor plecat pe front în
smolenskaia oblasti
dimineața îți dezlipa genele încet
mijind puchinos în odaia cu pereți
gârboviți
ceva mirosind a carne arsă răzbătea
dinspre casele galbene
cu chirpici
cineva ațipise pe o margine de cer fără să-i
pese și nori sfărăitori
se îmbulzeau ca niște polipi peste trenurile
cu navetiști via ungheni
hai sictir țipa țiganca la puradelul măsliniu
agățat de fustele multicolore
iar noi preschimbam pașapoarte de
dragoste cu meticulozitatea
unui falsificator celebru dat în urmărire
generală
se dădeau urmăririi nu glumă, între
polițiști și gangsteri mai ceva ca-n filmele
americane din anii 80
și totul se derula cu lentoarea unui
gramofon
edith piaf non je ne regrette rien non je ne

regrette rien
graseind franțuzește din balconașul
mansardei cu mușcate
tu îți scuturi diminețile prăfuite de toată
marseieza asta ipocrită
ca o oglindă smolită în care tresar boabe de
struguri culeși
într-un anotimp neștiut într-un anotimp
costeliv
„ar fi trebuit să vezi dincolo...” îmi spuneai,
dincolo de acele ziduri inimile pulsând în
garduri de sârmă ghimpată
și magia trecutului ca un abur nedeslușit
între pereții de beton
lumina difuză prin care ai vazut „lulu on
the bridge” seara la cinemateca
și asta se cheamă că trăiești
că iubești viața cu adevărat, prietene

multă vreme am crezut că sin- gurătatea e un fel de broască țestoasă

“sur le pont d’Avignon
L’on y danse, l’on y danse
Sur le pont d’Avignon
L’on y danse tout en rond”
fredona copilul cu mâinile întinse spre
cer ca și cum ar fi uitat acolo
un zâmbet răzleț
prin care treceau ritmic așchii bolnave
unde emoția-și făcuse locaș
în dimineața aceea ca o senzație de
pasăre oarbă
pentru că rămăsese doar senzația ca un
gol bine înfipt în stomac
cu ghearele răsfirate mirosind a tristețe
și a carne arsă
scurma haotic în pământul din fața
casei
unde printre crengi și cârlige de rufe
jubilau cuplul de pisici fericite
în care mai puteau crede doar naivii
cu buzunarele ticsite de iluzii cu aromă
de mentă
și turma de bivoli năvălind în somnul
său ca o eșarfă neagră la gâtul
providenței lăsa urme adânci pe
pământul din fața casei
lăsa urme adânci pe obrăjii palizi
ca niște roieri de viespi în călduri
multă vreme am crezut că singurătatea e

un fel de broască țestoasă
ascunsă în carapacea unui vârstnic
samurai
un fel de tăcere cu mâinile legate la spate
o sperietoare din câlți și zdrențe cu ferestre
galbene prin care poți privi lumea
doar cu un singur ochi
așa cum face un copil într-o duminică
stinsă
multă vreme am crezut că moartea e un
patruped cu labe păroase
dând buzna în țarcul meu plin de vise
un fel de căteja melancolică adulmecând
dragostea prin umbrare
multă vreme am crezut că zâmbetul unui
copil nu e decât
un înger ce zboară pe coama unui zeppelin
întotdeauna dinspre sud
și niciodată singur

și tot ce a mai rămas din lucruri

când îngerii plutesc deasupra noastră
la ore toride
ca o umbră robustă în pulberea amiezii
se mișcă precum coțofenele
cu un aer stătut prin preajmă
cu siguranță nu-i vedem
dar prezența lor o simțim gâdilând
viscerale
oamenii încep să ridice mirați din
umeri
să-și pună întrebări
să-și facă inventarul
să bată din palme să ovaționeze
să-și ascundă privirile într-un samovar
să caute cu înfrigurare drumul spre casă
sau senzațiile plăcute de sămbătă după
amiaza
mama îmi ghicește în zațul cafelei
cu o teamă disimulată
poetul scos de la naftalină
ține o lectură publică în aula academiei
și tu aștepti soarele să apună în alt loc
decât cel știut
apoi aștepti ceremonialul cu viziuni
concrete
forfota străzilor amestecă privirile
gesturile
și gândurile nerostite
și tot ce a mai rămas din lucruri și oameni

Apelul de seară

Lucian Scurtu
Poem pentru Caiete
Silvane

(din *Caiete Silvane*, nr. 71/2010)

Și își freacă-n palme pixul
Ca să scrie mai ușor,
Câtând versului sufixul

Să rimeze mai cu spor.

Asta face azi poetul,
Cuprins de-al scrisului dor –
Ia-l încetul cu încetul,
De-l vrei mărturisitor.

Ca pe-o fiară-ășteaptă muza,
Ce chiar fiară-i uneori –
De n-o prinde, are scuza
C-a mai ațipit în zori.

Când o prinde, bestiarul
Lui de fontă i-e sălaș,
Iar poetul, avatarul
Ei devine, pătimaș.

Însă, se subînțelege,
Să o facă repede,
Că soția-i nu-nțelege
Cam ce fiară muza e!

Lucian PERȚA

Oglinda lui Narcis

Pansamente. Un chirurg morococănos. Mi-e milă de mine. Vă place Bulgakov? Cu asta am spus totul.

Când cineva vorbește de lipsa totală de valoare literară a unui text, ceva mi se pare suspect. Dacă inscripțiile antice aveau și au o valoare, atunci?

Frumos nume, Doralinda Gioconda, l-am inventat într-o noapte pentru a goni un coșmar.

Bătrânețea începe prin refuzul schimbărilor. Ești tânăr când chiar tu provoci schimbări. Mi s-a spus că te-ai stins într-o toamnă sub ninsoarea de frunze și flori, c-ai plecat spre o iarnă înaltă, în munții clădiți peste nori, mi s-a spus să nu-ți scriu, că-i zadarnic... Este groaznic să te cerți cu ființa apropiată, mai blând este scaunul electric.

Mă tratez singur, în sălbăticie. Natura mă ajută. Robinson și Prometeu sunt frați. Un lepros poate fi tratat cu milă, la fel un bolnav de SIDA, de cancer, dar un om încărcat de ură fie mizantropă, misogină, xenofobă, Doamne, este intratatabil, cum poate fi un nebun tratat dacă nu-și recunoaște nebunia?

Fericirea depinde de gradul de nefericire al celor din jur. Pare absurd, dar așa este.

Un om s-a născut cu patru mâini și patru picioare. A fost adus în fața unor oficialități, s-a telefonat la președinția statului, însuși Tovarășul a vrut să-l vadă. Au intervenit evenimentele de la Timișoara, apoi la București, Tovarășul a ajuns o piesă istorică, greu de suportat la prima vedere. Omul cu anomalia a dispărut. Se pare că a fost împușcat la învălmășeală. Una dintre marile pierderi ale zilelor de după 22 decembrie 1989. Acum ne ocupăm de cadavrul Tovarășului. Unii cred că NC mai trăiește. Se poate.

Nu cred că un artist poate avea un suflet meschin. Ori nu este artist ori nu are suflet meschin. Arta este ca și vinul de calitate, vinul prost se recunoaște.

Se spune că omul cu patru mâini și patru picioare nu s-a născut așa, de fapt la Secu au fost bătuți doi oameni în așa hal, încât din doi oameni au reușit să refacă unul. Dar Tovarășului nu i s-a spus nimic.

Ca un șarpe, infecția pătrunde în trup, pleacă numai când vrea. Am un mare respect pentru șerpi, oricât de mici sunt, tot au un efect asupra privitorului. Opusul șarpelui pare a fi porcul, este naiv, bonom, hrănitor. De aia nu-mi place porcul, nu mă impresionează.

Adeseori memoria pare a înlocui inteligența. Am mai mare încredere în trupul meu decât în sufletul meu. Trupul poate fi controlat, sufletul o ia razna. Pe cer, la circa treizeci de metri, o basculă cu ciment se clatină ținută cu mâna de un om, tot ansamblul fiind plimbat de o macara uriașă. Dacă se rupe cablul, pagubele materiale vor fi mari, cine se va gândi la sufletul omului? Materialism ordinar.

Încerc să-l înțeleg pe Pasternak în original. Nu știu cum îl falsifică traducătorii, că eu pricep fiecare cuvânt, dar nu pind sensul. Omul vorbește o limbă proprie, ca Rilke, Trakl. Sunt ininteligibili, ceea ce este mai grav decât a fi intraductibili, ca Eminescu.

Pomii au crescut pentru tine, pasărea pentru tine cântă, cerul este mai bleu ca de obicei, respiri, inspiri, cine spune că nu există fericire? Dar durează o fracțiune de secundă. Cineva spunea că toamna este o flacăra. Poftim!

Sărutul soției la trezie este cel mai frumos dar pe care Dumnezeu mi l-a oferit. Cine are ceva de comentat, să vorbească în barba lui.

Cred că există oameni cu care nu vei găsi niciodată o cale

de comunicare. Deci nu Turnul Babel este de vină, ci genetica. Singuratici nu sunt sfinții, ci mizantropii.

Cuvintele MEDIOCRITATE, ELITĂ exprimă disprețul pentru Creația Divină. Iluminismul francez, Revoluția franceză nu ne-a învățat nimic. Dacă Dumnezeu este un mediocru, ce ne facem ?

Înainte credeam că Pământul este al meu, acum eu sunt al pământului.

Eram pe malul unui lac cu apă tulbure. Prindeam mormoloci pentru momeală, din apă mai săreau pești mititei, o pisică albă înota cowl și îi prindea dintr-o simplă mișcare. „E lupul argintiu”, spuneau oamenii. Pe mal, doi pui curățați de pene, așa, pe viu, se luptau pentru niște viermișori, ceva teribil. M-am trezit, mă durea spatele, trebuia să merg la operație. Asta era.

Dumnezeu nu dă atâta frumusețe, câtă bunătate, iar răutatea vine de la sine.

Ofelia, mergi la mănăstire, strigară Hitler, Himmler și Stalin într-un glas.

S-au culcat să facă dragoste. Sunt musafir, plec la plimbare. Văd un film, mănânc semințe. O florăreasă îmi face cu ochiul. Dorm în parc. Dimineța, o damă îmi iese în cale. Este nedormită, o vietnameză, chiar drăguță. Îi dau doi franci să mă lase în pace. Unde să merg? Sena mă așteaptă. Un vis.

La un moment dat, totul pare în plus. Un peron fals. O cunoscută și-a schimbat rochia, dar pălăria a rămas aceeași. Poate că nu este aceeași femeie. Uluitoare asemănare.

Singurătatea morților reînviați.

Frumos nume, Teodolina. Plin de mister. Zâmbet ascuns, drapat de ironie, de tristețe? Romantism refulat? Comorile furate ale piramidelor egiptene.

Personajul secundar. Îi tremură mâinile. A fost cândva ducele ținutului. De mult nu mai este ce a fost, de mult nu mai este ceea ce era. Dar, de fapt nu fost niciodată ceea ce crede despre el. Tinerețea nu este fericire, ci neliniște.

Când spui Anna Ahmatova, simți cum materia curge, ca în Bacovia.

Focul soarelui este și focul iadului.

Sisif nu-mi este prieten, sunt eu însumi, dar nu recunosc.

Să citești numai cărți pentru copii. Vei fi mai bun. Mai adaugă și Cervantes.

O rază prin paharul de vin roșu, aceasta este prietenia. Nici lupul, nici tapirul, șacalul și vampirul nu vor ști să bea un pahar de vin roșu.

Viață de lut? Există viață de lut? Atunci nu mai știm ce este cerul.

Durerea și viața se opun morții.

Păstorul însoțește turma, biciul lovește aerul, aceasta o fi religia? Nu cred.

În iaz, două fete fac baie. Sunt goale. Țipă de bucurie. Un corb le salută din zbor. Fluturii zboară inconștienți de propria frumusețe. Muzica însoțește un mort sau pe viitorii morți? Mortul zâmbește la soare.

O greșeală poate să atârne mai greu decât o sută de fapte bune, așa este făcut omul să judece. Nu e de la Dumnezeu.

Am pierdut două iubite, una de luni și una de vineri, mi-a mai rămas cea de duminică, ce vreau să spun? Este foarte clar. Moartea e fizică.

Ploaia lui Maugham, bere, lacrimi. Roșcovanul câine kuku. La marginea imperiului Margarine. Bărbații simt dorul mamei toată viața. Chiar și cei mai violenți, gen Bud Spencer. E

cumplit să te certî cu cineva apropiat. Am mai spus. Un gust amar se răspîndea în lume. Un Nasheker își arunca fierea peste undele electromanetice, cum face sepia cînd dă cu cerneală, trîdarea se lățește în zori. Liofilul goethean.

Nu mă terorizați cu disciplina. Disciplina este mama crimelor. Nici anarhia nu este mama ordinii. Greu de ales. În fața unei bisericuțe niște femei cîntă cu voci subțiri- „Tu ești steaua mea izbăvitoare”. Pe cer apar stele. Femeile, toate cu basmale pe cap privesc în zare. Fiecare la steaua ei.

Capra tibetană are părul auriu. Asta știu de la Apollinaire, un polonez franțuzit care nu a fost în Tibet. Poeții știu mai multe decît oamenii de știință. Elefantul este doar un cuvînt.

De ce suntem orgolioși? Peste cîteva secole, se vor șterge din memoria timpului o sumedenie de genii autoproclamate sau celebrități fără operă.

Ieri mi-au dispărut ridurile, azi mi-a reapărut zîmbetul, mâine voi gusta din azima zeilor. Cum poți lovi cerul cu picioarele? Nu este viața o mină cu efect întîrziat?

Învăț să dansezi fără muzică, învăț să trăiești uneori singur, învăț să scrii pentru nimeni. Acesta este punctul de plecare al sincerității.

Umanismul se naște din teama de violență. Tristețea nu te învață nimic, ca un analfabet coborât din păduri. Ce-i face pe delfini să străbată lumea? Cînd delfinii și balenele vor dispărea complet, putem pleca pe altă planetă.

Am visat, ca tot omul că am murit, simțeam o fluturare de aripi, erau ale mele, soarele strălucea de o mie de ori mai puternic, în jurul meu se roteau tot felul de necunoscuți. Nimeni nu vorbea, dar le auzeam gîndurile. Simțeam un dor imens pentru trecut. Domnea un plictis universal. M-am trezit. O pisică mieuna de mama focului, aștepta porția de lapte de la vecină. Să mă duc să-i dau eu porția, să nu mă duc? Am adormit din nou, fără vise.

Măgarul din fabulă îi spuse leului – Bătrîne, nu ai gust. Leul sfîșie măgarul, se spală pe mustați și răspunse - Ba tu nu ai gust.

Te iubesc global, teodologic, ca pe un gobelin, nu rostesc

nici un nume, repet după Shakespeare, ce înseamnă un nume? Iubesc pur și simplu.

Rolul artei este, cred, de a ne arăta irealitatea, ca Blecher cu „irealitatea imediată”. Realitatea este obiectul științei și al jurnalisticii (cînd nu mint gazetarii). Utilitatea artei este zero. Dar este necesară ca aerul.

Misterul poate fi dureros. Medicina nu se ocupă de mistere. Nici criticii literari. Eu îi asemăn cu medicii, unii pun diagnostice corecte, alții complet aiurea, pot chiar omorî un autor. Nu exagerez. Responsabilitatea unui critic literar este cel puțin la fel cu aceea unui medic. Inflația de critici, ca și inflația de medici este păguboasă. Ca și lipsa lor. Numiți zece critici, poeți, prozatori importanți ai momentului, nu cred că veți reuși.

La Romain Gary apare personajul fantastic Merzavka, din povestirile mamei sale, originare din Rusia. Merzavka înseamnă o ticăloasă, dar în mintea copilului a devenit întru-chiparea diavolului. Deci, Merzavka voi numi pe cel care mă persecută ca Saul pe Iisus.

Nu mă doare nimic, dar am amintiri afurisite, care nu-mi dau pace. Se zie-bătrîneți liniștite. Poate o senilitate avansată să-ți dăruiască liniștea și nici atunci. Ca în „Fragii sălbatici”, visele mă urmăresc pas cu pas.

Am locuit cîndva într-o cameră a unui fost boxer, mort pe ring, iar în acea cameră se mai păstrau sacul de box, pernele, poze de la meciuri, aveam senzația că voi muri și eu.

Din copilărie am învățat să mă apăr singur. Nu am strigat niciodată după ajutor. Prima luptă a fost cu un cocoș nebun care mi-a sărit în cap de pe o stivă de lemne. Eu aveam cinci ani. Eram ca Hercule cu șarpele. Am vrut să-i succesc gâtul, dar cocoșul m-a zgâriat și a fugit.

Prima lecție. Din păcate, cu bolile nu poți lupta singur.

Actualitatea țipă ca animalul-n cușcă, orașe se ridică și cad la o smuceală, din avioane trupuri o iau cumva la vale, chiar un bondar devine mai sigur ca un Boeing. Castanii înfloresc în forță, scrie Mandelștam. Nu prea îl știți.

Boris MARIAN

Abonează-te la

Caiete Silvane*

Revista lunară de cultură a județului Sălaj

Abonament revistă
3 lei/lună; 36 lei/an

Abonament revistă + carte
(apărută la Editura Caiete Silvane)
7 lei/lună; 84 lei/an

Centrul de Cultură și Artă al județului Sălaj

*Prin oficiile poștale și factorii poștali, prin Damco sau prin redacție (0260-612870).

Dansul cuadrotoarelor

Revista Wired a încheiat anul 2010 publicând o listă top10 cuprinzând anticipațiile propuse de diferiți mari maeștri ai science-fictionului care încă n-au fost realizate. Omul n-a construit nicio bază de explorare pe Lună, iar zborul cu echipaj uman către Jupiter a fost amânat peste câteva decenii. Am scăpat de holocaustul nuclear, dar speranța de viață n-a crescut semnificativ, deoarece pilula de viață lungă (tinerețe fără bătrânețe) încă n-a fost inventată. Nici sursele de energie ieftine, durabile și nepoluante n-au devenit o realitate cotidiană, deși ele constituie o necesitate stringentă pe o planetă amenințată de încălzirea globală. Realitatea virtuală rămâne să fie spațiul de joacă al gamerilor, deoarece necesită echipamente complicate și greoaie, iar vremea cyber-seniorilor care controlează autoritar infosfera încă n-a sosit. Transporturile s-au adaptat cerințelor ecologice, prin urmare zborurile transatlantice ale supersonicelor au fost suspendate de mult (ultimul avion Concorde a decolat în 2003). Două dintre „nerealizările” listate de Wired ne-au surprins. Redactorii revistei deplâng lipsa roboților casnici și duc dorul automobilelor volante. Ultimele chiar sunt percepute ca niște bombe cu aripi, niște arme high-tech abia așteptate de teroriști, menite să cosească „lanurile” de zgârie-nori ale metropolelor occidentale.

În vreme ce frunzăream revista noutăților tehnico-științifice, am găsit un link către un film care reprezintă un minielicopter cu patru elice, dirijat astfel încât să cânte la pian „Happy New Year”. El se numește Echo și a fost construit de către The Institute for Dynamic Systems and Control din cadrul institutului politehnic ETH din Zürich (Elveția). Deoarece documentația a fost publicată pe internet, amatorii s-au grăbit să-și construiască propriile modele. Minusculele aparate de zbor pot avea 3, 4 sau 6 motoare miniaturizate și sunt dirijate prin telecomandă computerizate.

Pe forumul RHC al modeliştilor români, topicul „Patrueliciu” (probabil creat de un fan post-mortem al lui George Pruteanu, înainte să se gândească cum ar suna denumirea unui model cu 6 elice: „sexycopter” - în loc de „șaseeliciu”!) a fost deschis în 24 iunie 2010 și a adunat într-o jumătate de an aproape 150 de intervenții (147 în 22 decembrie). A fost îmbucurător să vedem că nu numai Asociația Română pentru Cosmonautică și Aeronautică se străduiește să se desprindă de pământ. Aceasta s-a înscris la concursul Google Lunar X Prize și testează o rachetă menită să atingă Luna. De asemenea, echipa de la ARCA și-a propus să lanseze în Cosmos primul astronaut de la bordul unei nave spațiale lansate din România.

Multitotoarele ne arată că și alți tineri se străduiesc să asambleze, la scara posibilităților proprii, niște aparate de zbor inedite, continuând tradiția lui Aurel Vlaicu, Traian Vuia, Henri Coandă. Înainte de 1989, în multe librării se găsea un model cu două elice construit din lemn de balsa, acționat de un cauciu răsucit, capabil să se ridice la câțiva metri de la sol. Cuadropterul reprezintă deja un mecanism complex, bazat pe niște tehnologii inovatoare, totuși accesibile amatorilor - o primă falfăire a aripilor de Icar făcută la începutul mileniului III.

Dar ridicarea în aer nu reprezintă decât etapa de început, urmată de controlul riguros al zborului. Aici nu putem decât să-i admirăm pe studenții elvețieni, care au

postat pe Youtube un alt filmuleț, unde două cuadrotoare Echo dansează grațios, învârtindu-se unul în jurul celuilalt în ritmul unei muzici antrenante. Performanța a fost posibilă prin construirea unui sistem computerizat bazat pe informațiile recepționate de la opt camere digitale, amplasate în colțurile încăperii, capabil să dirijeze cu o precizie... nemțească mișcarea cuadrotoarelor. Transferul de date dintre centrul de comandă și aparatele de zbor se realizează printr-un flux bidirecțional de informații impresionant de rapid. Rămâne un singur impediment major de rezolvat. Consumul împătrit de energie limitează drastic durata unei misiuni, iar greutatea suplimentară a surselor de propulsie afectează la rândul ei manevrabilitatea și autonomia micilor nave.

Implicarea computerelor în dirijarea mișcării aparatelor de zbor va înlătura pericolul deturnării lor și transformării în avioane kamikaze. Isaac Asimov și-a întemeiat întreg ciclul de peripeții ale roboților pe cele trei legi fundamentale ale roboticii, o modalitate de a depăși așa-numitul „complex Frankenstein”: teama omului că va fi distrus de propria creație. Lupta împotriva virusilor informatici, principalii „dăunători” din infosferă, a dus deja la dezvoltarea tehnicilor de securizare a comunicațiilor dintre mașinile programabile sau inteligențele artificiale. Într-ajutorarea defensivă, precum împospătarea zilnică a semnăturilor necesare pentru funcționarea programelor antivirus, a devenit o tactică eficientă de eliminare a majorității atacurilor cibernetice.

Includerea unei versiuni cibernetice a poruncii biblice: „Să nu ucizi!” în BIOS-ul oricărei mașinării fabricate pe Terra va rezolva multe dintre problemele create de violența umană. La urma urmei, piatra care l-a omorât pe Abel nu are nici o vină că a nimerit în pumnul lui Cain. Din același tip de rocă au fost clădite catedralele medievale, supraviețuitoare ale bombardamentelor aeriene aliate din timpul celui de-al doilea război mondial, îndreptate împotriva principalelor orașe din Germania. Spre deosebire de bolovanii colțuroși sau de fâlcile de măgar, artefactele din „era siliciului” pot fi dotate „ab initio” cu un set de instrucțiuni de bază, destinate să asigure protejarea ființei umane. Desigur, întrucât „omul este lupul omului”, această precauție nu-i va împiedica pe semenii noștri să se strângă reciproc de beragate, dar va permite apariția șirurilor de vehicule zburătoare, plafonate la diferite altitudini, care creează impresia vizuală aparte a megalopolisului supraaglomerat din jocurile video sau filmele SF clasice.

Am câteva tablouri de Ion Sima.

Le privesc mereu și mereu găsesc în ele acea putere fascinantă de a reține, pe care întotdeauna am trăit-o în fața marilor opere.

Și mă întreb care este misterul acestei puteri de atracție, pe care o emană pictura lui Sima.

Răspunsul nu poate fi găsit decât în acea mare cantitate emotivă în fața naturii, pe care acest artist o trăiește atunci când creează.

Pictura lui pornește din suflet și se adresează cu multă dăruire sufletului omenesc, la fel ca și pictura lui Luchian sau a lui Van Gogh.

Apariția lui Sima în pictura românească are aceeași înrudire cu apariția lui Gauguin în pictura franceză.

Fără studii preliminare, talentul lui Sima a izbucnit la un moment dat ca o flăcără vie, ce astăzi strălucește și va străluci întotdeauna pe firmanentul picturii românești alături de cei mai iluștri reprezentanți ai acestei meserii.

Plecat de pe meleagurile Periceiului, acest urmaș al unor generații de români, luptători pentru libertate, vine cu sufletul încărcat de o mare cantitate de trăiri și acumulări în mijlocul naturii, care i-au determinat, de bună seamă, acea mare sensibilitate coloristică, ce ne emoționează atât de mult, pe care Sima o dăruiește fără reținere fiecărui tablou al său.

Ion Sima este un meditativ și fiecare atingere de pensulă este expresia unui gând, pornit de undeva din străfundurile sale.

Așa se explică, poate, abundența revărsare a acestor palpitate frumuseți coloristice, pe care Sima le așterne cu o măiestrită dăruire pe pânzele sale, concentrând pe suprafața limitată de rama tabloului sonorități delicate de culoare, în care se simte fiorul unei lumi ce trece dincolo de pragul obișnuitului.

Pictura lui Sima este un imn închinat culorii și luminei.

Privind picturile acestui artist, avem întotdeauna impresia că culorile își pierd calitatea lor de materie, rămânând doar ca niște discrete aluzii ale realității, în care vibrează acorduri cromatice pline de vrajă, ce ne aduce cu gândul la frumusețea cutremurătoare a doinelor noastre, sau a muzicii lui Bach.

Ion Sima tălmăcește natura în felul său, dar întotdeauna cu aceeași sensibilitate și rafinament, cu care au tălmăcit-o marii creatori ai artei universale.

Sima cântă în pictură, cum cântă privighetoarea, din instinct.

Pensulația lui este un joc măestrit, ce ne captivează prin prospețime și spontaneitate.

Cu o remarcabilă economie de mijloace, pensulele lui atât de caracteristice având, părul foarte scurt, sunt mânuite în același timp cu vigoare și multă delicatete, sugerând printr-un joc cromatic de o rară frumusețe nu obiectul în sine, ci acea imagine de mare tensiune picturală izvorâtă din adâncul ceridic al naturii.

Scriind aceste rânduri, privesc la un tablou cu flori ce îl am în față și, ca întotdeauna când îl privesc, mă simt parcă învăluit de o nemărginită decantare sufletească.

Ai făcut un lucru încântător, dragă Nacule, pentru care te iubim mult.

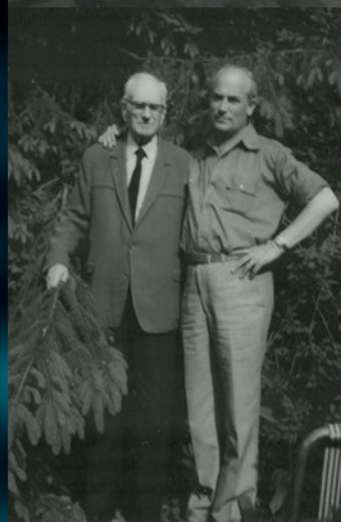
În Sălaj, la Pericei, s-a deplasat în numeroase rânduri pentru că aici, după cum recunoștea și maestrul Sima, se găseau izvoarele inspirației sale pentru pictură.

Conform dorinței lui și a soției sale a început tot mai hotărât să facă demersurile necesare pentru a-și dona valoroasa sa operă județului în care văzuse lumina zilei.

Această idee, conform relatărilor muzeografei Maria-Pia Badiu, soții Ioan și Margareta Sima o aveau încă de prin anii 70, însă ea nu a fost receptată de către autoritățile comuniste ale vremii.

După moartea soției sale Ioan Sima face o nouă ofertă, care de această dată a fost receptată de către autorități.

Prim secretara județului din acea perioadă, Letiția Ionaș, i-a oferit maestrului să-și aleagă o clădire din Zalău, care s-ar preta la o astfel de galerie de artă.

Ioan Sima a ales actuala clădire a galeriei de artă care-i poartă numele pentru că semăna cu o clădire „Petit Rodin”, pe care el o văzuse la Paris.

La această grandioasă acțiune a participat d-na Pia Badiu, care s-a deplasat la Cluj de nenumărate ori și împreună cu maestrul au ales 162 de lucrări de pictură și grafică pe care maestrul cu generozitate le-a donat Muzeului de Istorie și Artă din Zalău.

Pe data de 9 iulie 1981, într-o atmosferă de mare sărbătoare, la Zalău s-a inaugurat Galeria de Artă Ioan Sima.

Colecțiile acestei galerii au fost îmbogățite cu încă 143 de lucrări de artă plastică aparținând lui Ioan Sima și cu o serie de obiecte de artă populară, icoane pe sticlă, ceramică, textile, mobilier și o bibliotecă. Acestea au fost donate cu generozitate de către doamna Maria Margareta și soțul său, domnul Botezatu, în calitate de unici moștenitori ai maestrului Ioan Sima, în anul 1985, Muzeului de Istorie și Artă din Zalău.

În anul 1935 are loc prima expoziție personală a lui Ioan Sima, în Sala de sticlă a Prefecturii din Cluj. Cele aproximativ 100 de pânze erau în general portrete, peisaje, nuduri sau flori. Expoziția lui Ioan Sima s-a bucurat, conform relațiilor presei din acea perioadă, de un real succes, fiind zilnic vizitată de către un numeros public, care era iubitor de artă și frumos. Se sublinia faptul că „expoziția pictorului Ioan Sima este o puternică afirmare a unui talent în plină formațiune”, iar „Clujul artistic a câștigat mult prin această expoziție”. De asemenea, se afirma faptul că „pictorul Ion Sima s-a situat în primele rânduri ale artei plastice românești din Ardeal”.

După acest debut reușit, Ioan Sima a mai participat, în anul 1939, la o expoziție colectivă, la Cluj, organizată cu prilejul Congresului Asteii, care trebuia să aibă loc pe data de 10 septembrie și la care urma să participe și regele Carol al II-lea.

După război, în anul 1946, expune la Timișoara, în cadrul „Salonului bănățean”. După reîntoarcerea sa la Cluj a participat la expoziția colectivă de artă plastică organizată de Ateneele Nicolae Bălcescu și Josza Bela. După pensionarea forțată, începând cu anul 1947 și până în anul 1981, Ioan Sima a participat la toate expozițiile regionale, județene și anuale de stat.

GALERIE ROR VOLMAR
 36, RUE DE BOURGOGNE - PARIS 7e - INV. 95 - 43
 METRO VARENNE - PARKING SOUVENIR DES INVALIDES
 PRES DU MUSÉE ROJON

EXPOSITION DU 25 OCTOBRE AU 7 NOVEMBRE 1969
 VERNISSAGE LE SAMEDI 25 OCTOBRE DE 17 H. A 20 H.

La Galerie est ouverte tous les jours de 11 h. à 12 h. 30 et de 13 h. à 19 h. (sauf dimanche et jours morts).

78e EXPOSITION
 DE LA SOCIÉTÉ DES ARTISTES INDÉPENDANTS
GRAND PALAIS - PARIS - MARS-AVRIL 1967

CARTE D'EXPOSANT

M. Monsieur Jean Bino
 Au Secrétaire Général, M. Ror Volmar
 Signatures du Titulaire: [Signature] Le Président: [Signature]

Ror Volmar
 GALERIE D'ART
 ASSOCIATION DE PROPRIETAIRES INDÉPENDANTS

Paris, le 10 mars 1969

Monsieur Ror Sima
 2, rue J.J.
 106, 4 Maréchal Lyautey
 75013 PARIS

Monsieur et Chère peintre,

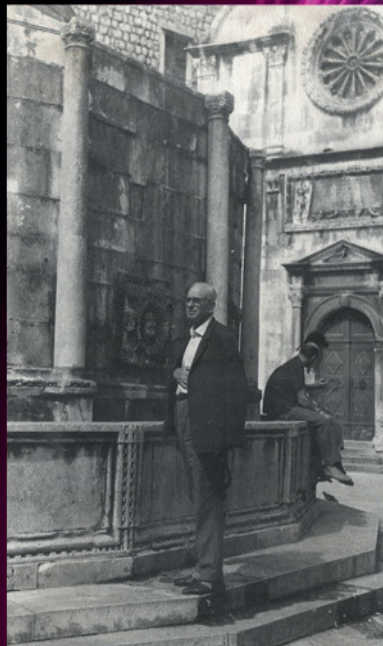
J'ai le plaisir de vous confier cette invitation à exposer dans le grand salon de notre galerie situés à Paris, 2, rue de Ségur - VIIe arrondissement, pour la période du 25 OCTOBRE au 7 NOVEMBRE 1969.

Je vous prie de bien vouloir me faire parvenir vos œuvres au plus tard le 20 octobre.

Permettez-moi d'ajouter que c'est un grand honneur pour nous de présenter vos peintures à Paris en raison de votre talent et de votre personnalité.

Croyez, Monsieur et Chère peintre, à nos salutations et à bientôt cordiales.

Ror Volmar
 Secrétaire Général

A fost invitat să realizeze retrospectivă, atât în țară, cât și în străinătate. A participat, în anul 1969, cu o expoziție personală la Galerile Ror Volmar din Paris și în anul 1973 la Galeria din Miskolc (Ungaria).

A participat, de asemenea, împreună cu alți artiști ai filialei din Cluj a artiștilor plastici, la expozițiile organizate, în anul 1968, la Titograd, în fosta Jugoslavie, la Philadelphia și Boston (S.U.A.), în anul 1973, la Osaka (Japonia), tot în 1973 și la Moscova, în anul 1974.

Din luna mai 1975, Ioan Sima a devenit membru al Societății Artiștilor Independenți din Paris. A participat cu exponate la expozițiile organizate de către această asociație în anii 1967, 1970, 1972, 1973, 1975, toate ținute la Paris.

În județul său natal a participat, până în anul 1981, la numeroase expoziții de grup. De asemenea, a organizat și două expoziții personale, în anul 1972, la Zalău și Șimleu Silvaniei, și în anul 1974, când a organizat la Zalău o retrospectivă, cu ocazia împlinirii a 75 de ani. Această retrospectivă a organizat-o, apoi, la Cluj și în Oradea.

Ioan Sima a fost invitat să organizeze o serie de expoziții retrospective în întreaga țară. În anul 1955 a organizat o expoziție la Sala Nicolae Cristea din București, iar în anul 1958 la Galeria Fundului plastic din Cluj.

Prima expoziție retrospectivă a organizat-o în anul 1964, la Sala Dalles din București. Această expoziție, care s-a bucurat de un real succes în rândul iubitorilor de artă și de frumos, a fost itinerantă, fiind vernisată la Târgu Mureș, Piatra Neamț și Iași.

A doua retrospectivă organizată cu ocazia împlinirii a 75 de ani am amintit-o mai sus.

În anul 1978, când maestrul împlinea venerabila vârstă de 80 de ani a organizat o nouă expoziție retrospectivă la Sala Dalles din București.

În anul 1979 a mai organizat o expoziție retrospectivă la Muzeul Bruckental din Sibiu.

Ultima expoziție retrospectivă a organizat-o la Muzeul de Artă din Cluj-Napoca, în anul 1983, când maestrul emerit al artei românești, Ioan Sima, împlinea vârsta de 85 de ani.

Ioan Sima a fost membru al Uniunii Artiștilor Plastici, Filiala Cluj, din anul 1954.

Pentru meritele deosebite avute în domeniul artei a fost decorat cu următoarele premii și distincții: Titlul de Artist emerit, în 1964; Ordinul Meritul Cultural clasa a II-a, în anul 1968; Medalia a XXV-a aniversare a Eliberării, 1969; Ordinul Meritul cultural clasa I, 1973; Ordinul 23 August clasa I și Premiul I și titlul de Laureat "Cântarea României", în anul 1979.

Flavius Lucăcel

Scoici pe nisipul fierbinte

Personaje: Gina, Lizet, Tamara, Doruțul, Jucătorul

Actul I

Scena I

Gina și Lizet în sufrageria din apartamentul Ginei. Orice zi a săptămânii, dimineața nu prea devreme.

Gina (*cască simulat, e un tic care o trădează de fiecare dată când toarnă minciuni*): Nici vorbă! Nu ne-am mai spus niciun cuvânt de atunci... din ziua aceea (*Lizet își face unghiile, zâmbind ironic*). Da' deloc, da' deloc.

Lizet: Deloc... cred.

Gina (*aranjându-și părul, tușește scurt simulat, e un alt tic care o trădează în timp ce toarnă minciuni. Va uza de ambele ticuri foarte des.*): Erau aici, și el nu mai putea tăgădui, călărind-o pe Tamara, iapa de Tamara, încremenită cu ochii holbați la mine, necheza precipitată – Nu e ceea ce pare. Nu este. I-am palmuit, lui aruncându-i lenjeria intimă și pantalonii pe geam, ei sandalele, acelea de i le-am ales toate trei săptămâna trecută.

Lizet: Canalii mărunte. Ea ce-a zis?

Gina (*trăgându-i o palmă peste genunchi*): Mă întrerupi, Tamara îmi este, mi-a fost apropiată.

Lizet: Sandalele?

Gina: S-au dus. Nu mi-a părut rău, nici măcar de portmoneul lui ... gol.

Lizet: Dacă tot ai adus vorba, miercuria asta la River, după vreo trei cafele amare...

Gina: Ai cerut una dulce. – E o fiară, dragă Gina, m-a luat ca din oală. Mi-a zis parașută.

Lizet: Tocmai îmi pusesem ochelarii de soare când în cafenea intră unul.

Gina: Cu buzunarul gros? (*Lizet o privește nedumerită*) De la portmoneul plin, bineînțeles, doar nu de la ...

Lizet: S-a așezat în dreapta mea. Îl priveam sfioasă cu coada ochiului. Un barosan în carne și oase, de cinzeci și ceva... fata de la bar, o blondă, plinuță, atentă, studentă, evident... că știa o mulțime de amănunte despre el și că și-ar fi schimbat mașina, recent divorțat.

Gina: Vorbești despre o categorie de porci cu care și eu am tot avut de a face.

Lizet: Ne-am privit insistent și mult, pe urmă fata mi-a adus încă o cafea dublă, amară, bineînțeles eu refuzând-o. Știi că de la a patra în sus o iau razna. Fata însă-mi face un semn discret că el barosanul de cinzeci și ceva, mi-o trimisese. Să-i fac pe plac lui, o beau, convinsă fiind că aveam să dobândesc o anumită vulnerabilitate.

Gina: Inconștiento, cu mâna asta ți-am decupat din revista „Despre toate” studiul grupului de savanți americani.

Lizet: Nemți, grup de nemți.

Gina: Nemți din America.

Lizet: Ba din Stuttgart. Când mi-am ridicat privirea din ceașcă, în fața mea stătea un rahat de cinzeci și ceva într-un costum la trei nasturi, lucios. Din cap până-n picioare l-am umplut de vomă.

Gina: Fără niciun motiv? Nu l-am iubit, acum cu atât mai puțin.

Lizet: Gogu al tău e bun și muncește... Cum fără niciun motiv? Să-l fi văzut așa lucios, aburind. Un rahat de cinzeci și ceva, cu ochi, asta vedeam eu după patru cafele.

Gina: Nu vorbesc despre Gogu al meu, ci de Doruțul meu.

Lizet (*prefăcută*): Doruțul la tine-n casă cu prietena noastră cea mai bună?

Gina: I-am dat o cheie după ce Gogu a luat-o rău pe ulei cu delegațiile. Nu credeam că jigodia o să-mi călărească prietena acasă la mine pe covorul de la mama. Orașul e plin de hoteluri.

Lizet: În criză, economiile...

Gina: Tu ești proastă?

Lizet: Barosanul acela de cum intrase m-a privit în ochi, pu-team să mă prefac că o beau și să mi-o torn în sân.

Gina: Uitasem... Ieri cam pe la ora asta, sună telefonul.

Lizet: Nu riscam nimic, se răcise... Are tupeu Tamara.

Gina: Nu ea, Doruțul m-a sunat.

Lizet: După toate cele petrecute, Doruțul te-a sunat.

Gina: Doruțul, da... A sunat.

Lizet: Și ea?

Gina: Mult după telefonul lui, târfa mi-a mai făcut o scenă.

Lizet: O scenă zici că ți-a făcut ea și el te-a sunat, ieri cam pe la ora asta.

Gina: Asta încerc să-ți spun.

Lizet: Nesimțitii... Am încercat să-l șterg cu un șervețel umed, dar barosanul a ieșit val-vârtej. L-am așteptat toată ziua pentru explicații, să-i cer scuze dar nu s-a mai întors, nici joi, nici vineri, nici azi, înainte să ajung la tine, băusem una mică, amară, de aia te-am refuzat când am ajuns. Acum parcă ar merge (*întinde o cană*), toarn-o plină cu rom.

Gina: Găfăia suspinând, plângea înșirându-mi jurăminte, dar nu i-am scos niciun sunet, nici măcar alo.

Lizet: Ce tare, tare... săracul.

Gina: Nu ești atentă, înțelege, nici măcar nu-i confirmasem că eu eram la capătul celălalt. Dragul de Gogu n-ar fi înțeles oricum mare lucru. (*moțâie*).

Lizet: Dar nu se face (*obosită, adoarme pe scaun*)

Gina (*vorbind prin somn*): Am izbucnit: Secătură, nedreptule, profitorule, îți dau cheia și tu...

Lizet (*vorbește prin somn*): Rahatul era lucios aburind.

Gina (*adormită*): La capătul celălalt un găfâit de porc.

Lizet (*adormită*): Gogu al tău... porc?

Scena a II-a

Apartamentul Ginei, în sufragerie Doruțul o călărește de zor pe Tamara. Are ochii fixați pe ceasul cu cuc, care cântă de două ori.

Doruțul: Tamara, Tamara!

Tamara: Arde-mă Doruțule, fiară nesătul!

Doruțul: Iubi, numai cu tine am și eu satisfacții ample.

Tamara: Bagă viteză, că-mi iese Lică din schimb și-i tare suspicios dacă nu-i caldă supă. (*râde*)

Doruțul (*râzând*): Lasă că i-o țin eu caldă. Cine duce greul aici de când a plecat? Grăbește-te tu! Gina e în piață la ora asta, mai avem treizeci de minute.

Tamara: Pistonaș, mi-ai promis că nu o mai vezi pe boarfă.

Doruțul (*alintând-o*): Trebuie s-o mai văd, cuibușorul ăsta e sigur, doar știi, la mine nu se poate. (*râde*) Nevastă mea e șefa comitetului de bloc, cum intru în scară din spatele ușilor, pensionarii mă iau în primire. Pentru orice informație, se aleg cu o sticlă de votcă.

Tamara: Fii mai implicat, în cincisprezece minute îmi sună sirena și n-am apucat să pun nimica în gură.

Doruțul: Ai răbdare, când scăpăm din criză, o să te port prin niște camere de hoteluri. Te îngrop în mătăsuri printre pernițe cu micul dejun la pat și șampanie.

Tamara: Nu mă mai umilești în casa asta, și nici în broșcuța ta albă?

Doruțul: Las-o în pace, broșcuța să mi-o lași în pace.

Intră Gina încercată cu plase.

Gina: Aoleu... (*leșină, pauză, Doruțul și Tamara o ridică așezând-o pe pat. Doruțul se preface că tocmai a intrat în casă descoperindu-le*)

Doruțul: (*către Gina*) Am tras o sperietură, abia intrasem, iar tu făceai una din crizele tale misterioase. (*către Tamara*) Spune ceva, erai aici înainte ca eu să apar.

Tamara (*răutăcioasă către Gina*): Picioarele ți-au fugit spre dreapta, pesemne ți se înmuieră, aveai ochii dați peste cap, iar din gură ai scăpat un țipăt.

Doruțul: Ne-am speriat.

Tamara (*ținând capul Ginei la piept*): Cum arătai printre morcovi și verze.

Doruțul (*către Tamara*): Îi revine culoare în obraji.

Gina: Prieteni... prietenă dragă, vino să te pup. (*Tamarei la ureche*) Târfă.

Tamara (*masându-i Ginei tâmplele îi șoptește la ureche*): Boarfă.

Scena a III-a

Gina în patul din sufrageria ei, somnoroasă.

Gina: Gogule! (*caută ceva pe sub cearceaf*) Trezește-te, am avut un coșmar cu tine, Tamara și Lizet. Eram la Mediterana pe nisipul fierbinte, întinși toți patru la nudiști. Noi, fetele, ne bronzam între picioare și pe sub sâni, iar tu leneveai tolănit în geanta mea de piele. Deși bărfeam, mai tot timpul, pentru câteva clipe mi-am pierdut gândurile în întinderea banală a Mediteranei, vântul nu bătea, valul nu mișca, parcă un pic am și moțăit. Un urât de-al nostru, Gogule dragă, mi-a smuls geanta de sub cap și te-ai fi prăpădit negreșit, dacă salvamarul grec cu laba lui uriașă nu-i punea piedică trântindu-i fața dizgrațioasă în nisipul fierbinte. Gogule, scumpule, m-am trezit transpirată, cu ochii în lacrimi. Iubitule, doar cu tine pot fi sinceră, numai tu nu mă faci să sufăr. Când mă gândesc că te-am luat de la colțul străzii cu doar 59 de lei. (*scoate de sub cearceaf un vibrator pe care îl așează pe pernă*). Mă, tu mai ai baterii?

Scena a IV-a

Gina, Tamara și Lizet în sufrageria din apartamentul Ginei, beau cafea îmbrăcate sumar.

Tamara (*către Gina*): Gogu e plecat iar?

Gina: S-a dus azi-noapte săracul.

Tamara: Când ni-l prezinți și nouă, dragă? Tot așa bine se ține?

Lizet: Plictiseală și cafea, cafea și plictiseală.

Gina: Bărbații, bărbații, niciunul suficient de bun, o să ți-l prezint, odată.

Tamara: Lică al meu nu a mai trimis nici un cent de doi ani.

Gina: Primul meu soț...

Lizet: Ți-a scris după cinci ani că-i căsătorit și-o duce rezonabil, așteptând cu nerăbdare să-i meargă copiii la școală.

Gina (*către Lizet, îmbrățișând-o*): Niște perversi, bine că nu ai avut de-a face cu niciunul... În poze, micuții erau drăgălași, dar

nu-i semănau lui deloc.

Lizet: Odată... unul mi-a intrat puțin în păsărică. Cuprinsă de greață i-am strigat: Ieși imediat, te rog. Se întâmplă în anul când am scris poezia „Întunerul geros mi-e tată.”, anul întâi de facultate.

Gina: Nu amesteca lucrurile, poezia aceea e chiar bună.

Tamara: Nu știi ce pierzi.

Gina: Ce pierdea?

Tamara: Păi pierdea.

Gina: Ce, obraznico?

Tamara (*Către Lizet*): Ai auzit-o? M-a făcut obraznică. Și de ce aș fi eu așa și nu ai fi tu așa?

Gina: Uite de aia. (*Lui Lizet*) Tu știi, nu?

Lizet: Eu? Mai tot timpul sunt confuză. (*Către Gina*) M-am îndrăgostit de tine. (*Către Tamara*) Apoi de tine, amândouă făcându-mă să sufăr cu mizeriile voastre povestite, repovestite.

Gina: Ale ei în casa mea.

Tamara: Ale tale în casa ta, mai scutește-mă. Totdeauna când torni minciuni, ticurile te dau de gol.

Gina: Ipocrito!

Lizet: Când mi s-a întâmplat în cafenea cu barosanul gândul îmi era la voi. Aici, pe covor, toate trei încinse. Lică tocmai plecase în Spania, iar Gogu era în una din interminabilele lui delegații.

Gina (*îmbrățișând-o pe Lizet*): Fostul meu, mi-a trimis mai multe poze cu micuții lui, sunt tare drăgălași, nu-i seamănă deloc, blonzi cu botic, probabil seamănă leit mamei lor. Cu ea nu mi-a trimis niciuna, dar lui nu-i seamănă. (*către Tamara*) În ce hal e trebuia dusă demult la un psiholog.

Tamara: În ce hal ești tu, egoisto. Doruțul e cel mai bun în bransă, sunt niște porci toți bărbații, da' cei cu buzunarele groase, sunt mai ușor de suportat. Unii foarte puțini cum e și Doruțul oricât de dizgrațios ar grohăi ... nu put, pot afirma că miros chiar bine.

Gina: (*către Tamara*) Infamo, Doruțul meu. (*lui Lizet*) Vorbește despre Doruțul meu. (*o îmbrățișează*).

Tamara (*către Lizet*): Îți spun, deși sunt puțini, când dai de unul, îl apuci de flit (*cască obosită*).

Gina: Pe orișicare, dar nu pe-al meu. De atâția ani îl spăl cu mâna mea, iar ce-i miroase bine ei este săpunul ce l-am făcut în casă din resturile porcului crescut ecologic de maică-mea la țară.

Lizet (*prin somn*): În cafenea intrase un domn bine/ De cinci și ceva/ Și ce miros avea/ Săpunul cu care-l spălase nevastă-sa/ Probabil îl făcea ea-n casă/ Că tare i se potrivea.

Tamara (*prin somn*): De flit să-l ții.

Gina (*prin somn*): Ține-l pe-al tău, eu pe Doruțul meu.

Lizet (*prin somn*): Mare aburind, că tare i se potrivea.

Scena a V-a

Doruțul în fața oglinzii din sufrageria Ginei se bărbiereste.

Doruțul: Rahat. (*se taie căutându-și în buzunarul pantalonilor un șervețel dă peste biletul de la Tamara, citește*) Pistonaș nu mai suport, ea sau eu. Au! (*vorbește cu un personaj imaginar*) Doctore, în timp ce mă consultai, simțeam cum ți se schimbă tonul – Ce aveam noi aici... Ce avem? Mi-am mușcat buzele gata să-ți răspund. Ce să avem, savantule? Un hău mare. Bezna în care te-ai afundat de nenumărate ori, gaura neagră din creierul tău pervers. Dar ai devenit brusc extrem de familiar, cald, șoptindu-mi – E de rău vecine. Nu ai simțit nimic până acum? Tremuram sufocat de emoție, venisem pentru un control de rutină la singurul doctor cu care avusem o relație în cei treizeci și ceva de ani petrecuți de la nașterea mea în acest cartier sărăcăcios. Apoi mi-ați spus rar și foarte clar în ceafă. – Doruțule, chistul ăsta e un cancer (*se privește îndelung în oglindă*). Cel mai mare Don Juan din cartierul ăsta sărac, dar plin de fufe, e pe ducă, fără urmași, casă sau soție, nimic, zero. Pistonaș fermecat, ești plin de viață, încă douăzeci de ani mi-ar fi de ajuns pentru a vizita

toate numerele, în cartier sunt patru mii de apartamente, trei mii cinci sute de femei singure, motive diverse, jumătate le-am vizitat deja. Dar ce sunt eu? Cine să mă ajute? Pentru un biet iubăreț dintr-un cartier sărăcăcios al estului nu ridică degetul nici întunecatul, nici luminosul (*se aud bătăi în ușă*) Gina? Nu ai cheia la tine? Intră, e deschis.

Intră jucătorul

Jucătorul: Am venit... Se poate?

Doruțul (*dezorientat*): Domnul Gogu?

Jucătorul: Jucătorul din cartierul dumneavoastră.

Doruțul: Jucătorul? Eu sunt Doruțul.

Jucătorul: Pot să te ajut.

Doruțul: Tragi cu urechea, ia hai. Hai, am treabă!

Jucătorul (*scoate din geantă un afiș de campanie*): Mi-l lipesc pe perete, apoi vorbim.

Doruțul: Ce fel de farsă-i asta?

Jucătorul (*lipindu-și afișul*): E drept?

Doruțul: Un pic mai sus din partea stângă.

Jucătorul: Arăt bine?

Doruțul: O, da!

Jucătorul: Ți-am lipit unul fără cravată, sloganul ți se potrivește „Eu te ajut, tu cu ce pe mine?” Candidez.

Doruțul: Candidați?

Jucătorul: Anul acesta, aici, la dumneavoastră. O singură dată într-un loc, îndeplinesc vise, împiedic tulburări, vindec tumori, după care o iau de la capăt oriunde aiurea.

Doruțul: Wow și tumori?

Jucătorul: Mai ales.

Doruțul: Mai ales așa la întâmplare.

Jucătorul: Nu te plângeai că în cartierul ăsta pentru un Don Juan prăpădit nu vine niciunul?

Doruțul: Și prețul?

Jucătorul: După cum am aflat ai mare trecere în rândurile electoratului majoritar de sex frumos, celălalt sex lipsind din motive multiple conform listelor.

Doruțul: O nimica toată, ideea e să mă scapi.

Jucătorul: Atunci în genunchi, pe pistonășul tău, să-mi juri credință. Ce bine miroși, a ce? Miroși bine! Și eu folosesc săpun făcut în casă, dar al dumatile ascunde total mirosul celălalt, dă-mi și mie o bucată.

Doruțul: Mai ales pe sub brațe să te dai este eficient. Jur. Pe mandatul tău jură și tu că scap.

Jucătorul: Jur. (*intră Gina*)

Gina (*face o scenă*): Găozar pervers (*leșină*)

Jucătorul iese, Gina revenindu-și.

Gina: Doruțule, mi-ai promis că nu mai faci, ia-l de pe perete până nu dau foc sufrageriei.

Doruțul: Dumnealui e noul candidat, rămâne unde e.

Gina: Candidat, iubitele, candidat îi zici?

Doruțul: Candidat, și-am să-l sprijin și eu și tu.

Gina: Eu pentru ce să-l sprijin?

Doruțul: Pentru ăsta (*se întoarce indicându-și fundul*).

Gina țipă, leșină, intră Tamara.

Tamara (*către Doruțul*): Ce are iar, dragă?

Doruțul ridică din umeri, plictisit, continuă să se bărbiească.

Gina (*revenindu-și, către Tamara*): L-ai văzut?

Tamara: Pe cine? (*către Doruțul*) Are iar crize?

Gina (*Imitând-o*): Are iar crize.... Ce scenă oribilă.

Tamara (*lui Doruțul*): Pistonaș, eu fac cu nervii.

Gina: Pistonaș? Cui îi spui tu pistonăș? Doruțul meu era în genunchiat, iar cheliosul ăla vânos se mirosea pe sub braț, niște perversiuni, pervers de neînțeles.

Tamara (*către Doruțul*): Ți-a dat unul și ție? Al meu e în tricou. (*către Gina*) Domnul e jucător.

Gina: Doruțule, crezi c-o s-o mai înghit și pe asta?

Tamara (*aparte*): O înghiți negreșit.

Gina (*către Doruțul*): Spune ceva!

Tamara: Spune-i, pistonăș, ce te-am rugat eu în bilet?

Gina: L-ai rugat tu? În bilet... ce?

Scena a VI-a

Tamara și Lizet în sufragerie privind afișul electoral al Jucătorului.

Lizet: Domnul acela bine de cinzeci și ceva...

Tamara: Jucătorul! Este candidatul din cartierul nostru.

Lizet: Găsindu-mi nu știu cum adresa mi-a trimis o ciocolată și trei garoafe. Tu crezi că mă iubește?

Tamara: Negreșit te iubește, florile erau roșii?

Lizet: Roșu aprins, naturale.

Tamara: Ce galant.

Lizet: Dar eu, dacă ar fi să fiu sinceră, dintre toți bărbații, doar pe Doruțul l-aș alege.

Tamara: Biată nefericită!

Lizet: Zic așa, doar dacă ar fi să fie.

Tamara (*răsuflă ușurată*): Dar nu e.

Lizet: Nu e. Nici vorbă. Tot pe voi, fetele, vă iubesc. Dacă ar fi s-o fac cu domnul acela bine de cinzeci și ceva, pentru voi, fetele,... aș consimți.

Tamara: Te-ai sacrifica?

Lizet: Afirmativ.

Tamara: Chestia asta cu Doruțul pare serioasă. Vecinul nostru, doctorul Castană.

Lizet: Vorbește prin tot cartierul că nu se mai poate face nimic, doar o minune...

Tamara: Crezi?

Lizet: În minuni?

Tamara: Da, în minuni.

Lizet: Nu știu.

Tamara: Zii pur și simplu ce îți vine.

Lizet: Nu am trăit niciuna, dar am auzit că ar fi...

Tamara: Posibile?

Lizet: Da, că s-ar produce în unele locuri, așa, fără niciun semn prealabil.

Tamara: Și tu crezi că în cartierul ăsta de căcat o să se întâmple una adevărată?

Lizet: Aș vrea să cred că e posibil, Doruțul o merită.

Tamara: O merită din plin, nu încape tocmeală. Te mai întreb o dată, crezi că în cartierul ăsta sărac și plin de târfe ca noi se va petrece o minune adevărată?

Lizet: Sunt confuză, mai tot timpul mă gândeam la tine sau la Gina, acum mult mai des la Doruțul, da, pentru el aș vrea să se producă singura minune din ultima sută de ani, aici.

Tamara (*o îmbrățișează*): Nefericito, ești bine, dintre noi tu mai ai ceva bun în tine.

Lizet: Sunt confuză.

Tamara: Confuză pe dracu, îndrăgostită, asta ești, îndrăgostită.

Actul II

Scena I

Lizet în sufrageria Ginei scrie ghemuită în pat.

Lizet: Copilăria: întunericul geros mi-e... tată erai mai mult beat decât treaz, mama plângea des până noaptea târziu, eu dormeam greu, visând urât. Adolescența: erai mai mult beat decât treaz, mama plângea des până noaptea târziu, eu dormeam greu, visând urât. În cartier toate spațiile verzi erau îmbibate de urină amestecată cu bere, înjurai scărpinându-te pe spate cu un cuțit, maieul alb transpirat îți era pătat cu zăcuscă. Mama făcuse treizeci și două de borcane și un infarct în aceeași zi. Tu băuseși treizeci și două de beri în bomba de tablă la colțul blocului, mulți blocuri pe atunci și acum încă aveau, au alipit un cubuleț mic,

gri metalic cu rafturi din scândură mucegăită de pe care cele câteva sticle goale etichetate având prețurile scrise gros de carioacă neagră, vorbesc despre nopțile mele din copilărie și adolescență. Mama deja de un an se odihnea uitată sub prunii zgribuliți de pe deal, era trei noaptea când m-au sunat că el înghețase bocnă la câțiva pași de îndrăgita lui evadare metalică. Am stat în întunericul geros, dezorientată, pe jumătate dezbrăcată. – Ți-e tată? M-a întrebat polițistul chipeș. Mi-e tată, i-am răspuns polițistului chipeș. Apoi am urcat la o cafea cât să ne încălzim și eu să uit. Polițistul băiat din cartier, băiat bun, mi-a vorbit despre nopțile din copilăria lui, din adolescența lui cu spații verzi și trunchiuri de copaci pe care-i era silă să se cațere, apoi mi-a intrat puțin în păsărică, dar atât de încet și de puțin că mi s-a făcut rău, rău de tot.

Scena a II-a

Gina și Doruțul fac curățenie, reamenajând sufrageria.

Gina: Tu și gândurile tale negre, oricum nu ai mai ajunge nici la tine, nici la mine. Acum te duc direct ambalat în capela mare a cimitirului. Dacă nu vrei să pui mâna stai în fotoliu, trage beri și citește ziarul. Și apoi prietenul tău are să vină.

Doruțul: Salvatorul meu.

Gina: Am obosit toți anii ăștia sperând la fericire, exceptând bucata scurtă cât ai fost doar al meu... m-am lăsat de slujbă pentru tine, Doruțule.

Doruțul: Nu, nu te-ai lăsat pentru mine.

Gina: Dar pentru cine, iubitelule?

Doruțul: O făceai pe detectiva.

Gina: Și am greșit? Spune tu? Am greșit? De când închid eu ochii la destrăbălarea ta cu Tamara.

Doruțul: Tamara în sus, Tamara în jos. E prietena ta, la fel de singură și nefericită ca tine.

Gina: Tu ai un răspuns la toate, și soția, șefa asociației de locatari, prietena pensionarilor cu simț civic pe ea de ce și de unde ai scos-o?

Doruțul: Dă bine la CV, căsătorit e mai ușor în branșa mea.

Gina: Tu ai o meserie?

Doruțul: Cea mai nobilă, salvatorul inimilor zdrobite, refugiul nesatisfăcutelor, eliberatorul de tensiuni, într-un cuvânt amantul ideal. Spune tu când te-am bătut eu la cap cu Gogu?

Gina: De Gogu nu te lua, e mai bărbat decât tine, numai delegațiile astea repetate ne-au ucis relația.

Doruțul: Dacă-i mai bărbat decât mine atunci te las și să mă lași și tu, cu votul tău să mor.

Gina: Doamne ferește, ziceam și eu așa să te supăr, fără tine Doruțule viața e chin curat. Haide să-ți maseze mămica piciorușul.

Doruțul: Piciorușul și fundicul. E lăsat? Spune tu, medicul asta Castană zice că nu mai e cum era.

Gina: Doruțule, Doruțule! Nu o să te cumițești decât sub pământ. Stai și lenevești în fotoliu dar să știi doamne ferește, dac-o fi să fie tu o să stai întins pe masa murdară cu vata din nas plină de... praf.

Scena a III-a

În sufrageria Ginei, Tamara vorbește la telefon cu Gina.

Tamara: Gina ascultă-mă și tu, dragă... să nu închizi... boarfă. Și ce dacă sunt o stricată? Ai fost lângă mine de fiecare dată când îmi venea să-mi dau cu capul de pereți, cu venele de un cuțit. Nefericită dinainte de-a mă naște, nefericitei mele mame. Mutilată când moașele nepricepute în a mă opri, mi-au speriat sufletul. Ai putea înțelege cât de rău? Am fost urâtă că am venit, dată altora care m-au dat altora, care m-au dat „alor mei”. Oameni buni, n-au înțeles niciodată, cum nu mă satur de tristețe. Te-am iubit în pizda mă-tii de parașută, iar cu armăsarul ăsta al tău breaz, mă joc. E un prost ca toți nespălații care m-au

călărit încă de pe vremea când nu puteam să port șea. Și ce-i dacă sunt o stricată? Totdeauna am ajuns să iubesc după ce am fost siluită. Nu sunt dependentă de putoarea lui pe care tu i-o ascunzi cu săpunul ecologic făcut de maică-ta din porcii ei blânzi. Sunt dependentă de tine, Gina, o dependență tristă, nu mai zici nimic în fond ce ai putea spune tu o biată târfuliță? Alo, alo, alo. A închis. (*din lada de așternuturi a patului scoate vibrato-rul*) Gogule, scumpule, numai tu ne înțelegi și când mă gândesc că atâtea luni ai stat nebăgat în seamă în magazinul de la colțul străzii, numai tu nu ne faci să suferim, Gogule. Iar te-a lăsat fără baterii.

Scena a IV-a

Sufrageria Ginei, masă întinsă câteva pachete cu alimente ambalate, unele chiar în hârtie de ziar. Gina, Tamara, Lizet, Doruțul, apoi Jucătorul.

Doruțul: Dragi prieteni, vă mulțumesc.

Gina: Numai de-ar veni.

Tamara: Vine, vine negreșit. Vine. (*către Lizet*) Ai gusturi, în materie de bărbați indiscutabil ești matură.

Doruțul (*către Lizet*): Așa o frumusețe risipită.

Gina: Și tumoarea asta a ta cum ți-a descoperit-o medicul, bunul nostru vecin Castană?

Doruțul (*către Lizet*): Iubirea vine cu timpul, frumusețea se duce. (*către Gina*) Și Gogu? Tot plecat, tot plecat?

Tamara: Gina zice că s-a dus iar săracul, măcar cineva mai muncește... Cum arată Gogu ăsta?

Gina: Poate nu vine.

Doruțul: Vine, vine negreșit, v-ați gândit ce să-i cereți?

Gina: Gogu e un bărbat bun, mai fidel și înțelegător decât orice alt bărbat, asta e tot ce am să vă spun despre el.

Lizet: Să mă ia de soție. E prea mult?

Tamara: Să te ia și să ne meargă bine la toți. (*către Doruțul*) Vreau exclusivitate pe ... pistonașul tău.

Intră Jucătorul.

Jucătorul: Scumpii mei alegători. (*sărutându-i lui Lizet mâna*) Scumpa mea aleasă.

Gina (*către Tamara*): Ce galant. Acum îl văd și eu mai bine. E arătos.

Tamara: Gâsca asta a început să bată din aripi.

Doruțul: Le-am prezentat aranjamentul, dar fiecare în parte ar mai avea mici cereri, nevinovate dorințe.

Jucătorul: De ce mici? Eu pot orice.

Doruțul: Nu am vrea să vă-ncercăm foarte mult.

Jucătorul: Îndrăzniți cu mult curaj, într-un fel vom fi chiar rude.

Lizet: Aș bea o cafea mare, amară!

Tamara (*către Lizet*): Abține-te dragă, măcar până pleacă. (*către Jucător*) Călătoriți mult?

Jucătorul: Zilnic undeva, mai tot timpul în interes de serviciu.

Gina: De profesie sunteți?

Jucătorul: De la începutul începutului am fost numit jucător.

Gina: Interesul dvs. de serviciu trebuie să fie mereu foarte important.

Tamara: Lasă-l dragă să se așeze, omul vine de pe drum, i-o fi foame.

Doruțul (*către Jucător*): Vecinul meu doctorul Castană...

Gina (*către Jucător*): Cel care-a descoperit-o.

Doruțul: Zicea că nimeni nu mai poate face nimic.

Tamara: În afară de-o minune.

Doruțul: Așa zice: - Doar o minune te mai scapă, vecine.

Jucătorul: Astfel te-ai adresat mie specialistului numărul unu în minuni. Luați și mâncăți și voi. (*către Lizet*) Toarnă-mi puțin rom. Haideți cu curaj.

Gina: O vilă la Mediterana, șefă undeva pe bani mulți.

Jucătorul: Credeam că nu mai sparge nimeni gheața E prea puțin, cereți ceva mult mai complex.

Gina: Două baterii de unu virgulă cinci volți cu autonomie nelimitată.

Tamara: Baterii din acelea mici, mici.

Gina: Gogu are o lanternuță pe care o folosește des la muncă.

Doruțul: Vă rugăm cererile să fie mai serioase.

Tamara: Sandale cu cristale, șefă la ape, eșarfe colorate, un covor și-o sufragerie mai mare, iar lui Doruțul, pistonășul tare.

Jucătorul: Doar nimicuri. În alte vremuri prin cartiere erau unii care vroiau viață veșnică, vă vine să credeți?

Tamara: Stranie dorință.

Gina: Baterii de unu virgulă cinci v-au cerut mulți?

Jucătorul: Sunteți prima în toate cartierele, vorbim bineînțele de alte vremuri. Majoritatea și-o doreau... viața veșnică.

Lizet: Atunci în cafenea.

Tamara: Taci dragă că-i povestesc eu. Ați emoționat-o, nici nu mă mir, aveți din plin cu ce.

Gina (*către Tamara*): Cu ce?

Tamara: Sunteți un galant, sincer.

Gina: Iar tu o lingușitoare siropoasă.

Tamara: Tare aș călători în timp.

Jucătorul: În viitor, în trecut cu cazare, croaziere, hoteluri de câte stele doriți, pentru mine sunt nimicuri.

Au început să bea binișor, încet se vor ameți.

Lizet: Să pot iubi?

Tamara (*aparte, către Lizet*): Taci nu mai spune nimic. (*către Jucător*) Tineretul, tinerețea confuzia, și politetea

Jucătorul: Ce?

Tamara: A, nimic... Aviația, transpirația, dă senzația și te face să iubești. (*către Lizet*) Ce bine e să iubești!

Jucătorul: Înapoi la problemele noastre. (*Scoate un teanc de voturi și un tabel*) Scrieți-vă citeț numele, seria și codul numeric de cât mai multe ori. Semnați. (*Arătându-le buletinele de vot*) Pe astea le ștampilez eu. Scumpii mei alegători încă o dată fiți siguri, efortul vostru va fi răsplătit. Curajoșilor, spuneți tot ce vă doriți. Mulțumesc, cu respect și demnitate o meritați.

Toți adorm beți culcându-și capetele pe masă, Jucătorul ridică ușor privirea și convingându-se că ceilalți dorm, iese pe vârful picioarelor.

Scena a V-a

În sufrageria Ginei. Gina, Tamara, Lizet și Doruțul dorm cu capetele culcate pe masă.

Gina (*trezindu-se*): Creme bune, masaj... Domnule Jucător!

Tamara și Lizet se trezesc, mai puțin Doruțul.

Tamara: Mi-ai speriat somnul, visam tare frumos.

Gina (*către Lizet*): Vezi nu a căzut în baie?

Lizet: Baia e goală și-a luat cu el tot săpunul.

Gina: Stai-ar în gât, Doruțul o să se supere.

Tamara: Voi simțiți vreo schimbare? De când încep să se îndeplinească? Nu a plecat... Domnule Jucător.

Lizet: Jucătorul nu a fixat un termen anume. (*către Doruțul*) Scoală-te leneșule, se pare că salvatorul tău și-a luat tâlpășita.

Tamara: Ce tot vorbești? Unde să plece? Mai are nevoie de noi.

Gina: Nevoie? Pentru ce?

Lizet (*către Doruțul punându-i mâna pe ceafă*): Trezește-te somnorosule, salvatorul tău s-a evaporat. (*Țipăt*) Doamne fe-rește, e rece ca tatăl meu în noaptea aceea geroasă.

Gina: În miezul verii?

Tamara (*țipăt*): Pistonaș!

Gina: Doruțul meu!

Gina apasă din greșeală cu cotul telecomanda televizorului, pe

ecran un interviu cu Jucătorul care tocmai e declarat câștigător în alegerile din cartier.

Jucătorul: Ați putea spune despre mine: - Ce departe a ajuns, l-am cunoscut, nu era mare lucru de capul lui, mereu a fost ajutat, mai tot timpul a pupat dosul cuiva, la fel cum părinții lui au pupat, ca apoi să fie pupați. O lungă dinastie veritabilă de pupincuriști, dar vă înșelați. De mic, Luminosul mi-a hărăzit îndoiala, lumina amestecată cu beznă. Amurgul și zorile coapselor sterpe ale morții m-au hrănit cu frig și zădărnice. (*Râde*) Pot susține orice. De mic nimănui nu i-a păsă, ajutorul de la niciunul dintre voi nu am primit. Nici mai bun, nici mai rău, doar așa cum a vrut Luminosul și mai mereu am fost deasupra. (*Râde*) Afirm ce vreau. Sunteți o adunătură de leneși, destrăbălați, doritori pofticioși de toate câte sunt. Eu vreau și pot dar pentru cine. Este vreunul de seama mea?! Când m-a numit Luminosul pentru prima dată, Jucătorul unui cartier pe atunci erați foarte mulți care vă doreați... viața veșnică. Jocul avea o miză. Nu așteptam bine, că iar îmi luam aripile-n spate zburând înspre vreun cotlon al unei străduțe îmbăcșite unde adeseori ratam misiunea cu vreo băbuță îndărătnică. Nu o dată am adormit în zbor obosit. Muștră, penalizat de Luminosul, era alergătură și toate mi se spărgeau mie în cap. (*Râde*) De mic mi-a fost al dracului de greu, singur am ajuns aici, poate unii nemulțumiți mă consideră nerecunoscător, insuficient implicat, iresponsabil. Prostii, dragii mei cetățeni. Prietenii, eu sunt Jucătorul din cartierul acesta, spuneți-mi cu curaj tot ce doriți. Cereți-mi lucruri serioase, nu veniți cu nimicuri, cereți-mi-o, încă pot! Spuneți după mine: Vrem bunăstarea veșnică... bunăstarea (*programul se întrerupe, tăcere lungă*).

Gina (*îmbrățișând-o pe Tamara*): În ce lume trăim!

Tamara: Mă sufocă minciunile, să ieșim!

Gina: Ține-mă strâns, Doruțele!

Tamara: L-am pierdut.

Gina: Așa de ușor, mă sufoc.

Tamara: Mergem la piață, am să car și eu plasele.

Gina: S-o ia naiba de ipocrizie, nu vreau nimic altceva. Ia-mă în brațe, nu furisăm afară din cartierul ăsta nenorocit, fără să ne vadă Jucătorul.

Tamara: Aleg verzele, morcovii, târguindu-mă cu țărăncile... car eu tot ce-i greu. Te desparți de Gogu.

Gina: Vrei și tu o viață liniștită, retrasă? (*scoate capul pe geam înspre stradă țipând*) Jucătorule, bagă-ți-o undeva bunăstarea veșnică, noi ne avem una pe cealaltă!

Tamara: Noi două avem ... o să ținem o armă în casă. Jucătorule, ar fi bine să ții cont. Ar fi bine.

Gina (*către Lizet*): Eu cu ea ieșim.

Tamara (*către Lizet*): Înțelegi de ce?

Scena a VI-a

Doruțul e mort într-un cărucior cu rotile împins de Lizet pe malul mării.

Lizet: Îți pun o păturică, aerul e plăcut, dar vânticelul ăsta rece ar putea să te tragă la spate. Doruțele, câtă liniște! Voi, bărbații, sunteți niște îngerăși, așa, când sunteți tăcuți. (*ii pune o scoică imensă la ureche*) Auzi, frumușelule? Ce auzi? Nu auzi nimic? Scoica asta minunată, până mai adineauri tăcută, întinsă în nisipul fierbinte, avea nevoie de-o ureche... atentă, negrăbită Așa-i că nu e moartă? (*i-o apasă pe ureche*) Spune după mine: - Nu e moartă,... în ea se aud marea, vântul și mai ales pașii, toți pașii de la începutul nisipului până la sfârșitul lui. Spune după mine: - Tu care-mi ții scoica la ureche și eu aud marea, vântul, pașii toți risipiți printre grăunțele de nisip. Tu... vrei să fii...?

Sfârșit.

Întoarcerea atributelor

Miruna stătea la masă și scria. În casă era plăcut. Se auzea focul arzând în sobă. De la televizor se auzeau știri, dar nu le dădea atenție, își continua scrisul.

Deodată, rămase încremenită de ce auzea. I se aduceau laude unei politiciene: „inteligentă, frumoasă, tenace”; „femeie care dă ora exactă în politica românească”, „soarele”, face „eforturi monumentale”, „de la ea se ia lumină”... Instinctiv, închise televizorul. „Nu credeam c-o să mai aud așa ceva!” – zise cu voce tare, deși era singură. Și-și aminti toamna lui '89...

Era la școală. Era recreație. Toți profesorii se aflau în sala profesorală. Intră noua directoare, numită în această funcție din septembrie. Se uită direct la Miruna:

- Tovarășa profesoară, mâine mergeți la ședință cu bibliotecarii la centrul de județ.

În timp ce directoarea-i comunica ora la care trebuie să ajungă și locul ședinței, Miruna se bucura și-și zicea în gând: „Poate găsesc ceva cafea și unt!”

- Tovarășa Miruna, nu sunteți atentă! – adaugă directoarea, văzându-i o frântură de zâmbet pe față.

Ședința cu bibliotecarii n-a durat mult. O tovarășă inspectoare le-a trasat două sarcini:

- Aveți fiecare câte un plic. În plic, o să găsiți un tabel cu cărțile pe care trebuie să le scoateți din inventar. Cărțile acestor autori n-au ce căuta în bibliotecă. Pentru aceasta aveți termen trei zile. Astăzi, după ce ajungeți acasă, mergeți la școală. La intrare, pe coridor, amenajați o expoziție de carte cu operele tovarășului Nicolae Ceaușescu. ATENȚIE! Cărțile nu le puneți culcate! Le fixați „în picioare”, să aibă cotorul perpendicular pe masă!

Cineva începu să râdă.

- Nu râde, tovarășe, c-am să vin la tine la școală să văd cu ochii mei dacă le-ai pus așa!

- Dar se răstoarnă! – comentă altul.

- Dacă ni le fură cineva de pe coridor? Mai știm noi cine intră când suntem la ore?! – întrebă cineva.

- Dacă ți le fură, ți le cumpăr eu, să n-ai lipsă la inventar! – strigă tovarășa inspectoare și ieși.

Un bărbat le împărți plicurile. Femeile nu ziceau nimic, dar bărbații se distrau pe seama poziției cărților. Unul se adresă unei doamne:

- Vezi, tu, să nu le pui culcate, să le pui sculate!

Răsetele se întetiră. Miruna ieși. Intră prin câteva magazine alimentare din oraș. Muștar, rafturi întregi pline cu borcane cu muștar, compot, tocană de legume. În toate la fel. Nici urmă de cafea, unt sau alt aliment la care muritorii de rând nu aveau acces. Acestea se dădeau protipendadei prin bufetele partidului!

A doua zi, dimineața, când ajunse la școală, directoarea era acolo. Era ciudat, de obicei venea la opt fără zece minute, opt fără cinci minute. Cum o văzu pe Miruna, îi zise:

- Ei, ce v-a spus?

Miruna îi relată repede ce li s-a comunicat la ședință.

- Lasă astea! M-a sunat tovarășul secretar adjunct de la comitetul comunal de partid. Trebuie să faci două telegrame de felicitare: una pentru tovarășul Nicolae Ceaușescu și una pentru tovarășa Elena Ceaușescu.

- N-am timp! Trebuie să amenajez o expoziție de carte, să caut cărțile care trebuie scoase din inventar și nici nu știu unde le voi pune.

- Faci telegramele. Aduci cărțile pentru expoziție și o vor face învățătorii. Cărțile le dăm la maculatură, că tot nu și-a făcut planul la hârtie tovarășa cu pionierii.

Miruna o privi tăios:

- Cărțile nu se dau la maculatură! Se păstrează!!

- Fă ce vrei cu ele, că tu o să dai de dracu! Fă telegramele, că și așa ai două ore libere!

Zicând acestea, directoarea ieși.

- Vezi să n-o ncurci, și așa ai probleme cu partidul, îi șopti o colegă.

Miruna le adună pe învățătoare și le dădu operele lui Nicolae Ceaușescu. Rămase în bibliotecă. Luă colecția ziarului *Scântea*. O interesau numerele din ianuarie. Și „cabinetul 1” și „cabinetul 2” erau născuți în ianuarie. Acolo o să găsească telegrame de felicitare. Copiază una pentru el și una pentru ea.

Așa și făcu. Avu grijă să le scrie caligrafic - „să le poată citi boii”- își zise în gând. I le duse directoarei și se întoarse în bibliotecă. Își aminti că biroul din bibliotecă are două compartimente. Acolo o să pună cărțile autorilor interziși.

La 11,00 intră la oră. Lecția decurgea normal. Se auzi bătând în ușă. Ușa se și deschise. Era directoarea:

- Vă rugăm să veniți puțin!

În timp ce se-ndrepta spre ușă, Miruna își aminti vorbele unui învățător: „Nici Ministrul n-are voie să deranjeze ora!”

Pe coridor, era secretarul adjunct de la comitetul comunal de partid. Nici nu salută și începe:

- Ce telegrame sunt astea, tovarășa?! În toate ziarele sunt așa! Trebuie să vă puneți în valoare creativitatea... Să găsiți niște atribute, adjective deosebite... Da! Niște atribute și adjective... să fie telegramele altfel, nu toate la fel! Știți dumneavoastră! Vă las răgaz până mâine! De fapt, mâine era termenul.

Salută și plecă. Miruna se întoarse în clasă și-și făcu ora în continuare.

Acasă, soțul Mirunei observă că aceasta nu-i în apele ei:

- Ce probleme ai?

Miruna îi povesti. Soțul ei sări ca ars:

- Să meargă-n mă-sa! Să-și facă telegramele! Nu face nimic! Nu te pot obliga!

Și așa și făcu. Dimineața, când ajunse la școală, intră direct în clasă. Până sună la prima oră, corectă lucrări de control. În pauză merse în sala profesorală. N-apucă să se gândească ce să-i zică directoarei, că aceasta, surzătoare, îi spuse:

- Nu mai trebuie să facem nicio telegramă! Mi-au dat telefon de la consiliu că le-au comunicat tovarășii de la județ că le fac ei pentru toate comunele!

Se auzi lătrând câinele. Miruna se ridică și deschise iar televizorul, întrebându-se: „I-ar fi plăcut tovarășului secretar să fi scris în telegramă: „Luăm lumină de la dumneavoastră, tovarășe Nicolae Ceaușescu!”? și începu să râdă.

Maria V. CROITORU

Considerații privind ceremonialul nașterii în zona etnografică Sălaj

Riturile de fecunditate de la nuntă, cele din perioada prenatală și cele privind lăuzia au ca scop să faciliteze integrarea copilului în colectivitate, în spița de neam, în existență, ele sunt ritualuri elaborate, marcând, așadar, trecerea de la un stadiu la altul al existenței, relevându-se valori de grup esențiale. Ieșirea din starea de preexistență poate fi influențată în bine prin respectarea unor norme. Ceremonialurile de naștere diferă azi de cele arhetipale, o dovedește materialul care stă la baza studiului nostru. Aceste ceremonialuri păstrează forme estompate ale anumitor obiceiuri străvechi, practici și credințe, integrându-se în contextul structural al tipologiei comune întregului teritoriu românesc, după cum se evidențiază și în lucrările altor cercetători. Ele demonstrează, apartenența zonei etnografice Sălaj la spațiul cultural al nord-vestului Transilvaniei, cu forme de cultură extrem de grăitoare, în ceea ce privește unitatea culturii populare românești. Originalitatea acestor forme vorbește, însă, de o individualizare a acestei sfere, în spațiul mai amplu nord-transilvănean. Și aici, ca în toate zonele țării, colectivitatea veghează ca trecerea de la o veche etapă existențială, la una nouă să se facă lin. „Funcția primordială a riturilor care însoțesc și mijlocesc aceste treceri este tocmai de a face ca ieșirea din vechea etapă și pătrunderea în cea următoare să se facă normal, în limitele impuse de sistemul de reprezentări al colectivității respective. Aceasta veghează cu strășnicie ca totul să se înfăptuiască în conformitate cu paternurile culturale, de gândire și comportamentale stabilite de generațiile precedente și preluate de ea fără abateri sau erori. Acompaniate de un complex de rituri, în rândul cărora cele de purificare, de inițiere, de propitiere ori de fertilitate-fecunditate, joacă un rol major, trecerile acestea vizând schimbările care survin în situația socială a individului, se fac prin intermediul unor practici ceremoniale a căror finalitate române mereu aceeași, indiferent de etapele între care se realizează schimbul” (Ion Șeuleanu, *Receptarea Obiceiurilor*, în *Tribuna*, Cluj-Napoca, conform și Mihai Pop, *Mitul mării treceri*, în *Folclor literar*, volumul 2, nr. 36, 6 sept. 1979, Timișoara 1968).

Venirea pe lume a unui copil este considerat un moment individual unic, chiar dacă, în viața unei comunități, este un eveniment repetabil, asupra căruia se simte o presiune socială și culturală, concretizată într-un ansamblu de comportamente și atitudini. Mutațiile în timp, legate de actul nașterii, nu au fost majore, dat fiind faptul că marile momente ale vieții se reeditează, de fiecare dată, cu aceeași intensitate a emoțiilor și a trăirilor. În societatea tradițională sălăjeană, misterul nașterii era cu atât mai mare cu cât nu se cunoșteau mecanismele ascunse ale corpului uman, în special, cel feminin, mecanisme ale căror complexitate erau percepute doar parțial, empiric și din perspectivă mai degrabă religioasă și magică.

După cum a reieșit din răspunsurile informatorilor, copilul era perceput ca o binecuvântare de la Dumnezeu, un dar menit să unească pe veci bărbatul și femeia, un mare mister al existenței. Sfera medicinei nu se răsfrângea decât în mod empiric, generând o seamă de alte elemente compensatorii, practici culturale și credințe menite să dea omului din popor certitudinea că are putere de a-și făuri un destin favorabil, conlucrând cu Dumnezeu, prin forța rugăciunii și a trăirii în virtute. Actul nașterii era legat inerent de suferință, interpretată ca pedeapsă divină, aruncată asupra Evei și

moștenitoarelor ei, ca urmare a încălcării poruncii lui Dumnezeu.

Din spusele celor chestionați, reiese că perioada sarcinii este profund marcată de griji și neliniști provocate de acest mister tulburător al apartenței în lume, receptat cu bucurie, dar și cu spaimă. Se crede că Dumnezeu are puterea absolută asupra fecundității cuplului, în consecință era lăsat la voia întâmplării numărul copiilor, ignoranță derivată tot din concepția exclusiv religioasă a comunităților rurale despre actul nașterii. Moașa era o femeie pricepută, care transmitea cunoștințele sale altor femei, fiicelor, nurorilor. Practica empirică ținea locul cunoștințelor de ordin medical, științific, carență estompată și de prezența unor complexe atitudini prohibitive și cu rol preventiv sau curativ. În acest sens, femeia însărcinată era scutită de efectuarea unor munci grele, care ar putea periclita viața pruncului, nu puține fiind însă, cazurile de deces și al mamei și al fătului, din pricina nerespectării anumitor norme de conduită.

În societatea tradițională sălăjeană, funcționau o seamă de mijloace magice de protecție, la respectarea cărora vegheau mama, soacra, și alte femei bărane, în lipsa unei persoane calificate, care să acorde asistență sanitară. Călăuza își relua, în scurt timp, îndatoririle gospodărești, în ciuda vitalității diminuate. La același regim diminuat protectiv erau supuși și copiii, în contextul unei vieți dure, care impunea o anume vitalitate și robustețe. Frecvența mortalității infantile a fost o realitate, până în momentul în care pierderea demografică a fost frânată de progresele științei, ale medicinei.

Obiceiurile în legătură cu nașterea se întind pe o perioadă lungă, începând cu seria de rituri de fecunditate de la nuntă, continuând cu cele premergătoare ivirii pe lume a copilului și cu cele referitoare la nașterea propriu-zisă, la perioada de lăuzie, la ceremonialul botezului, la perioada post natală-ca expresie a necesității respectării unor rânduieli. Majoritatea familiilor aveau până la șapte copii, și mai mulți, azi 2-3. Bucuria era mare la venirea pe lume a primilor copii, după care bucuria se diminua.

Materialul a fost constituit cu ajutorul informatorilor, încercându-se și interpretări ale anumitor practici. Așa cum atestă acest material, multe din aceste credințe referitoare la naștere supraviețuiesc doar în memoria bătrânilor, superstițiile și practicile magice apărând pe scară redusă, în parte explicate prin faptul că nașterea se face, în zilele noastre, la maternitate. Materialul de teren relevă faptul că obiceiurile legate de naștere sunt dominate de rituri și ceremoniale de integrare; de asemenea, obiceiurile vieții de familie se desfășoară după modelul riturilor de trecere de pe întregul teritoriu folcloric românesc, dar au, în județul Sălaj, unele trăsături specifice.

Nașterea are o importanță deosebită, în cadrul acestor obiceiuri tradiționale, având rolul de a perpetua specia umană. Riturile de fecunditate la nuntă, urmate de cele legate de sarcină și de lăuzie demonstrează grija pentru copil, pentru influențarea în bine a destinului său, și pentru integrarea lui în colectivitate, preocuparea ”să-l alinieze la tiparele cunoscute, trecerea de la preexistență la existență” (Pop, Ruxândoiu, 1978:183).

Toate riturile legate de naștere ne trimit la o lume arhaică. Astfel, nașterea prilejuiește diverse practici, care înlesnesc ieșirea din vechea etapă și intrarea într-o alta nouă, în limitele impuse de sis-

temul de reprezentări al colectivității (Chiș Șter 1983:251). Sălajul oferă un interes folcloric aparte. Direct legate de conceptul de timp și de existență în spațiu, de muncile omului și de normele de viață ale comunităților, sunt obiceiurile (Pop, 1980:8). Nu există o geografie mitică prenatală, așa cum avem un scenariu postum: vămile, iadul, raiul, integrarea în neamul defunct. Până la botez, mai ales, există teama de duhuri necurate, de diavol, forțe care se opun nașterii. Reprezentările malefice sunt învinse în această confruntare, deoarece actanții principali ai ceremoniei creștine, preotul, nașii, părinții, moașa constituie o forță, reușind deplina umanizare și integrare a copilului cu statut ambiguu, de graniță. Cuvântul ultim în acest rit îl deține preotul care numește etapele desprinderii de lumea ce precedă trecerea: lepădarea de diavolul și primirea în sânul societății creștine. Schema conflictuală este și aici, evidentă, smulgerea dintr-un stadiu, ce atrage drama ambiguității și regăsirea integrală într-un nou statut, superior.

Nașterea unui copil prilejuiește o mare bucurie, dar, pentru ca bucuria să fie deplină mama trebuie să se încadreze, pe timpul sarcinii, în perimetrul unor condiții trasate de datina strămoșească, vizând, mai ales, o seamă de interdicții. „În credințele, obiceiurile și practicile magice din ciclul vieții supraviețuiesc, ca și în alte domenii ale vieții spirituale, elemente de tradiție străvechi, păstrate sporadic nu numai la noi, ci și în alte părți, elemente din fondul cultural originar daco-roman, amalgamate în procesul de formare și încreștinare a poporului român cu practici cultice creștine, dublate de creații folclorice, în care erau exprimate dorințele și temerile în legătură cu evenimentele de tradiție mai vechi ori mai evolute. În aceste condiții se conturează mai vag supraviețuirile din fondul cultural originar, deoarece a fost încadrate între practicile cultice creștine” (Butură, 1992:278). „Unele dorințe și temeri din ciclul vieții erau exprimate în practici tainice, altele erau exprimate în manifestări sărbătorești sobre, cu creații specifice, ale căror semnificații inițiale, ca reminiscențe precreștine, din rituri de trecere, nu s-au păstrat. Ele încadrau practicile cultice creștine, nașterea, nunta, moartea” (Butură, 1992:278). „Credințe, obiceiuri și practici magice precreștine dublează sporadic practicile cultice creștine” (Butură, 1992:279).

Nașterea asigură continuitatea vieții, ea prilejuiește o seamă de obiceiuri care exprimă tot atâtea dorințe și temeri legate de venirea pe lume a unui copil, care se dorea a fi înzestrat cu toate calitățile: să fie sănătos, inteligent, ascultător, harnic, frumos. Condițiile mai dure de viață a făcut ca obiceiurile și atitudinile ce derivă din aceste deziderate să se păstreze mai bine, ca refugiu în fața unui destin mai aspru, ca măsuri preventive pentru combaterea răului, sub toate aspectele lui. Acestea alternau cu îngrijirea mamei, medical, comportamental, alimentar, în vederea reinstaurării cât mai sigure și mai grabnice a echilibrului.

Referindu-se la aceste aspecte, Mihai Pop și Pavel Ruxândoiu subliniază că „Obiceiurile vieții de familie a doua mare grupă a obiceiurilor populare, marchează momentele esențiale ale vieții individului-naștere, căsătorie, și moarte” (Pop, Ruxândoiu, 1976:171). Cu referire la vechimea acestor obiceiuri, autorii studiului *Folclor literar românesc* remarcă și faptul că „probabil locul al doilea după cele de înmormântare sau legate de ritualul morților, îl ocupă obiceiurile de naștere, dezvoltate mai ales în epoca matriarhatului, când cunoaște o mare înflorire cultul femeii mame (...). Trecerea la patriarhat a generat sentimente de groază al părinților fără copii, aceasta însemnând stingerea numelui” (Pop, Ruxândoiu, 1976:172). Cercetătorii consideră că riturile de trecere se pot clasifica astfel: preliminariei, cu rolul de a marca ruperea de vechea stare, liminarii, pregătind în vederea acederii în noua stare și post liminarii, presupunând agregarea actantului în noua stare. Sugestivă, este în acest sens, lucrarea etnologului și folcloristului francez Arnold Van Gennep, apărută în anul 1909, *Les rites de passage*, care lansează termenul de „rituri de trecere”. Ideea centrală este aceea că aceste rituri au la bază niște treceri dinspre o lume anterioară

vieții spre lumea complexă a celor vii și apoi spre cea de după moarte, toate acestea fiind mediate de ceremonii, rituri. Ceremonialul nașterii cuprinde și secvența premergătoare lumirii, și cea care urmează acesteia, actele de ritual au ca funcție dominantă funcția de integrare a copilului unui destin pământesc, cosmic și social (Suiogan, 2006:114).

Funcția integratoare dominantă stă sub semnul unei atitudini magice de apărare, care vizează anihilarea oricărui element perturbator al echilibrului. Această atitudine este vizibil marcată ritual, deși gesturile vechi au dispărut, lăsând loc unor alte abordări, îndepărtate mult de semnificațiile profunde ce le aveau odinioară. Copiii au un rol esențial pentru ca o familie să fie completă, interesul pentru acest aspect, cum am remarcat deja, începea din momentul consfințirii cuplului prin riturile de fertilitate, performate la nuntă, urmate de cele legate de sarcină și de lăuzie. Aceste obiceiuri facilitează accesul nou-născutului în familie și societate, intrarea în comunitate fiind mediată oficial de administrație și biserică, iar neoficial de instituții tradiționale, cum sunt moșitul și nășitul (Florea Marian, 1995:22-25). ”

Viața individului, în orice societate, constă din treceri succesive de la o etapă de vârstă la alta, de la ocupație la alta. Orice schimbare în starea unui individ comportă acțiuni specifice între sacru și profan care trebuie supravegheate în așa fel încât societatea să nu sufere de deteriorări” (Bodiu 2006:112). Cultura populară este afectată de procesul de dezagregare, care atinge și oficierea vechilor „rituri de inițiere”, precum cel al pregătirii nou-născutului și a mirilor pentru noua stare. În acest context, moașa și nașii erau investiți cu o funcție importantă în satul tradițional sălăjean, unde practicile folclorice populare sunt izvorul practicilor creștine. Aceste ample manifestări reprezintă un bun colectiv, integrat organic în mediile populare tradiționale, unde guvernează o anume rânduială, asimilată încă din copilărie și care derfinește o anume concepție de viață, sănătoasă și puternică.

Cercetarea obiceiurilor folclorice din ciclul familial, a concepțiilor tradiționale ale țăranului, au dezvăluit un lung proces de demitizare, de desacralizare, mai ales în condițiile vieții moderne, care pătrund tot mai adânc. Acest univers de viață moștenit suferă mari schimbări, precum și modul de viață tradițional, cu tot ce presupunea: legi nescrise, o morală proprie, principii solide, instituții de mare autoritate, manifestări și atitudini sănătoase, cultură rurală, civilizație populară veche, a le cărei componente par desuete, în contextul actual. Faptele de cultură populară își revelează adâncimile impresionante - teren propice studierii, cercetării - străvechi structuri și moșteniri pe care s-a clădit existența noastră actuală și care nu pot fi ignorante. Cultura populară românească se dovedește unitară, dincolo de aspectele ei particulare și de diversitatea regională, cercetarea ei se dovedește a fi nu numai creatoare de ordine spirituală și științifică, ci și plină de învățăminte, și în egală măsură, stimulatorie în eforturile către buna înțelegere între popoare. Cultura populară reprezintă astfel o uriașă punte de legătură între noi, cei de astăzi, și toți cei ce ne-au precedat, ea este cel mai amplu și impresionant cult al strămoșilor, este dialogul perpetuu între generațiile noastre și toate generațiile ce dorm în pulberea pământului pe care viețuim. Cultura populară reprezintă, totodată, și trebuie să reprezinte tot mai mult o punte de legătură între noi, cei de astăzi și cei din trecut (Dumitru Pop, 2004:9).

De-a lungul timpului, cultura noastră etnică, obiceiurile populare au avut alte rosturi și semnificații adânci, formând un context complex de texte, atitudini, credințe, manifestări care le-au păstrat ființa intactă, neștirbită de vicisitudinile impuse de timp. Obiceiurile vizau un scop practic, nefiind neglijată latura estetică, la aprecierea ei concurând adevărați interpreți de vocație, care dau adâncime, inedit, originalitate și expresie de mare subtilitate categoriilor pe care le performează. Existen-

ța exclusiv rurală de secole și-a pus amprenta asupra formelor arhaice, tradiționale, imprimându-i o notă de sobrietate, de discreție.

Din punctul de vedere al vechimii, riturile se situează astfel: cele de înmormântare, desprinse din cultul morților, cele de naștere, ale căror simboluri se estompează în timp, și cele de nuntă, situate mereu sub semnul lui *novum*, realizarea ei ceremonială fiind mai laxă, cu o structură mai puțin conservatoare decât aceea a obiceiurilor de înmormântare. Comentând această aliniere pe linia vechimii, Delia Suiogan susține că "ceea ce rămâne constant este acel scop declarat al actelor de ritual și ceremonial ce compun aceste rituri de trecere, și anume încercarea de a se realiza și de a se păstra unitatea între devenire și stabilitate" (Suiogan, 2006:110). Toate evenimentele importante din viața omului erau marcate de manifestări folclorice bazate pe credințe magice, menite să-l apere. Și evenimentul prilejuit de nașterea unui copil este marcat de întreaga obște, care participă, solidară, la această bucurie. Obiceiurile legate de acest moment au fost fragile și vulnerabile în fața timpului, poate chiar din cauza faptului că sunt „mai puțin spectaculoase și poetice”, după cum consideră Dumitru Pop (Pop 2004:37). Autorul adaugă că „Ceea ce a contribuit însă mai ales la pierderea celor mai multe dintre ele este caracterul lor naiv prin excelență, care n-a putut rezista în fața concurenței cunoștințelor științifice celor mai elementare, mai ales după apariția medicinei moderne.(...) Mai interesante sunt însă riturile și obiceiurile ce se practicau cu ocazia nașterii și în perioada imediat următoare, și al căror înțeles fundamental este denumit cu un termen de specialitate „rit de trecere”. Este vorba de o seamă de manifestări prin care se oficia trecerea nou-născutului din imperiul necunoscutului în lumea albă, pământeană și de integrarea lui treptată în această lume. Paralel, se oficiau o seamă de rituri menite să-l apere de toate primejdiile cu care era întâmpinat de spiritele malefice, răufăcătoare și totodată să-i influențeze în sens favorabil noua lui existență pământeană, să fie frumos, harnic, norocos, sănătos ș.a. Baza acestor demersuri este magică și mitică.” (Dumitru Pop, 2004:37).

Folclorul ocazionat de naștere era foarte dens, pornind de la grija firească a integrării copilului în colectivitate, de ferire, de ocrotire și de influențare a destinului acestuia. Orice prejudecii puteau fi evitate, conform mentalității de odinioară, dacă se respectau anumite norme, care pecetluiau mai ales perioada celor șase săptămâni după naștere.

Lucia Terzea Ofrim consideră nașterea și moartea ca fiind trecerile dramatice „pentru că mediază între două lumi, între „lumea albă” și „lumea neagră”. Ritualurile realizează un balans între ordine imediată, practică a vieții și o ordine ideală. Modelarea planului imediat prin ritual, se face în conformitate cu valorile propuse de structurile mitice. Destinul individual este modelat prin conectarea la valorile sacre și este înscris într-o ordine ideală, de natură să protejeze individul și implicit, colectivitatea” (Terzea Ofrim 2002:73). Autoarea analizează statutul nou-născutului: la naștere copilul nu are încă statutul de ființă umană deplină. El va dobândi acest statut abia după ce va face obiectul ritualurilor de integrare (este vorba, în principal, de botez). În general, societățile tradiționale supun noul la o

„carantină”, astfel că și nou-născutul este considerat un potențial pericol pentru comunitate (...). Copilul este primejdios câtă vreme nu dispune decât de o existență biologică. Potențialul malefic deținut este anulat printr-o suită de practici menite să înscrie noul venit într-un model cultural acceptat (Terzea Ofrim 2002:73).

În satul tradițional sălăjean, interdicțiile simbolice privesc modelarea destinului copilului, orientarea lui. Deși obiceiurile românești au o structură unitară pe tot teritoriul nostru folcloric, fiecare zonă etnoculturală are un mod propriu de exprimare, cutumele s-au transmis din generație în generație nealterate în esența lor, clar purtând adesea marca zilelor noastre. Nici obiceiurile familiale nu au fost atinse în caracterul lor tradițional religios, deși regimul totalitar comunist a vizat acest lucru. În mentalitatea populară, și ceremonialul de naștere impune niște reguli ce trebuie respectate, pentru a optimiza destinul nou-născutului. Primul eveniment din viața unui om capătă astfel, o semnificație specială, care, însă, în timp, și-a pierdut din valoarea spirituală.

Actele rituale și practicile magice prilejuite de momentul nașterii, garantează trecerea copilului din prezență în existență. Toate obiceiurile legate de momentele cruciale ale vieții omului cuprind rituri și ceremonialuri specifice, care marchează trecerea la existență nouă. Tradițiile nașterii, văzută ca împlinire totală a rostului femeii în lume, păstrate în conștiința celor de la țară, se mai practică încă, momentele de ceremonial fiind bine punctate. Tradiția cere ca niște acte rituale să fie îndeplinite, pentru a asigura un cadru optim integrării copilului în lume, pentru a nu-i influența negativ nașterea și pentru a preîntâmpina eventualele agresiuni asupra noul-născutului. Rigorile nescrise țin de un cadru anterior creștinismului și se întemeiază pe grija unei integrări perfecte în „lumea albă”, într-un destin optim. „Să știe patunci că fieștecare are steaua lui, cum i-i scris, la Dumnezău, de ploua, tuna, fuljera, ave cruce grea, de era soare, fain, așe i-i era și viața lui.” (Bolba Anuța).

Mihaela ROTARU

Bibliografie

- BODIU, Aurel
2006 *Trecerea prin metaforă*, Ed. Vremi, Cluj-Napoca
BUTURĂ, Valer
1992 *Cultura spirituală românească*, Ed. Minerva, București
CHIȘ ȘTER, Ioan
1983, *Graiul, etnografia și folclorul zonei Chioar*, Baia Mare
FLOREA MARIAN, Simeon
1995 *Nașterea la români*, Ed. Saeculum, București
GOROVEI, Arthur
1976 *Literatura populară*, Ed. Minerva, București
POP, Dumitru
2004 *Crepusculul unor valori și forme ale vechii noastre culturi și civilizații*, Ed. Studia, Cluj-Napoca
POP, Mihai
1980, Prefață la *Antologia de folclor din județul Maramureș*, Baia Mare
POP, Mihai, RUXĂNDOIU, Pavel
1978 *Folclor literar românesc*, EDP, București
SUIOGAN, Delia
2006 *Simbolica riturilor de trecere*, Ed. Paideia, București
TERZEA-OFRIM, Lucia
2002 *Ce mi-e drag nu mi-e urât. O antropologie a emoției*, Ed. Paideia, București

Simbolismul țesutului*

René Guénon

Există un simbolism ce se raportează în mod direct la ceea ce am expus până acum, deși i se dă uneori o aplicație care poate părea la prima vedere că se îndepărtează puțin de problema noastră: în doctrinele orientale, cărțile tradiționale sunt desemnate frecvent prin termeni care, în sensul lor literal, se raportează la țesut. Astfel, în sanscrită, *sūtra* înseamnă în mod propriu „fir”¹: o carte poate fi alcătuită dintr-un ansamblu de *sūtra*-și, la fel cum o țesătură este formată dintr-o asamblare de fire; *tantra* are deopotrivă sensul de „fir” și „țesătură”, desemnând mai ales „urzeala” unei țesături². La fel, în chineză, *king* este „urzeala” unei țesături, iar *wei* este „firul său de bățatură”; primul din aceste cuvinte desemnează în același timp o carte fundamentală, iar al doilea comentariile sale³. Această distincție dintre „urzeala” și „firul de bățatură” în ansamblul scrierilor tradiționale corespunde, conform terminologiei hinduse, celei dintre *Shruti*, fructul inspirației directe, și *Smriti*, produsul reflexiei exercitate asupra datelor oferite de *Shruti*⁴.

Pentru a înțelege bine semnificația acestui simbolism, trebuie remarcat înaintea de toate că „urzeala”, formată din firele întinse în războiul de țesut, reprezintă elementul imuabil și principal, pe când „firele de bățatură”, trecând printre cele ale „urzelii” prin mișcarea de dute-vino a suveicii, reprezintă elementul variabil și contingent, adică aplicațiile principiului la cutare sau cutare dintre condițiile particulare. Pe de altă parte, dacă se ia în considerare un fir al urzelii și un fir de bățatură, se remarcă imediat că unirea lor formează crucea, în care ele sunt respectiv linia verticală și linia orizontală; și orice punct al țesăturii, fiind deci punctul de întâlnire a două fire perpendiculare între ele, este chiar prin acest fapt centrul unei asemenea cruci. Or, conform a ceea ce am văzut despre simbolismul general al crucii, linia verticală reprezintă ceea ce unește între ele toate stările unei ființe sau toate treptele Existenței, stabilind o legătură între punctele lor corespondente, în vreme ce linia orizontală reprezintă desfășurarea uneia din aceste stări sau a uneia din aceste trepte. Dacă se raportează aceasta la ceea ce am arătat mai înainte, se poate spune, cum am făcut-o deja, că sensul orizontal va figura, de pildă, starea umană, iar sensul vertical ceea ce este transcendent în raport cu această stare; acest caracter transcendent ține mai mult de *Shruti*, esențialmente „non-umană”, pe când *Smriti* comportă aplicațiile în ordinul uman și este produsul exercitării facultăților specific umane.

Putem adăuga aici o altă remarcă din care va reieși încă o dată concordanța diverselor simbolisme, mai strâns legate între ele decât s-ar putea crede la prima vedere: ne referim la aspectul sub care crucea simbolizează unirea complementarelor. Am văzut că, sub acest aspect, linia verticală reprezintă principiul activ sau masculin (*Purusha*), iar linia orizontală principiul pasiv sau feminin (*Prakriti*), orice manifestare fiind produsă prin influența „nefăptuitoare” a primului asupra celui de-al doilea. Or, pe de altă parte, *Shruti* este asimilată luminii directe, figurată prin soare, iar *Smriti* luminii reflectate⁵, figurată prin lună; dar, în același timp, soarele și luna, în aproape toate tradițiile, simbolizează respectiv principiile

masculin și feminin ale manifestării universale.

Simbolismul țesutului nu este aplicabil doar scrierilor tradiționale; el este folosit și pentru a reprezenta lumea, mai exact ansamblul tuturor lumilor, adică stările sau treptele, în multitudine indefinită, care constituie Existența universală. Astfel, în *Upanișade*, Supremul *Brahma* este desemnat ca „Acela pe care sunt țesute lumile, urzeala și firul lor de bățatură”, sau prin alte formule asemănătoare⁶; urzeala și firul de bățatură au desigur, și aici, aceleași semnificații cu cele pe care le-am definit. Pe de altă parte, conform doctrinei daoiste, toate ființele sunt supuse alternanței continue a două stări, viața și moartea (condensare și disipare, vicisitudinile lui *yang* și *yin*)⁷; comentatorii numesc această alternanță „dute-vino-ul suveicii pe războiul de țesut cosmic”⁸.

De altfel, în realitate, există cu atât mai mult un raport între aceste două aplicații ale aceluiași simbolism, cu cât Universul însuși, în anumite tradiții, este simbolizat uneori printr-o carte: vom aminti doar, în această privință, de *Liber Mundi* a Rozei-Crucii și de simbolismul binecunoscut al *Liber Vitae*-i apocaliptice⁹. Și din acest punct de vedere, firele urzelii, prin care sunt legate punctele corespondente în toate stările, constituie Cartea sacră prin excelență, care este prototipul (sau mai degrabă arhetipul) tuturor scrierilor tradiționale, acestea nefiind decât expresii ale ei în limbaj uman¹⁰; firele de bățatură, fiecare fiind derularea evenimentelor într-o anumită stare, îi constituie comentariul, în sensul că dau aplicațiile relative la diverse stări; toate evenimentele, considerate în simultaneitatea „intemporalului”, sunt înscrise astfel în această Carte, fiecare fiind, pentru a spune așa, un semn grafic, identificându-se pe de altă parte cu un punct al țesăturii. Despre acest simbolism al cărții, vom cita un rezumat al învățăturii lui Mohyiddin ibn Arabi: « Universul este o carte imensă; caracterele acestei cărți sunt toate scrise, în principiu, de aceeași cerneală și transcrise pe Tabla eternă de pana divină; toate sunt transcrise simultan și indivizibil; de aceea, fenomenele esențiale divine ascunse în „taina tainelor” au primit numele de „litere transcendente”; și chiar aceste litere transcendente, după ce au fost condensate virtualmente în omnisciența divină, sunt coborâte, prin suflul divin, în rândurile inferioare, compunând și formând Universul manifestat »¹¹.

O altă formă a simbolismului țesutului, întâlnită și în tradiția hindusă, este imaginea păianjenului țesându-și pânza, imagine cu atât mai exactă, cu cât acesta și-o alcătuiește din propria sa substanță¹². În virtutea formeii circulare a pânzei, care este de altfel schema plană a sferoidului cosmogonic, adică sfera deschisă la care am făcut deja aluzie, urzeala este reprezentată aici prin firele ce radiază dimprejurul centrului, iar firul de bățatură prin firele dispuse în circumferințe concentrice¹³. Pentru a reveni de la aceasta la figura obișnuită a țesăturii, nu trebuie decât să se considere centrul ca indefinit îndepărtat, astfel că razele devin paralele, conform direcției verticale, pe când circumferințele concentrice devin drepte perpendiculare pe aceste raze, adică orizontale.

Pe scurt, se poate spune că urzeala reprezintă principiile ce leagă între ele toate lumile sau toate stările, fiecare dintre firele sale legând punctele corespondente în aceste stări diverse, iar firul de bățatură semnifică ansamblul evenimentelor ce se produc în fiecare dintre lumi, așa încât fiecare fir de bățatură este, cum am spus-o deja, desfășurarea evenimentelor într-o lume determinată. Dintr-un alt punct de vedere, se mai poate spune că manifestarea unei ființe într-o anumită

stare a existenței este determinată, ca orice eveniment, de întâlnirea unui fir al urzelii cu un fir de bățatură. Fiecare fir al urzelii este deci o ființă considerată în natura sa esențială, care, ca proiecție directă a „Sinelui” principial, face legătura între toate stările sale, menținându-i unitatea proprie de-a lungul indefinitei lor multiplicități. În acest caz, firul de bățatură care întâlnește acest fir al urzelii într-un anumit punct, corespunde unei stări definite de existență, iar intersecția lor determină relațiile acestei ființe, legate de manifestarea sa în această stare, cu mediul cosmic în care se situează sub acest raport. Natura individuală a unei ființe umane, de pildă, este rezultatul întâlnirii acestor două fire; în alți termeni, se pot distinge totdeauna în cazul ei două tipuri de elemente, ce vor trebui raportate respectiv la sensul vertical și la cel orizontal: primele exprimă ceea ce aparține propriu-zis ființei luate în considerare, în timp ce următoarele provin din condițiile de mediu.

Să adăugăm că firele din care este alcătuită „țesătura lumii” mai sunt desemnate, într-un simbolism echivalent, drept „părul lui Shiva”¹⁴; s-ar putea spune că aceste fire sunt într-un anumit fel „liniile de forță” ale Universului manifestat, direcțiile spațiului fiind reprezentările lor în ordinul corporal. Se observă cu ușurință de câte aplicații diverse sunt susceptibile toate aceste considerații; dar noi n-am vrut aici decât să arătăm semnificația esențială a acestui simbolism al țesutului, care este, se pare, foarte puțin cunoscut în Occident¹⁵.

Traducere de Daniel HOBLEA

* Capitolul XIV din *Simbolismul crucii* (trad. de Daniel Hoblea, Ed. Aion, Oradea, 2003).

¹ Acest cuvânt este identic cu latinescul *sutura*, aceeași rădăcină, cu sensul de „a coase”, găsindu-se deopotrivă în cele două limbi. – E cel puțin curios de constatat că arăbescul *sūrat*, care desemnează capitolele *Korânului*, este compus exact din aceleași elemente ca și sanscritul *sūtura*; acest cuvânt are, de altfel, sensul apropiat de „rând” sau „șir”, derivația sa fiind necunoscută.

² Rădăcina *tan* a acestui cuvânt exprimă în primul rând ideea de extensiune.

³ De simbolismul țesutului e legată de asemenea folosirea sforilor cu noduri, care țineau loc de scriere în China într-o epocă foarte veche; aceste sfori erau de același gen cu cele întrebuițate de vechii peruvieni, care le numeau *quipos*. Deși s-a pretins uneori că acestea nu serveau decât la socotit, se pare că exprimau idei mult mai complexe, cu atât mai mult cu cât se spune că ele constituiau „analele imperiului”, și că, de altfel, peruvienii n-au avut niciodată un alt procedeu de scriere, în timp ce posedau o limbă foarte complexă și rafinată; acest gen de ideografie a fost posibil prin multiplele combinații în care folosirea firelor de culori diferite juca un rol important.

⁴ Vezi *Omul și devenirea sa după Vêdânta*, cap. I, de asemenea *Autorité spirituelle et pouvoir temporel*, cap. VIII.

⁵ E foarte demn de remarcat aici dublul sens al cuvântului «reflexie».

⁶ *Mundaka Upanishad*, *Mundaka* 2, *Khanda*, *shruti* 5; *Brihad-*

Aranyaka Upanishad, *Adhyaya* 3, *Brahmana* 8, *shrutis* 7 și 8. – Călugărul budist Kumârājīva a tradus în chineză o lucrare sanscrită intitulată *Nāvodul lui Brahma* (*Fan wang jing*), conform căreia lumile sunt dispuse ca ochiurile unui nāvod.

⁷ *Dao De Jing*, XVI.

⁸ Zhang Hong Yang compara de asemenea această alternanță cu respirația, inspirația activă corespunzând vieții, expirația pasivă morții, sfârșitul uneia fiind de altfel începutul celeilalte. Același comentator se mai folosește, ca termen de comparație, de revoluția lunară, luna plină fiind viața, iar cea nouă moartea, cu două perioade intermediare de creștere și descreștere. În privința respirației, ceea ce s-a spus aici trebuie raportat la fazele existenței unei ființe comparate chiar cu cea care respiră; pe de altă parte, în ordinea universală, expirația corespunde desfășurării manifestării, iar inspirația întoarcerii în non-manifestat, așa cum am spus mai sus; după cum se consideră lucrurile, în raport cu manifestarea sau în raport cu principiul, nu trebuie uitat să se facă aplicația «sensului invers» în analogie.

⁹ Am arătat mai sus că, în anumite figurări, cartea sigilată cu șapte peceti, și pe care este culcat mielul, e situată, ca și «Arborele Vieții», la sursa comună a celor patru fluvii paradisiace, și am făcut atunci aluzie la un raport între simbolismul arborelui și cel al cărții: frunzele arborelui și caracterele cărții reprezintă deopotrivă toate ființele Universului (cele «zece mii de ființe» ale tradiției extrem-orientale).

¹⁰ Acest lucru este afirmat în mod expres în *Veda* și în *Korân*; ideea «Evangheliei veșnice» arată de asemenea că aceeași concepție nu este cu totul străină creștinismului.

¹¹ *El-Futūhātul-Mekkiyah*. – S-ar putea face o apropiere de rolul pe care îl joacă, în egală măsură, literele în doctrina cosmogonică din *Sepher Ietsirah*.

¹² Comentariul lui Shankarāchārya la *Brahma-Sūtras*, *Adhyāya* 2, *Pāda* 1, *sūtra* 25.

¹³ Păianjenul, stând în centrul pânzei lui, dă imaginea soarelui înconjurat de razele sale; el poate fi luat, așadar, ca o imagine a «Inimii Lumii».

¹⁴ Am făcut mai sus aluzie la acest aspect, în legătură cu direcțiile spațiului.

¹⁵ Se găsesc, totuși, urme ale unui simbolism de același gen în antichitatea greco-latină, în special în mitul parcelor; dar acesta pare să nu se raporteze decât la firele de bățatură, iar caracterul său «fatal» poate fi explicat, într-adevăr, prin absența ideii de urzeală, adică prin faptul că ființa este considerată doar în starea sa individuală, fără nici o intervenție conștientă (pentru acest individ) a principiului său personal transcendent. Această interpretare este justificată, de altfel, prin modul în care Platon consideră axa verticală în mitul lui Er armeanul (*Republica*, cartea X): după el, într-adevăr, axa luminoasă a lumii este «fusul necesității»; aceasta este o axă de diamant, înconjurată de mai multe învelișuri concentrice, de dimensiuni și de culori diferite, care corespund diferitelor sfere planetare; Parca *Klotho* îl răsuțește cu mâna dreaptă, deci de la dreapta spre stânga, care este de asemenea sensul de rotație cel mai obișnuit și mai normal al *swasticii*. – În privința acestei «axe de diamant», semnalăm că simbolul tibetan al lui *vajra*, care înseamnă în același timp «fulger» și «diamant», este și el în raport cu «Axa Lumii».

Preoți greco-catolici înaintași ai lui Corneliu Coposu.

Gavril Vaida de Glod (II)

1) Gavril Vaida și Reuniunea Învățătorilor Români Sălăjeni

Printre cei 17 membrii fondatori ai Reuniunii Învățătorilor Români Sălăjeni (R.Î.R.S.) s-a aflat și preotul Gavril Vaida. Amintim câteva din personalitățile sălăjene marcante, care au fondat reuniunea: Vicarul Silvaniei Demetriu Coroianu, ulterior canonic de Gherla; Vasiliu Pop, canonic de Gherla; marele om politic și mecenat Gheorghe Pop de Băsești; Teodor Pop, protopopul Bredului; luptătorul politic sătmărean Vasile Lucaciu, la vremea respectivă profesor de religie și limba română la gimnaziul superior din Satu Mare; Gavril Trif, la vremea respectivă profesor la preparandia din Zalău; Andrei Cosma, la vremea respectivă pretore al plasei Tășnad etc.

Protopopul Gavril Vaida a sprijinit învățământul românesc, îndeplinind funcția de director al școlii confesionale din comună Bobota. De asemenea, în calitatea sa de membru fondator al R.Î.R.S. a fost amfitrionul mai multor adunări generale anuale ale reuniunii.

Astfel, în anul 1873, pe data de 1/13 mai, cea de a doua adunare generală anuală a noii reuniuni învățătoresți sălăjene s-a ținut în „frunțașă comună românească” Bobota, sub președinția lui Ioan Jarda, vicepreședinte al reuniunii.

Gazdă a acestui eveniment deosebit a fost preotul Gavril Vaida și învățătorul din localitate, Atanasie Husti, membru marcant și el al reuniunii învățătoresți.

La această adunare s-a ales un nou secretar primar al reuniunii, în locul lui Ioan Chitta, în persoana lui Ioan Copos, învățător în Șoimuș. De asemenea, se alege o comisie, care urma să elaboreze un proiect pentru a se împărți filialele în mod corespunzător și să se stabilească activitatea lor, sperându-se ca prin această împărțire să se eficientizeze activitatea reuniunii.

Tot la Bobota s-a ținut conferința: „Cari sunt pedecile învățământului și ce ar fi de făcut spre delăturarea acestora”, la care au luat cuvântul mai mulți învățători. Apoi, se citesc disertațiunile: „Școala față de vieața practică și pozițiunea învățătorului față de ambele”, de Ioan Jarda; „Chemarea școalei și a învățătorului”, de Ieremia Tașiș, și „Educațiunea fizică”, de Ioan Copos.

În asociație sunt primiți noi membri: Ioan Vicaș, protopopul Ipului și Ioan Galu, protopopul Șamșudului, în calitate de membri fondatori și alți 4 membri ajutători.

Făcându-se o dare de seamă a situației financiare a reuniunii se constată faptul că aceasta dispunea de un fond de 568 fl. și 81 coroane.

Ideea centrală a acestei adunări a fost înființarea unei comisii critice, care să stârnească interesul pentru știință și să lărgească cercul celor care aveau preocupări literare.

Cea de-a treizecișidoua adunare generală a R.Î.R.S. are loc, din nou, în comuna Bobota, pe data de 10 august 1902, aceasta fiind „una dintre cele mai cercetate. S-a ridicat nimbul adunării și prin hărnicia conducătorilor acestei comune, cari toate le-au făcut, ca adunarea să reiasă strălucit”.

În cadrul programului se citesc două disertațiuni. Traian Husti, învățătorul din Bobota, fiul lui Atanasie Husti, fost învățător tot la Bobota, a prezentat prelegerea „Chemarea învățătorului în genere, ca crescător și educator și mijloacele corespunzătoare”, iar Teodor

Ille, învățător în Sălsig, „Dedarea”, ambele fiind apreciate, atât pentru cuprinsul lor bogat în informație, cât și pentru actualitatea lor.

Deoarece se împlineau 3 ani de la ultimile alegeri ale conducerii reuniunii, conform statutelor, s-a trecut la alegerea noului comitet de conducere. În funcția de președinte a fost reales vicarul Alimpiu Barboloviciu, vicepreședinte a fost ales Vasile Olteanu, secretar Ioan Hendea, notar George Nichita, casier Nicolae Pop, controlor Daniil Graur senior, iar ca jurist consult a fost ales dr. Coriolan Meseșian. Învățătorul din Bobota, Traian Husti, a fost ales în funcția de membru al Comitetului central al reuniunii, din partea tractului Șamșud.

Au venit, însă, ani grei pentru învățământul românesc, odată cu apariția proiectului de lege a lui Apponyi. Astfel, la art. 2 și 3 a acestui proiect, se prevedea asigurarea unui salariu minim de 1000-1200 de coroane, ori învățătorii români abia dacă primeau 600 de coroane. Astfel, ei puteau apela la ajutorul de stat oferit de către Ministerul Învățământului din Austro-Ungaria. Însă, dacă acest ajutor de stat depășea suma de 200 coroane, conform articolului 21 din lege, ministrul de resort era autorizat să numească învățătorul.

Dar, conform tot acestei legi, chiar dacă învățătorul nu cerea acel ajutor de stat, el avea obligația să cultive copiilor „dragostea și alipirea către patria ungară”. De asemenea, fiecare școală trebuia să aibă, atât pe frontispiciu, cât și în sălile de clasă, emblema Ungariei, iar pe pereți să fie amplasate tablouri cu momente din istoria acesteia. La sărbători, fiecare școală avea obligația să arboreze steagul tricolor, cu emblema Ungariei.

Inspectorul școlar urma să pertracteze cu 32 de școli din Sălaj, printre care și cu cea din Bobota, pentru ca acestea să treacă la stat. El prevedea înființarea, începând cu data de 1 septembrie 1908, a 5-6 școli de stat în fiecare an.

Prin înființarea școlilor de stat, sub pretextul că „poporul român e rămas mult (în urmă -n.n) în cultură și prin urmare trebuie ajutat”, se încerca maghiarizarea forțată a românilor. Autorul articolului din ziarul „Gazeta de Duminecă” este de părere că: „bine vor face domni de la cârmă dacă ne vor împresura cu școale de stat căci este știut, de toată lumea, că cei mai aprigi și mai buni Români tot școalele ungurești au dat, dar ca să ne maghiarizeze - a trecut baba cu colacii și de vor avea în tot satul zece școale de stat”.

În articolul „Școalele sălăjene în primejdie”, frunțașii satelor sunt acuzați că „să pun de fac târg, aci pe față, aci pe dos, cu inspectorul școlar - pe pielea bietelor noastre școluțe”. Se dă, apoi, exemplul școlii din Bobota, învățătorului Traian Husti aducându-i-se aceleași acuze. La Bobota - se subliniază în continuare în articol - „unde biserica, pe lângă alte averi, are o pădure de foarte mare preț, de 940 jugere cadastrali. Aci satul s-a legat să dăruiască, în formă de porție, 600 coroane pe sama statului în fiecare an, dacă acesta îi dă o școală cu un învățător alătura de școala cea românească. Ba Bobota, sătocul cel mare și curat românesc, era pe aci să-i dăruiască statului și zdravăna școală românească zidită abia cu cinci ani înainte și preafrumoasa grădină, pe care este așezată școala, cari împreună prețuiesc 10-12,000 coroane. Sânt între bobotani și de acei prăpădiți, cari zic, că pentru aceea vreau ei școală de stat, pentru că limba românească astăzi nu plătește o drămbă. Mi-o au spus mie în față. Meșter la toată treaba asta este - bineînțeles - învățătorul de acolo Husti”.

Semnatarul articolului recomandă, pentru salvarea școlilor românești, ca în fiecare tract să se adune toți învățătorii, preoții și curatorii, precum și alți fruntași ai satelor și să aleagă un senat al școlilor tractuale, „cari să afle, că în care sat ce să poate și ce nu să poate face, sfătuind pe cei buni și zbiciuind pe cei netrebnici și prăpădiți”. Astfel, unde într-adevăr școlile aveau o situație materială precară se accepta ajutorul de stat, însă în nici un caz trecerea la școala de stat, iar acolo unde erau înființate aceste școli, sau se înființau forțat de către statul ungar, preoții și cantorii aveau obligația ca în fiecare Duminică, sau în zilele de sărbătoare, să facă școală cu ei în limba română.

La aceste acuze care i s-au adus, învățătorul Husti răspunde, printr-un articol în care își susține nevinovăția, subliniind faptul că autorul articolului acuzator nu este bine informat asupra situației existente la Bobota.

La pertractările care au avut loc în această comună, el participase în calitate de membru în comitetul comunal, împreună cu inspectorul școlilor din Sălaj, cu pretorele din Șimleu și cu protopopul Gavril Vaida din localitate.

În ceea ce privește acceptarea școlii de stat, el subliniază că în comună exista un singur învățător la 250 de copii care, chiar dacă nu frecventau toți școala, erau prea mulți pentru un singur învățător. De asemenea, menționează că a făcut numeroase demersuri pentru înființarea unui al doilea post de învățător, post care nu a fost acceptat, iar „pași mai energici s-au făcut după primirea școlii de stat”. Învățătorul Husti subliniază faptul că poporul era sărac iar biserica, despre care se credea că era foarte bogată, abia dacă se putea întreține, având și datorii (datorită și numeroaselor procese pe care preotul Gavril Vaida le-a avut de înfruntat și plătit în problema pădurii bisericii –n.n). Salariul învățătorului era de 910 coroane, însă el spune că acest lucru era doar pe hârtie, iar populația nu îi putea întregi salariul, conform legii, așa că senatul școlar a fost nevoit să facă apel la ajutorul acordat de către stat, pentru al întregi. El este revoltat de faptul că nu era recunoscută munca învățătorilor, de multe ori fiind înjosiți și defăimați în public, fiind de părere că dacă aceste practici vor continua, „carul națiunii va rămâne în noroi și mai departe, căci se știe (...) că în mâinile învățătorilor este așezată forța de viață sufletească a unei generațiuni plâpânde. Ea va fi crescută după modalitatea, în care vom fi tratați noi ceie sănțem numiți crescătorii poporului. Nu înfruntări nemeritate, ci o părtinire și recunoștință așteptăm noi învățătorii pe care o merităm. În lipsa acestora în loc să ne apropiem, ne înstrăinăm în cugete și-n simțiri”.

În aceste condiții, în conformitate cu legea lui Apponyi, la data de 1 septembrie 1910, în alte 5 comune se deschideau școli de stat, în limba maghiară. Printre acestea se găseau și cele din Bobota și Supurul de Sus, care erau considerate, „cele mai puternice comune românești din Sălaj”. În ceea ce privește acceptarea, de către aceste comune, a înființării acestor școli, în locul celor confesionale, semnatarul articolului nu-și putea explica cum aceste comune românești au acceptat și „ce a îndemnat pe conducătorii lor ca să se lapede de școalele proprii și se preferească școalele de stat”.

2) Gavril Vaida și ASTRA sălăjeană

În ședința Comitetului Central al Astrei, care a avut loc pe data de 5 octombrie 1869, la Sibiu, s-a hotărât descentralizarea ei în despărțăminte cercuale și înființarea de agenturi comunale.

A urmat constituirea despărțământului cercual sălăjean al Astrei, cu centrul la Șimleu Silvaniei. Adunarea de constituire a avut loc pe data de 24 octombrie 1870. Conducerea interimară a fost preluată de fruntașul politic sălăjean Florian Mărcuș.

Din tabelele cu membrii asociației culturale sălăjene rezultă că Gavril Vaida a fost membru al Astrei încă de la înființarea sa, deci înainte de a ajunge paroh la Bobota.

Datorită contextului politic tulbure, alegerea noului Comitet cercual al despărțământului XI Șimleu Silvaniei a avut loc abia în anul 1875, în cadrul adunării generale care a avut loc pe data de 17 iunie 1875, în frunțașă comună românească Bobota. Amfitrionul acestui important eveniment cultural-național românesc a fost preotul Gavril Vaida, membru vechi al Astrei sălăjene.

Direcțiunea despărțământului cercual Șimleu trimite la Sibiu conducerii centrale a Astrei procesul verbal al adunării generale cercuale de la Bobota, împreună cu suma de 147 florini, taxe de membrii ordinari și noi, încasate cu această ocazie.

Din procesul verbal putem reconstitui ceea ce s-a discutat și hotărât în cadrul importantului eveniment cultural care a avut loc la Bobota.

În primul rând a fost prezentat raportul subcomitetului pe o perioadă de 3 ani, de când nu mai avusese loc adunarea generală cercuală, deși ea trebuia să se desfășoare anual. S-a prezentat situația financiară a asociației. Se observă că exista un fond de 277 florini. Dacă la Bobota s-a strâns suma de 147 de florini, credem că și de aici rezultă importanța evenimentului. S-a luat hotărârea să se ceară Comitetului Central să aloce 10% din fondurile despărțământului sălăjean pentru ajutorarea învățătorilor și înființarea unei bibliotecii. De asemenea, s-a hotărât ca preoții și notarii din cadrul despărțământului șimleuan să țină prelegeri populației despre măsurile metrice. Se cere Comitetului să dea câte un exemplar gratuit din revista „Transilvania”, revista oficială a Astrei, pentru biblioteca despărțământului șimleuan. Următoarea adunare urma să aibă loc la Șimleu, deci în 1876. Un moment important al adunării l-a reprezentat alegerea noului Comitet de conducere al despărțământului, pe următorii 3 ani. Director a fost ales Vicarul foraneu al Silvaniei, Alimpiu Barboloviciu. Membrii în Comitet a au fost aleși Ioan Angyal, Ioan Maniu, Ioan Nichita, Andrei Cosma și Vasile Pop.

Preotul Gavril Vaida participă, în continuare, la toate adunările generale anuale ale despărțământului șimleuan. Astfel, la invitația directorului despărțământului Șimleu al Astrei, Alimpiu Barboloviciu, adunarea generală a Astrei transilvănene din anul 1878 s-a ținut la Șimleu-Silvaniei. Pe data de 7 august 1877, la propunerea lui George Barițiu, susținut de mai mulți fruntași români, s-a stabilit ca în anul următor adunarea generală să se țină la Șimleu, în detrimentul altor orașe care doreau și ele organizarea unui eveniment cultural de o asemenea anvergură. În zilele de 4 și 5 august 1878, pentru prima dată, adunarea generală a Astrei transilvănene s-a desfășurat în Sălaj, la Șimleu Silvaniei. La acest important eveniment a participat și parohul Bobotei Gavril Vaida, oficiind, alături de alți preoți serviciul divin.

În anul 1883, pe data de 9 august, adunarea generală cercuală a despărțământului XI Șimleu s-a ținut la Tășnad. Ea a fost prezidată de directorul despărțământului Alimpiu Barboloviciu, care a rostit un discurs impresionant, deschizând lucrările adunării. Trecându-se la ordinea de zi a fost aleasă o comisie de 3 pentru „revederea referatei comitetului” despărțământului, înscrierea de noi membrii și încasarea taxelor de la membrii vechi și noi. Parohul Bobotei Gavril Vaida are cinstea de a fi ales în această comisie, alături de Georgiu Pop și Georgiu Filip. Cu această ocazie a fost ales un nou Comitet de conducere, avându-l în frunte tot pe Vicarul Silvaniei Alimpiu Barboloviciu. Gavril Vaida este ales ca membru supleant al noului Comitet. Era un membru vechi al despărțământului și plătea o taxă anuală de 5 florini.

La fel ca la Tășnad, și în cadrul adunării generale cercuale din anul 1890, care a avut loc la Supurul de Sus, pe data de 4 august, Gavril Vaida a fost ales în comisia de încasare a taxelor și înscrierea de noi membrii. Din comisie au mai făcut parte fruntașii politici sălăjeni Vasile Pățașiu, parohul Hotoanului și Demetriu Suciu.

Gavril Vaida participă și la adunarea de la Sălsig, care a avut loc pe data de 3 august 1891, plătindu-și taxa de 5 folrini.

Anul 1892, anul Memorandului, este, din nou, important pentru Gavril Vaida și localitatea Bobota, pe care el o păstora. Pe data

de 1 august 1892, la Bobota s-au desfășurat atât lucrările adunării cercuale a despărțământului sălăjean al Astrei, cât și cele ale Reuniunii Femeilor Române Sălăjene (R.F.R.S.).

Amfitrion al acestor evenimente deosebite a fost, bineînțeles, Gavril Vaida. La adunarea generală a despărțământului Astrei sălăjene participă, printre alții, avocatul Ioan Maniu, tatăl lui Iuliu Maniu, fratele său, Cassiu Maniu, candidat de avocat, Gheorghe Pop de Oarța, Teodor Pop, protopop de Bred, parohul Ortelecului, Grațian Flonta, preot în Cătelul românesc (Meseșeni de Sus), Alimpiu Barboloviciu, Vicarul foraneu al Silvaniei, Ioan Trufaș, proprietar în Giorocuta, Augustin Vicaș, parohul Hidigului (Măierîște), Laurențiu Sima, preot în Marin, Demetriu Coroianu, protopop de Santău, Vasiliu Păcașiu, parohul Hotoanului, Mihai Bohățiel, proprietar în Supurul de Sus și George Filep, proprietar.

După oficierea Serviciului Divin, la orele 11, directorul despărțământului, Alimpiu Barboloviciu a luat cuvântul și a deschis lucrările adunării. Prezidiul propune și se aleg doi notari ad-hoc, cu unanimitate, și anume Grațian Flonta și Dr. Georgiu Pop. S-a dat citire raportului subcomitetului pe anul precedent. El a fost citit de secretarul despărțământului Cassiu Maniu. Printre altele, el face cunoscut că conducerea Comitetului Central de la Sibiu, „pentru consolidarea legăturilor între Asociațiune și despărțăminte” a cerut ca fiecare despărțământ să desemneze doi reprezentanți, care să participe la adunările generale ale Astrei transilvănene. Se constată, cu regret, că între timp fostul Vicar al Silvaniei și canonic de Gherla, Demetriu Coroianu, a trecut la cele veșnice. Se păstrează un moment de reculegere pentru toți cei decedați în acel an. Se citește, apoi, o scrisoare trimisă de fruntașul național-român sălăjean Gheorghe Pop de Băsești, prin care anunța conducerea despărțământului că datorită rearondărilor și înființării unui nou despărțământ în zona sa, nu mai putea onora premiul pe care îl acorda anual învățătorilor din zona Șimleului. Pentru învățătorii premianți el oferea anual o vacă cu vițel și o scroafă cu porci.

Având în vedere faptul că școlile confesionale românești se găseau „în stare delăsată” s-a hotărât ca pe viitor adunarea generală să alcătuiască o comisie care să viziteze școlile din comunele în care se organiza adunarea. Pe baza observațiilor făcute să prezinte un raport în cadrul adunării generale cercuale respective.

Pentru înscrierea de noi membrii și încasarea taxelor anuale a fost aleasă o comisie compusă din Teodor Pop, Ștefan Cucu și Cassiu Maniu. Printre noii membrii ordinari care s-au înscris la Bobota îl remarcăm pe tânărul fruntaș politic național-român Cassiu Maniu. De asemenea, printre participanți îl remarcăm și pe Iulian Anceanu, preot în Surduc, ginerele lui Gavril Vaida. În total s-a strâns frumoașa sumă de 104 florini. Raportul comisiei a fost luat la cunoștință de cei prezenți, iar banii au fost luați de casier pentru a fi trimiși Comitetului Central din Sibiu.

Adunarea propune înființarea unui fond scolastic, a cărui administrare să fie dată Comitetului Central din Sibiu, „conform dorinței donatorului și menirii fondului”. Se primește de către cei prezenți și se decide a însărcina Comitetul cu „elaborarea literelor fundamentale” pentru înființarea fondului scolastic.

Pentru adunarea generală anuală a Astrei de la Sibiu, care urma să aibă loc pe data de 27 august 1892, a fost desemnat ca reprezentant al sălăjenilor Ioan Pop, proprietar în Domnin.

Pentru următoarea adunare a despărțământului Șimleu a Astrei au fost desemnați să susțină prelegeri cunoscutul fruntaș politic Andrei Cosma și Emil Bran, preot în Biușa, „lăsându-li-se voia liberă a alege materialul”.

În anul 1892, adunarea generală a R.F.R.S. trebuia să aibă loc la Șimleu Silvaniei. Însă, „fiind spiritele foarte agitate – din ocaziunea mergerei românilor la Viena pentru a-și prezenta memorandumul lor M.S. Monarhului”, Comitetul de conducere al asociației culturale feminine sălăjene a decis ca adunarea să se țină la Bobota, în aceeași zi cu cea a despărțământului Șimleu Silvaniei.

Pe Gavril Vaida, parohul Bobotei, devenit protopop al tractului

Șamșud îl mai găsim participant și la alte adunări importante ale Astrei, cum au fost cele din 11 august 1895 și 3 august 1899 care au avut loc la Șimleu Silvaniei.

Traectoria pământeană a preotului Gavril Vaida se încheie la începutul anului 1918, după cum reiese din scrisoarea preotului Valentin Coposu, tatăl lui Corneliu Coposu, datată 19 ianuarie 1918. În scrisoarea amintită, Valentin Coposu cere să fie numit administrator al parohiei Bobota, deoarece până la moartea bunicului soției sale, adică a lui Gavril Vaida, a fost doar preot cooperator. Totodată, el scoate în evidență meritele deosebite ale protopopului Gavril Vaida, pe care l-a secondat cu succes între anii 1909-1918. Și, pe bună dreptate, preotul-protopop Gavril Vaida, care purta titlatura nobiliară „de Glod” poate fi considerat ctitor al satului Bobota, în epoca modernă. Aici a păstorit nu mai puțin de 46 de ani (1872-1918). Aici a continuat și definitivat construcția bisericii, adevărată catedrală. Aici a condus și întreținut școala confesională. A fost un bun administrator, ca dovadă importanta suprafață de pădure (aproximativ 500 de ha), pe care a recuperat-o pentru biserică, după mulți ani de procese și importante sume de bani cheltuite din propria avere. De fapt, a fost un bun administrator al întregului tract preotesc greco-catolic al Șamșudului, pe care l-a condus, din poziția sa de protopop-administrator. A fost un bun român, ca dovadă că în casa parohială de la Bobota pereții erau înțesați, după cum își aducea aminte Corneliu Coposu, de tablouri reprezentându-i pe Avram Iancu sau Mihai Eminescu. A fost un bun familist, primindu-i la Bobota pe toți cei oproșiți de soartă din familia sa (fiica sa Cornelia, măritată cu preotul Iulian Anceanu, rămasă de tânără văduvă și cu 3 copii, pe mama preotului Valentin Coposu, Ludovica, născută Șuteu, pe Elena Bărnuțiu și pe mulți alții)

În concluzie, se poate afirma faptul că Gavril Vaida, alături de ceilalți preoți greco-catolici înaintași ai lui Corneliu Coposu, poate fi încadrat, la loc de cinste, în galeria marilor personalități sălăjene, iar locuitorii satului Bobota, și nu numai ei, au datoria morală de a-i cinsti memoria așa cum se cuvine.

Marin POP

1. Gavril Trifu, *Annalele Reuniunii Învățătorilor Români Selagieni. Periodulu Primu. 1869-1880*, Gherla, p. 74-75
2. *Ibidem*, p. 11-12
3. Simion Oros, *Memorialul Jubiliar al Reuniunii Învățătorilor Români Sălăjeni. Șimleu Silvaniei*, 1912, p. 20-22
4. *Ibidem*, p. 59-61
5. *Gazeta de Duminecă* (Șimleu Silvaniei), nr. 8, 3 martie 1907 și nr. 9, 10 martie 1907
6. *Idem*, nr. 15, 6 aprilie 1908
7. *Idem*, nr. 18, 27 aprilie 1908
8. *Idem*, nr. 33, 28 august 1910
9. *Transilvania* (Sibiu), nr. 22, 15 noiembrie 1869, p. 266; Ioan Musca, „Despărțământul Șimleu al Astrei. 1870-1918 (organizare, arondări – rearondări)”, în *Acta Musei Porolissensis*, XVIII, Zalău, 1994, p. 499
10. *Transilvania*, nr. 1, 1 ianuarie 1871, p. 10; I. Musca, *op. cit.*, p. 500
11. I. Musca, „Adunarea Generală Anuală a ASTREI de la Șimleu Silvaniei (4-5 august 1878)”, în *A.M.P.*, XII, Zalău, 1988, p. 413
12. *Transilvania*, nr. 17, 1 septembrie 1875, p. 194-195
13. Referitor la adunarea generală de la Șimleu vezi, printre altele, I. Musca, „Adunarea Generală Anuală a ASTREI de la Șimleu Silvaniei (4-5 august 1878)”, în *A.M.P.*, XII, Zalău, 1988, p.
14. I. Musca, „Documente privind activitatea despărțământului sălăjean al Astrei (1879-1891)”, în *A.M.P.*, XXIII, vol. II, Zalău, 2000, p. 61-71
15. *Ibidem*, p. 96, 99-101
16. *Idem*, „Documente privind activitatea despărțământului sălăjean al Astrei (1892-1900)”, în *A.M.P.*, XXIV, Zalău, 2002, p. 299-301
17. Augustin Vicaș, *XXV de ani din viața Reuniunii Femeilor Române Sălăjene. 1881-1906*, Șimleu, 1906, p. 39
18. I. Musca, *op. cit.*, p. 324 și 370

Interviuri necoventionale

- răspunde poetul George Tei -

Ștefan Doru Dăncuș: Cum te simți ca mare scriitor?

George Tei: Nu mă consider scriitor. Dacă mă consideram scriitor, apăream în „Antologiile Revistei SINGUR” alături de poezii consacrați.

Ștefan Doru Dăncuș: Câți bani câștigi din scris?

George Tei: Bani? Am plătit pentru a-mi publica poezia și am dăruit-o celor ce mai iubesc respectivul gen literar.

Ștefan Doru Dăncuș: Care este diferența între un scriitor din America și unul din România?

George Tei: Dureroasă întrebare! Bănuiesc, sau intuiesc, diferența... De fapt, se poate vedea din răspunsul la întrebarea anterioară. Aici plătești să fii publicat...

Acolo, din ce am văzut prin filmele americane, scriitorilor li se face o promovare continuă... Editura îi plimbă prin toate statele americane pentru a-i face, scriitorului, cunoscută proza, poezia... Aici, plătești, îți pune cartea în brațe și te descurci

cum poți, pentru a te face iubit de cititori...

Ștefan Doru Dăncuș: Cine va învinge: internetul sau cartea tipărită?

George Tei: Sigur, va învinge cartea tipărită! Nu poți sta două ore la calculator pentru a citi câteva capitole dintr-un roman... La poezie este și mai greu! Trebuie să înțelegi metafora, sintagma, simbolul, să pătrunzi în intimitatea poeziei... Dacă stai să reiei de câteva ori un vers, pentru a-l înțelege, îți trebuie răbdare... Stând întins pe pat, cu cartea în mână, poți „intra” mai ușor în tainele scrierii autorului.

De multe ori, „vezi” ceva la care poetul nu s-a gândit, analizezi textul mai „lejer”...

Ștefan Doru Dăncuș: Cum te legitimezi ca scriitor în fața lui Dumnezeu?

George Tei: Nu mă consider scriitor, poet! Știi ce scrie pe cantul monedelor americane: „nimic fără Dumnezeu”. Consider că, tot ceea ce scriu, îmi este transmis de Dumnezeu. Eu doar „le perii” de scamele unor cacofonii, sintagme nepotrivite

etc... Totul, îi datorez lui Dumnezeu! Totul!
Ștefan Doru Dăncuș: Continuă acest început: VREAU SĂ SPUN CĂ...

George Tei: ... Nu mă consider poet! Îi las pe ceilalți să mă considere sau să mă nege ca poet... Dar, așa cum spunea Titu Maiorescu în unul din aforismele sale că „este nedemn să te oprești la mijloc de drum”, voi continua să scriu până ce Dumnezeu îmi va lua poezia...

Ștefan Doru Dăncuș: Autograf pentru revista „Caiete Silvane”.

George Tei: Urez „Caietelor Silvane” viață lungă și cât mai mulți cititori îndrăgostiți de literatură adevărată...

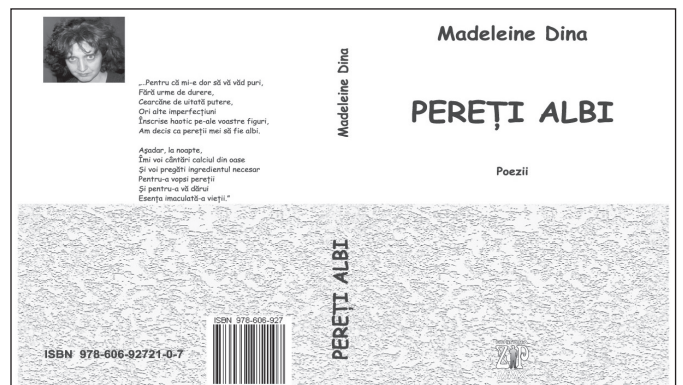
Dialoguri interioare între ”Pereți albi”

Poezia are foarte multe forme de expresie și fiecare poet încearcă să surprindă printr-o viziune proprie cât mai multe stări, o gamă cât mai variată de sentimente dar cel mai des autorul încearcă să lase cititorului un spațiu cât mai generos de interpretare. Ambiguitatea este am putea spune un element util și necesar al poeziei. Dar iată că din vreme în vreme, când poetul lucrează prea mult timp cu noțiuni logice, poezia se transformă într-un joc al intuiției, în care poetul conduce cu mână sigură cititorul exact către efectul dorit.

Madeleine Dina are o poezie care de la prima lectură atrage prin feminitate. Dar nu o feminitate frivolă ci una matură care se folosește de expresia poetică pentru a jalona clar drumul pe care cititorul trebuie să îl parcurgă. Există o nevoie permanentă de control în poezia Madeleinei Dina.

Încă de la titlu autoarea ne avertizează că intrăm pe un teren în care nimic nu este burllesc sau parodic: „Pereți albi” sună ca o avertizare asupra rolului serios pe care îl are cititorul care este primit dincolo de aceste coperti. Exprimarea este sobră: „Pentru a elimina orice pericol de contact direct, vizual ori fizic, / Voi încerca să modific / Structura de rezistență / a pereților camerei mele.” (Pereți albi) dar poeta este de acord să modifice ”structuri de rezistență” pentru a permite cititorului să intre în universul intim al poeziei. Nu avem de a face cu un set de poezii scrise la voia întâmplării. Madeleine Dina ne primește în laboratorul personal unde și-a rezervat rolul de călăuză. Autoarea folosește mult artificiu fără a fi artificială și urmărește să obțină un efect maxim oscilând între patetic și emfază, deviind adesea de la splendoare spre ostentație și de la profuzime spre exagerare.

Madeleine Dina încearcă în prezentul volum de poezii să surprindă esențialul experiențelor trăite până în acest moment. Și de esențial te apropii când împins de provocările vieții începi să te întrebi cine ești, dacă totul se desfășoară după un plan prestabilit, dacă suntem lăsați în voia liberului arbitru sau de ce este construită lumea așa, care este scopul ultim al ființelor în acest joc puzzle al

existenței. „Stau și mă-ntreb / De ce, născută fiind în primăvară, /Nu pot să mă deștept / Decât cu toamnă-n gând”

Autoarea ne prezintă pe parcursul a 250 de pagini o înlănțuire de monologuri sufletești sincere, uneori tăioase, alteori de refugiu, care generează spre finalul volumului revelații ale autocunoașterii și momente de popas reflexiv pentru autoanaliză: „Am citit azi, la rubrica «Pierderi» / Un anunț ciudat: / «Rătăcit în neant / jumătate de an.» / După semnătura am înțeles / Că anunțul chiar eu l-am dat”.

Madeleine Dina reușește în spațiul mărginit de ”Pereți albi” în care s-a retras să mediteze fără opreliști, să-și organizeze și să-și disciplineze angoasele sufletului pentru a-și consuma energiile creatoare depozitate. Autoarea se dovedește a fi capabilă de proiecte îndrăznețe concepute pentru a iubi, respecta și prețui cu adevărat pe oamenii din jurul ei. Solitudinea și sobrietatea poetei Madeleine Dina sunt de fapt o invitație directă la un dialog poetic constructiv care să genereze ecouri afective noi înainte ca interlocutorii să devină ursuzi îmbătrâniți de timp și așteptări neîmplinite.

Ion Gabriel PUȘCĂ

Pictorul George Rădeanu la 60 de ani: „Nu sunt făcut să stau în umbră”

- Domnule Rădeanu, aceasta este una din devizele d-voastră, scrisă cu cărbune pe unul din pereții atelierului de la București. Din câte știu, nu ați stat în umbră nici anul trecut... Dovadă – nominalizarea pentru Medalia de Aur pentru România pentru anul 2010 făcută de American Biographical Institute. Cum a fost anul 2010 pentru artistul plastic George Rădeanu?

- Un an plin, dar mă simt în stare de mai mult și sper ca anul 2011 să certifice afirmația mea. În anul care a trecut am continuat să mă ocup de studenții mei de la Toledo, care m-au sunat și acum de sărbători și mi-au spus „Vă dorim aici”. Sunt, de câțiva ani, profesor de pictură și restaurare la Universitatea din Toledo, iar la Avilla predau anatomia artistică, restaurare, pictură monumentală și de șevalet. Știu bine spaniola, dar când nu ne înțelegem bine cu termenii tehnici așez șevaletul în fața studenților și le demonstrez. Ei știu că artist fiind, trebuie să mai lipsesc pentru organizarea expozițiilor mele, iar asistentul, căruia îi las cursurile pregătite, mă suplinește. Am avut expoziții de pictură în Olanda, la Utrecht și la Rotterdam, apoi într-o localitate din sudul Marii Britanii. La insistențele fostului meu profesor de la Liceul de Arte Plastice din Iași, maestrul Dimitrie Gavrileanu, pot zice că la „somația” lui, am răspuns afirmativ invitației de a organiza o expoziție aniversară „George Rădeanu la 60 de ani” la Galeria de Artă Dana din Iași. Domnul

Mihai Pascal, patronul Galeriei de Artă Dana, un adevărat Mecena al Iașului, mi-a spus inițial să duc 200 de lucrări. Eu sunt destul de riguros nu numai cu lucrările mele, ci și cu expunerea lor, și nevrând să fac un zarzavat din expoziție, am ales 101 lucrări – acuarelă și pastel - pe care le-am expus în 12 săli. Vernisajul a avut loc în 20 decembrie 2010, iar expoziția va fi deschisă până în 24 Ianuarie 2011.

- Am înțeles că această expoziție aniversară s-a constituit într-un mult așteptat eveniment cultural, o sărbătoare culturală pentru Iași, că au vorbit și au scris elogios despre arta d-voastră nume care constituie ele însele argumente de autoritate...

- Prezentarea expoziției a fost făcută de cunoscutul om de cultură și critic de artă Valentin Ciucă. Într-adevăr, s-au spus cuvinte mult prea frumoase. Am fost comparat cu Andreescu și cu Luchian, ceea ce este o onoare pentru mine. Eu îi respect pe toți înaintașii mei, am fost ucenicul tuturor. Modelul meu rămâne însă Brâncuși, pe care îl admir pentru lupta lui cu titanii la Paris, iar pictorul meu preferat, desigur, rămâne Monet. Desenul îl înveți, nu te naști cu el. Cu culoarea, însă, te naști sau nu te naști. Pictura înseamnă culoare.

- V-ați născut cu culoarea și ați învățat desenul. Dovadă numeroase expoziții personale în țară și în străinătate – numărul lor a trecut de 30, nu?! – expoziții colective la fel de numeroase și regăsirea lucrărilor dvs. în colecții personale din România, Germania, Ungaria, Japonia, Israel, Franța, Argentina, Turcia, Grecia, Spania, Canada, Olanda, Italia, Marea Britanie, SUA... Ce proiecte aveți pentru 2011?

- Așa cum am spus, voi acorda atenția cuvenită studenților mei din Toledo. În aprilie-mai sunt invitat să organizez o expoziție la Ambroise – Franța. Am promis că voi face o expoziție și în SUA, deși am un pic de rețineră. Știu că acolo doresc copii după mari pictori, dar să nu scrii că este o copie, ori, din respect pentru înaintașii mei, eu nu pot face așa ceva, pentru că, spuneam și înainte, eu am fost ucenicul tuturor... Voi continua să merg în Olanda, unde am multe comenzi. Olandezii sunt ahtiați după portrete, o „boală” sau o modă, mă rog, care

datează din secolele XVII-XVIII. Cei în viață îmi pozează, iar celor plecați le fac portretele după poze, studiind fiecare detaliu cu lupa.

- Nu e ușor, desigur, dar dvs. sunteți un bun portretist, știu. După cum știu că excelați în pictura în ulei, în acuarelă, în pastel, dar și în tehnica mixtă, când o folosiți. Pe când o expoziție la Zalău? – ultima, dacă-mi aduc bine aminte, a fost în 2005 și s-a bucurat de mult succes, inclusiv comercial, ați vândut tot ce ați expus. Zălăuanii, sălăjenii în general, vă iubesc și vă apreciază. Vă și revendicăm, de altfel, deoarece ați trăit și ați creat peste 20 de ani aici, multe dintre lucrările dvs. Sunt peisaje de pe văile Someșului, Almașului, Agriului, de pe Meseș, din Treznea...

- Așa este, mă simt legat de Sălaj, de Zalău, de Treznea și mă întorc aici ori de câte ori îmi îngăduie timpul, chiar și pentru o zi-două, ca la acest început de an. Mă gândesc la o viitoare expoziție și la Zalău. Până atunci le doresc sălăjenilor, cititorilor revistei „Caiete Silvane” multă sănătate, împliniri și, vorba tatei, Dumnezeu să-l ierte, să nu schimbe suta că trece repede...

- Și noi vă dorim sănătate și fie ca muzele să vă însoțească oriunde v-ați afla.

Convorbire realizată de
Ileana PETREAN-PĂUȘAN

GEORGE RADEANU

Vă invităm să onorați cu prezența Dumneavoastră vernisajul expoziției

GEORGE RĂDEANU

PREZINTĂ CRITICUL DE ARTĂ VALENTIN CIUCĂ

Luni, 20 decembrie 2010, orele 18:00, str. Prof. Cujbă, nr. 17, Iași

Școala din Pria – 200 de ani

Localitatea Pria, com. Cizer, județul Sălaj, atestată documentar din anul 1481, este, de fapt, mult mai de demult. Numele ei vine de la „perie”, iarbă deasă ca peria.

Locuitorii săi au fost tot timpul interesați de ceea ce se petrece în jurul lor, deci luau seama. Aceasta înseamnă „știință” de carte.

În *ȘIEMATISMUMULU VENERATULUI CLERU A NOU ÎNFIINȚATEI DIECESE GRECO-CATOLICĂ A GHERLEI PRE ANULU DE LA CHRISTOSU MDCCLXVII* (1867) aflăm notate următoarele: „PRIA (...) Par vechea. Bas de lemn în onoarea S.S. A.A. Petru și Pavelu. Casa par lipsesce. De conf. Lib. A Ord. Matric are de la anul 1810 școala de lemn. Scolari 45. Parocu O.D. Vasiliu Marincașiu. Cantore: Ioanu Marincașu. Docente Ilie Suciuc.

In Matre”.

Deci, în anul 1810 (acum 200 de ani), în Pria era școală cu 45 de școlari!

Vom spicui câteva crâmpoie din trecutul școlii din această localitate. (...) Pe vremea aceasta, 1830-1848, mai auzeau ei de carte, ba în sat chiar erau, în afară de popa, doi oameni cari știau ceti pe cărți bisericești, între care era și fratele popii.

După multă stăruință de-a popii am ales de dascăl pe fratele său ca să învețe rugăciuni pe copii. (...) Numărul elevilor care-i frecventau școala erau vreo 9-14. (...) Ca leafă: 2-200 florinți pe an de la comună.

„... Popa acesta nou le-a spus să meargă la Năsăud după dascăl. A și mers un om cu trăsura și a adus unul cu numele Chita (Iuliu Chitta, 1860-1935), fratele poetei „Veronica din Sălaj”. Aceasta a început a învăța pe copii, pe lângă cele învățate până acum, și geografie, calculul și a altoi. Spune un bătrân că Chita a umplut pereții cu măpi.

După acesta a fost învățător un an de zile un țăran și pe urmă popa a adus pe Ilea Ghilea ca învățător cu diplomă, care a stat până în 1917 și în 1918 a murit aici în comună. A fost primul care a predat în școala care e și azi de față ca școală de stat (edificată pe la 1880). După el a fost încă un an Matei. (...)

În anul 1907, la Pria, din 1180 de suflete: elevi 61, adulți 260 (bărbați 160, femei 100).

La 1 Decembrie 1918 are loc MAREA UNIRE, la care au participat: „o delegație din Cizer din 3 persoane, condusă de preotul Coriolan Cassian, o delegație din Pria, care cuprindea 4 persoane sub conducerea învățătorului Matei Vasile, o delegație din Boian formată din 2 persoane și o delegație din Plesca din 2 locuitori”.

Ulterior, la Pria a venit ca învățător Pușcaș Paul care a muncit ca un adevărat dascăl în toate ramurile științifice. Până la un timp a fost învățător confesional, apoi a trecut la stat. În anul 1924 s-a înființat al doilea post. Sunt două puteri didactice: d-na Maria Ciurdărean și d-l Ioan Radu.

După cel de-al Doilea Război Mondial avem în școala din Pria ca învățători pe Sonea Teodor și Stanciu Maria (preoteasa).

În luna martie 1951, la Pria, în prezența tovarășei Tulbure Terezia, inspectoare a raionului Șimleu Silvaniei, ia ființă o uni-

Elevii Școlii Generale din Pria – 1937. Învățători: Maria Stanciu, Marin Ioniță; N – Nemet Nicolae, cl. I - premiant

tate de pionieri cu 60 de membri. Se menționează într-un raport de activitate din luna aprilie 1951 că pionierii au dragoste de organizație și muncesc, se abonează la „Licurici”, „Pogonici”, „Pionierul”.

La data de 30 noiembrie 1962, la școala din Pria lucrau: Ivașcău Cornel, Stanciu Maria, Vlaicu Veronica, Barbu Aurel, Rus Vasile, Pustai Elisabeta.

În anii '70 în Pria, crescând populația școlară, se organizează școala gimnazială. În anul școlar 1971-1972, școala este încadrată cu următorul personal: Codreanu Ana – director; Baidoc Cornelia – învă.; Băican Pavel – prof. supl.; Târlea Viorica – învă. supl.; Târlea Nicolae – prof. supl.; Zamora Ana – învă.; Zamora Tănase – prof. supl.; Maria Sonea – educatoare.

Conform *Situației statistice anuale* din 10 iunie 1976, în comuna Cizer erau 501 de pionieri în cele 6 școli ale comunei, dintre care, în Pria, 152. Președinte al Consiliului Comunei al Organizației Pionierilor era învă. Petru Galiș, iar comandant de unitate Pavel Sabău.

La data de 18 ianuarie 1977 s-a constituit la nivelul comunei Organizația „Șoimii Patriei”, care cuprindea copii între 4 și 7 ani. Primul președinte președinte a fost învă. Ioan Sur, apoi educ. Zoia Galiș.

După Revoluția din decembrie 1989 sistemul de învățământ s-a prăbușit: șoimii „au zburat”, salut, pionierii! Elevii au devenit mai „liberi”. Cadrele didactice care își aveau sorgintea în altă parte s-au risipit la origine. Am rămas noi, băștinașii, și cei înțepenii aici.

Din cele 6 școli, azi este numai una. În Pria au rămas zidurile pustii, iar cei nici 20 de copii, preșcolari și școlari, sunt aduși zilnic cu microbuzul la Școala Gimnazială „HOREA” Cizer.

Petru GALIȘ

Cercuri pe apă

Din ce în ce mai rar... martor la evenimente culturale

Despre presă și ziariști se spun multe. Cum că presa ar fi a patra putere în stat, că ziariștii sunt câinii de pază ai societății, că ziarul e istoria clipei... Caragiale – care, în calitatea sa de ziarist deosebit de talentat și incisiv, era poreclit „domnul virgulă” pentru grija sa față de limbă (circula o poveste cum că ar fi oprit odată rotativa pentru că dintr-un text lipsea o virgulă) – definea simplu presa „cinste și gramatică”. Deși totul a evoluat într-un ritm nebun, și mă gândesc în primul rând la tehnica redactării, tipării și difuzării informației, cred că fiecare din definițiile date presei a rămas valabilă. Urmărind și cu interes profesional presa scrisă sălăjeană, nu pot să nu recunosc că nu de puține ori m-a surprins absența consemnării în paginile ei a unor evenimente culturale. Și am să mă refer la unul întâmplat la sfârșitul anului trecut. Un eveniment cultural de amploare, care a implicat eforturi de organizare și a antrenat forțe considerabile, care s-a do-

vedit a fi de înaltă ținută artistică, dar care a rămas fără ecou... Nici o relatare în presă pe parcursul celor trei zile de desfășurare, nici o cronică de spectacol la sfârșitul zilei sau măcar la sfârșitul festivalului. Pentru că despre Festivalul Multicultural „De dragoste, de neam, de țară” organizat de Asociația Națională a Caselor de Cultură a Sindicatelor din România este vorba. Casa de Cultură a Sindicatelor din Zalău a avut privilegiul să găzduiască etapa finală a Festivalului de Folclor „Cântece dintotdeauna”, ediția I, printr-un benefic parteneriat cu Primăria Zalău, Prefectura Sălaj și Casa Municipală de Cultură. Timp de trei zile – 29 noiembrie - 1 Decembrie 2010 – au urcat pe scenă peste 320 de artiști – dansatori, interpreți, instrumentiști – care activează la casele de cultură ale sindicatelor din întreaga țară. Și sălile au fost pline, mai ales că organizatorii au gândit încununarea regalelor folclorice cu recitaluri ale unor mari nume din folclorul românesc – și-i amintim doar

pe Mioara Velicu și Dumitru Fărcaș. Ei bine, în afară de știrea care anunța evenimentul cultural de la Zalău, nu am găsit decât două ecouri ale acestei manifestări folclorice de amploare, la câteva zile după încheierea ei și semnate de iubitori de cultură (cu inspirat condei, e drept). Mi-aș fi dorit să citesc a doua zi ce s-a întâmplat cu o zi înainte, cum a fost scena, cum a fost sala, cum au reacționat spectatorii, ce impresii le-au făcut celor din Alexandria, Bacău, Suceava, Ploiești, Craiova etc. Zalăul și oamenii lui. Iar lor, oaspeților care ne-au adus ce-au avut mai scump în lada lor de zestre, le-ar fi plăcut, o spun cu certitudine, să se întoarcă acasă cu ziarul sub braț și să arate familiei și celor care trebuie să știe ce prestație deosebită au avut ei și ce impact mesajul lor.

Din păcate, ziariștii noștri n-au fost martori la acest eveniment cultural și le scapă tot mai des astfel de momente...

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

Apărarea

Împărat și scriitor

Un adăpost provizoriu să le fi putut da celor ce se târau pe stradă după mine, cerșind un bănuț. O pâine în plus să-mi fi putut permite pentru baba jerpelită de pe scările magazinului de pâine. O țigară să-i fi aruncat bețivului din colțul străzii, o felicitare de Crăciun să-i fi trimis mamei, un zâmbet să fi schițat în fața femeii ce opera pe casa de marcat de la „Kaufland”, o mână de ajutor să fi dat pensionarului ce se opintea cu un sac de 10 kilograme de cartofi la piață, 2 legături de plante pentru ceai să fi cumpărat de la bătrânica aceea împăcată cu soarta („două la zece mii, două la zece mii”), o pereche de adidași pe care nu-i mai port de prin vară să-i fi dat țiganului care strigă: „Fiare veeeeeechi, fiaare veeeeeechi luuoooooooooom!”, o lumânare să fi aprins în Biserica Mitropoliei pentru cei morți și pentru cei vii, un cadou simbolic să-i fi cumpărat soției, o ciocolată cel puțin să fi luat pentru fiica

mea, un ou „Kinder” să-i fi adus fiului meu...

Nimic din toate acestea nu am putut face în iarna care a trecut. Toată lumea alerga înnebunită după bani, veneau Sărbătorile de iarnă, eu însumi eram la limita limitelor; ce să facă un zombi ca mine (om social) cu 100 RON în buzunar și o listă uriașă de cumpărături? La supermarketul „XXL” - oameni cu stare, cărucioare pline vârf cu alimente la care alții, mai săraci, se uitau cu jind; mi-am imaginat că Dumnezeu e același pentru toți (cine știe ce munci au făcut prin alte țări pentru a-și permite o așa abundență!).

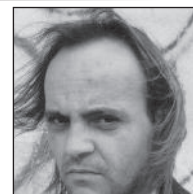
M-am dus să împrumut niște bani de la un cunoscut ce lucrează „în sistem”. Parlamentarii, deputații, șefii de cabinete, miniștrii României plecaseră deja de la cârma țării. „Împărații” aveau unde să petreacă „sărbătorile”. Câteva secretare neghioabe umblau ca niște

găini bete pe holuri, vegheate de niște indivizi cu arme cărora le picau ochii-n gură de atâta băutură.

Am ajuns acasă încrâncenat, mi-am spus că în 2011 cărțile pe care le scriu cu atâta entuziasm și bucurie se vor vinde mai bine. Afacerea media pe care o conduc va face față „crizei” care nu se mai termină, „dragii mei copii, la anul va fi mai bine”, „nu vom fi așa înghesușiți la anul”, i-am spus soției – mi-am dat seama cât de prost mint, nu anul acesta în care citiți acest articol ne va fi mai bine, ci peste o mie de ani. Și nici asupra acestui termen nu am siguranță absolută.

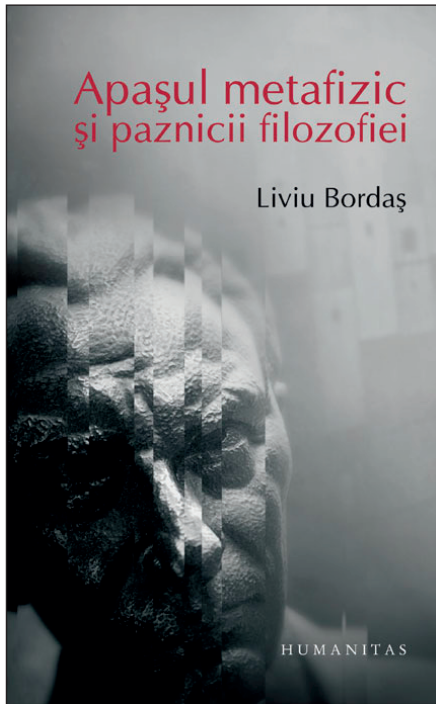
P.S.: A doua zi după Crăciun, unul din miniștrii României îmi trimite un SMS în care mă felicită pentru modul exemplar în care am lucrat pentru țară. Ce să-i fi răspuns?...

Ștefan Doru DĂNCUȘ

Malaxorul cu paznici. Ai culturii

■ La Editura „Humanitas” a apărut de curând o nouă carte semnată de **Liviu Bordaș: „Apașul metafizic și paznicii filozofiei”**, prezentată ca „mister medieval în trei acte, un interludiu și un intermezzo liric, cu multe ilustrări din opere originale”.

* „Liviu Bordaș mi-a fost student. L-am simțit, de la început, locuit de o pasiune intelectuală pe cât de intensă, pe atât de discretă. Era tăcut, retractil și tenace. Plecat pe urmele lui Mircea Eliade, i-a refăcut traseele interioare, itineranța geografică și parcursul științific. Și-a păstrat discreția, dar și-a consolidat competențele și profilul academic. Cu lucrarea de-acum, despre Nae Ionescu, m-a luat prin surprindere: e prompt, documentat la sânge, ofensiv fără patimă, exact, fără să fie apologetic. Investigația sa polemică aduce, cred, o notă salutară în climatul culturii autohtone, care are nevoie de dezbateri aprinse, dar oneste, de natură să tempereze spiritul partizan, excesul ideologic, idiosincraziile private sau corectitudinea politică la modă” – Andrei Pleșu.

* „Într-o cultură în care judecata critică este înlocuită de afectele dictate de apartenența la o partidă literară sau alta, e o bucurie să citești cartea unui om liber, bazată pe competență și discernământ. Râsul inteligent al lui Liviu Bordaș și lipsa de prejudecăți intelectuale sunt, neîndoind, replica

cea mai potrivită dată prostiei agresive și fanatismelor de conjunctură” - Gabriel Liiceanu.

Liviu Bordaș (n. 1970, Zalău) a studiat la Facultatea de Filozofie a Universității din București, de la licență până la doctorat, și, ca visiting student, la Facultățile de Indologie ale Universităților din Viena, Roma, Heidelberg și Florența. A urmat un masterat în sanscrită la Universitatea din Pondichéry (India), iar în prezent definitivează teza de doctorat la Special Centre for Sanskrit Studies al Universității „Jawaharlal Nehru” din New Delhi. A activat în calitate de cercetător științific la Institutul de Studii Orientale „Sergiu Al-George” (București), Institut Français d’Indologie (Pondichéry), Centre de Sciences Humaines (New Delhi) și Accademia di Romania (Roma). A făcut, de asemenea, stagii de cercetare în Franța, Statele Unite ale Americii, Iran și Pakistan. În prezent este fellow al Colegiului Noua Europă din București. Este membru al Societății Italiene de Istoria Religioasă. A publicat studii, articole și comunicări științifice de filosofie, indologie, istoria religiilor, istorie culturală și intelectuală în periodice academice din România și din străinătate. A editat revista de studii culturale „Origini. Caiete silvane” (5 volume, 2002 - 2003). Este autorul cărții „Iter in Indiam. Imagini și miraje indiene în drumul culturii române spre Occident” (Polirom, 2006). Are în pregătire, conform site-ului Editurii Humanitas, pentru tipar volumele „Eliade secret” și „Comentarii la legenda Meșterului Eliade”. Îngrijește, la editura menționată, publicistica din India a lui Mircea Eliade.

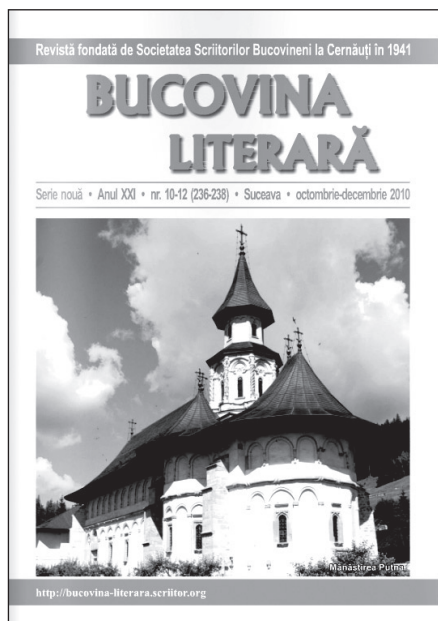
■ Am primit recent cartea „Dimensiuni ale culturii moderne în Țara Silvaniei (secolele XVII – XIX). Cărți și proprietari” scrisă de dr. ist. **Ioan Maria Oros**, cercetător științific și expert carte veche la Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău. Cartea a apărut anul acesta, la Cluj Napoca, la Editurile Mega și Porolissum (a Muzeului Județean) și beneficiază de un Cuvânt înainte semnat de Eva Mârza, care apreciază lucrarea ca „o cercetare științifică provocatoare, care valorifică din insolite puncte de vedere tezaurul de însemnări olografe de pe cărțile românești vechi din Țara Silvaniei”, cercetare care „introduce, în efortul de valorificare a conceptelor și metodelor moderne europene, un

punct de vedere personal, care poate fi validat în timp”. Ioan Maria Oros: „Ca perspective de cercetare, considerăm că, transcrierea însemnărilor de pe toată cartea românească veche din arealul studiat, continuată cu informatizarea lor, urmată de prelucrarea adâncită (pe localități) a câmpurilor din baza de date creată, cele care definesc identitățile sociale și culturale și, apoi, interpretarea lor prin prisma unei sociologii cultural-istorice actuale sau interdisciplinar, va permite stabilirea unor noi corelații în legătură cu practicile culturale, respectiv lectura, și, în funcție de aceasta, gradul de partajare a bunurilor simbolice și stabilirea diferitelor tipuri de inegalități și ierarhii sociale existente istoricește în câmpul social al Țării Silvaniei secolelor XVIII – XIX” (p. 170).

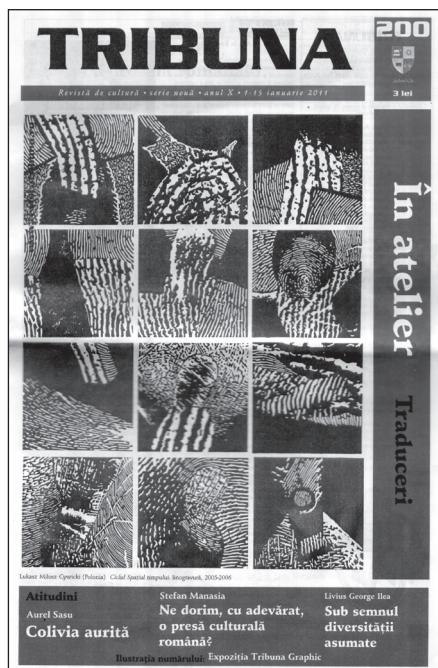
Ioan Oros (alias Ioan Maria Oros) s-a născut la 7 septembrie 1947 în Șeredeu, jud. Sălaj. Este doctor în istorie al Universității „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, cu teza al cărei titlu se regăsește pe coperta cărții menționate mai sus. Expert în carte veche, manuscrise, bibliofilie. Secretar de redacție al Anuarului Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, „Acta Mvsei Porolissensis” și membru fondator al Asociației Române pentru Ex Libris (AREL Oradea). Autor a peste 40 de articole privind valorificarea bibliofilică și științifică a colecțiilor de carte veche tipărită și manuscrisă din județul Sălaj.

■ **Bucovina literară** (nr. 10-12/octombrie – decembrie 2010) conține și un text (prilej de scandal literar?)

semnat de Mircea A. Diaconu, intitulat „D’ale criticii, cu și fără Ioan Groșan”, din care cităm un fragment „soft”: „Pe bune, domnule Pecican, nu ar fi mai bine să îi lăsați pe alții să se ocupe de critica literară, fie ea și de întâmpinare, fie ea și făcută de douămiiști, consacrați sau inși cu vocație, și să vă retrageți acolo unde nu mai sunteți amator, ci profesionist?” Fără comentarii.

■ Salutăm apariția nr. 200 al seriei noi a revistei **Tribuna** de la Cluj, o adevărată tribună a culturii transilvănene și naționale, cu urări de viață îndelungată!

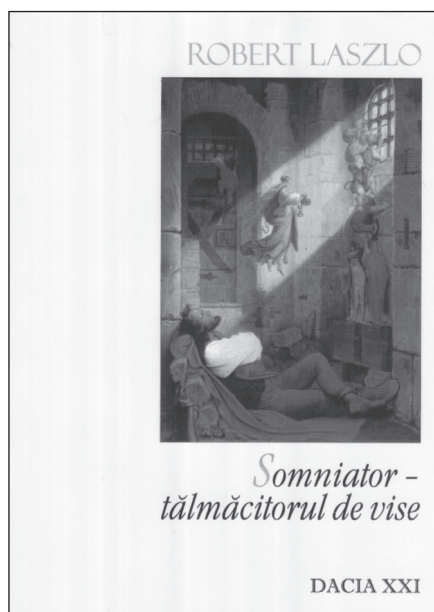

Colegii clujeni marchează extrem de discret (ca să nu zicem deloc) această aniversare. Poate, indirect, cu editorialul semnat de Ștefan Manasia, „Ne dorim,

cu adevărat, o presă culturală română?” Noi ne dorim... Problema, dintotdeauna, este cu *ceilalți*. Care nu ajută, nu sprijină (suficient), bagă strâmbe, nu apreciază valoarea etc.

(D.S.)

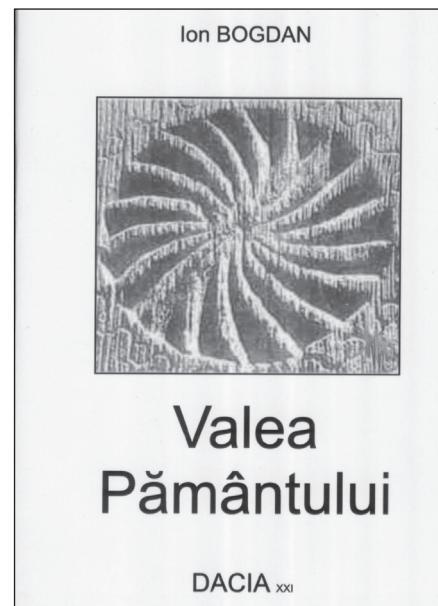
■ Robert László, *Somniator – tălmăcitorul de vise*, Ed. Dacia XXI, Cluj, 2010. Acesta este al doilea volum de versuri al tânărului poet sătmărean. Când încă nu împlinise 18 ani, debuta cu volumul *În vid viața mea* (Ed. Citadela,

Baia Mare 2009), întâmpinat cu entuziasm de poeta Constanța Buzea, în *România literară*, într-un amplu „Post restant” din care spicui: „Cât de bună îi va fi opera la capătul ei, cândva, după o viață pe care i-o doresc lungă, dacă acest debut pare să-i fi izvorât ca un dar, ca un har, ca un adevăr rostit de dragul și în numele unei lumi ajunsă într-un punct al dezamăgirii fără întoarcere? Dacă acest început arată cât de bun va fi totul, bucuoroasă și pe cale de a mă liniști în vid mă prenumăr printre cititorii cărții tale, Robert Laszlo”. Faptul că entuziasmul poetei a fost îndreptățit, își găsește confirmarea și în calitatea noului volum, din care cităm poemul *Îmblânzitorul de vorbe*: „Nu-s decât/ umilul îmblânzitor/ de vorbe, /cel pe care-l vedeți/ la colțul străzii/ cu pălăria în față. / Am cuvinte tiptile/ nu din cele mari/ și nici foarte frumoase/ de multe ori, nici nu mă/ ascultă/ și năvălesc obraznice-n/ pagină./ Iar fluierul meu degeaba le/ cântă./ Cu asta-mi lungesc existența/ e-un chin reciproc/ și roadele târzii/ sunt rătăcite de noaptea/ ce cade brusc peste ele”. Felicitările doamnei Constanța Buzea pentru prima carte, i se

cuvin autorului cu prisosință și pentru cea de-a doua. Amintim cititorilor că Robert László este coautor, alături de scriitorul Felician Pop, al lucrării *Istoria secretă a Sătmăruului* (Ed. Citadela, Baia Mare, 2010).

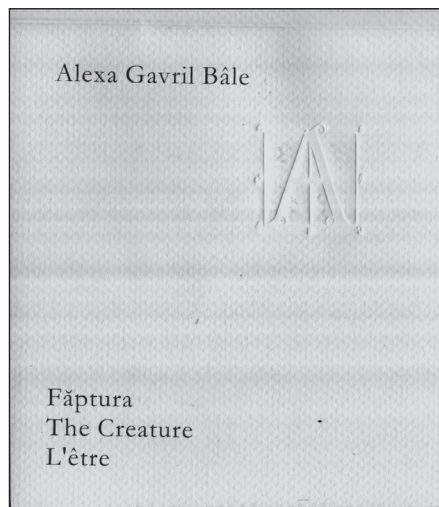
■ Ion Bogdan, *Valea Pământului*, Ed. Dacia XXI, 2010. Scriitorul Ion Vădan îl descrie pe autor astfel: „Ion Bogdan (Dumitru Iuga) este un renumit etnofolclorist, cu merite incontestabile

în descifrarea însemnelor ce țin de stadiul profund, nemișcător al tradiției. Dar Ion Bogdan, dincolo de apostolatul său din domeniul culturii tradiționale maramureșene este și un excepțional poet, a cărui operă se înscrie într-o geografie literară exemplară, făcând din Săliștea de Sus, nu doar în spațiul binecuvântat de Dumnezeu prin frumusețe și hărnicie, ci și un loc al poezilor reprezentativ pentru literatura română”. Criticul și istoricul literar Alexandru Pirut îl situa într-o filiație poetică blagiană: “Ion Bogdan este un elev al lui Lucian Blaga de la care vine ideea de a sacraliza natura, de a popula universul fizic cu zei. Din Blaga vin de asemenea laudele materiei și spiritului, misterul cosmic... Versul... are suavități de litanie”. Reprezentativ în acest sens ni se pare poemul *Secol*: „vine soare și se pare poemul *Secol*: „vine soare și reazămă/ verde cruce de cetină/ și în suflet nu mai știu/ e lumină e târziu // grai adânc din vremi s-arată/ ori numai munte de piatră/ ce rămâne pură formă/ într-un secol ce transformă/ totu-n lucru fără noimă”. Volumul *Valea Pământului* a apărut în colaborare cu Primăria Săliștea de Sus, județul Maramureș.

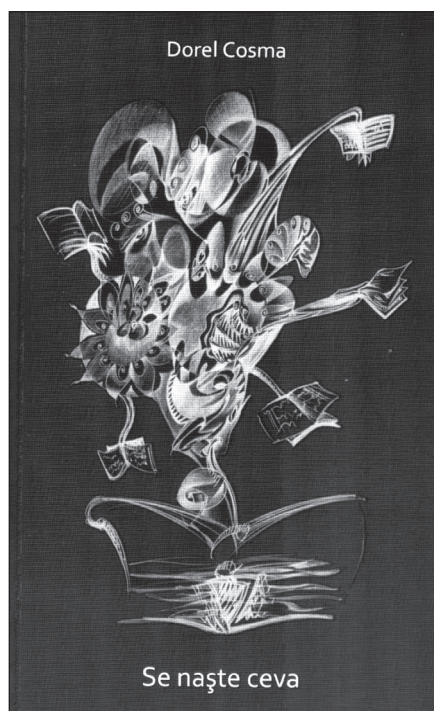

■ Alexa Gavril Băle, *Făptura / The Creature / L'être*, Ed. Scriptorium (al cărei director este autorul) și Fundația Culturală Archeus, Baia Mare, 2010. O plachetă trilingvă interesantă ca și concepție grafică, ilustrată de artistul

platic Ion Marchiș. E vorba de un poem amplu, în 8 părți, tradus în engleză și franceză (cu excepția ultimei părți, care reproduce manuscrisul, ea fiind de fapt o variantă a părții a șaptea) de Raluca Vida, redactor de carte fiind Florin Pop. O anume gravitate și solemnitate a rostirii străbat ca un fir roșu acest poem, din care cităm prima lui parte: „Căutați mai adânc în întâmplări/ sunt multe în ziua oricărei făpturi/ întâmplări minunate/ chiar barbare pe alocuri/ întâmplări tăcute/ ce trec și nu se-aude nici un zgomot/ cum nu se aude pasul râsului pe creanga de fag // făptura poți fi tu/ făptura sunt semenii tăi/ toți aceia pe care i-ai cunoscut/ toți aceia pe care i-ai salutat din șa/ și care ți-au răspuns/ cu ușoare înclinări ale capului”. O carte de excepție, ce merită citită și meditată pe îndelete. În colecția *Archeus* a editurii Scriptorium au mai apărut: Ion Mureșan, *Paharul / Glass / Au fond du verre*; George Vulturescu, *Linia pură – cuțitul / Pure line – the knife / Ligne pure – le couteau*; Ion Groșan, *Insula / L'île*.

■ Dorel Cosma, *Se naște ceva*, Ed. Fundației Interart Triade, Timișoara, 2010. Un volum de poeme apărut în condiții grafice de excepție (copertă și grafică: Horia Blaga Negru), reprodus audio pe un CD în lectura autorului. Dorel Cosma – director din 2005 al Centrului Cultural Municipal „George Coșbuc” Bistrița – este membru al: Clubului Român de Presă, Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Uniunii Scriitorilor din România. A scris, până în prezent, 15 cărți, dintre care amintim: *Repere culturale* (1998);

Viață visată – viață trăită (200); *O lume fascinantă* (2003) – premiul special al juriului pentru eseu – Concursul Național de proză „Liviu Rebreanu”; *Cultura Populară – Aspirații și împliniri* (2004); *Realități provocate* (2005); *Pe moșia baronului* (2005); *Rădăcinile Eternității* (2006); *Festivalul Nunta Zamferei în imagini și comentarii* (2007); *De la Tirana la Ciudad de Mexico* (2008); *Tendințe ale evoluției interviului în presa românească* (2008); *Bistrița în Revoluție* (2008). Elena M. Cîmpan, președinta Societății Scriitorilor Bistrițeni, scria la finalul prefaței volumului *Se naște ceva*: „Poezia lui Dorel Cosma e conceptuală, ajunsă la un nivel de maximă reducere a unităților lexicale, a cuvintelor în plus, a oricărei broderii aglomerate. Noțiuni scurte, simple, se-nlănțuie într-un destin poetic care, deși descoperit târziu, are toate șansele să se împlinească”. Pentru cititori, am selectat din volum poemul intitulat *Pe bulevardul venelor*: „O piatră solitară/ asfixiază aerul./ Cerul se năruie,/ când profeția dă greș/ cu tot plumbul/ ceasului său fără de trup./ Pe marele bulevard/ al venelor/ circulă în așteptare/ o barcă fără vânt în vele,/ gata de-a brăzda/ altă latitudine./ În deriva orizontului/ lumina soarelui/ te împinge/ spre inevitabilul nimic”.

(D.H.)

■ Dintre revistele de cultură fondate în 1990, în cele două decenii de apariție neîntreruptă, *Arca* și-a dobândit o fizionomie inconfundabilă. Cu periodicitate lunară, revista are profil de literatură, eseu, arte vizuale,

muzică. Apare, din februarie 1990, la Arad, avându-l ca redactor-șef pe poetul și eseistul Vasile Dan. În fața noastră se află acum două numere triple: 7-8-9 (244-245-246) și 10-11-12 (247-248-249) / 2010. Răsfoind *Arca*, cititorul își face un fel de încălzire în primele 15-20 de pagini cu texte bătăioase în care sunt luate la puricat articole bine țintite, de obicei având un subiect comun, din câteva periodice cu vizibilitate, relativ, mare. Cronica literară, în ambele numere, e susținută de trei remarcabili poeți, cu performanțe recunoscute și în domeniul criticii de întâmpinare: Vasile Dan, (redactor-șef), Romulus Bucur (redactor-șef adjunct), Gheorghe Mocuța (redactor asociat). Rubrica **eseu** capătă strălucire sub semnătura lui Andrei Mocuța, prozator galonat al celei mai tinere generații.

Admirabilă, în structura revistei, ni se pare fascicula artelor vizuale, susținută în fiecare număr de câte un album alcătuit din 12 reproduceri fotografice color. În numărul 7-8-9 al *Arcei* pot fi văzute 12 bronzuri ale sculptoriței Ana Zoe Pop, despre care Onisim Colta scrie: *Lumea de forme plăsmuite de Ana Zoe Pop e una aflată sub semnul arhetipului și simbolicului. Fiecare lucrare de-a sa e coagularea într-un nucleu dens a unui întreg evantai de trimiteri și semnificații care converg într-o trăsătură compactă ce devine expresia poetico-plastică, forma specifică de mărturisire a unei credințe*. În numărul următor, aceeași rubrică analizează câteva evenimente teatrale, înainte să abordeze opera pictorului arădean Onisim Colta, ale cărui reproduceri din albumul revistei corespund în mare parte unei fraze puse pe hârtie de criticul de artă Corneliu Antim: *Pânzele și cartoanele lui reverberează de o spiritualitate înmiresmată de imagini și culori de o transparență și o puritate ce transcend timpul și frivolei agitații evenimentiale a vieții cotidiene*.

Numărul 7-8-9 din *Arca* publică, pe aproape 75 de pagini, sumarul esențializat al revistei maghiare *Jelenkor* din Pécs. Excelente pagini de proză și poezie semnate de scriitori unguri ajung în revista de la Arad. Sumarul celor două numere ale *Arcei* se întregeste cu pagini de teatru, literatură universală, interviuri, articole de istorie literară, recenzii, note de lectură. O remarcă finală: critica de întâmpinare e mult mai prezentă decât în alte publicații, contribuind la clarificarea sistemului de valori actual.

(V.M.)

Caiete Silvane

Revistă de cultură

ISSN 1454 - 3028

Adresa redacției: Zalău, Piața Iuliu Maniu, nr. 4,
Sălaj, România; Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com; www.caietesilvane.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă
al Județului Sălaj, sub egida Consiliului Județean Sălaj,
a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău
Serie nouă, Anul VII, Nr. 1 (72), ianuarie 2011.
Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 3 lei

Colectivul de redacție:

Daniel Săuca - redactor șef

Daniel Hoblea - secretar de redacție

Ileana Petrean-Păușan, Marin Pop - redactori

Viorel Mureșan, Györfi-Deák György, Viorel Tăutan,

Marcel Lucaciu, Imelda Chința, Simone Györfi, Carmen Ardelean

- redactori asociați;

Marius Soare - tehnoredactor

Responsabil de număr: **Daniel Hoblea**

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între: Consiliul Județean Sălaj; Instituția Prefectului Sălaj; Primăria Zalău; Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău; Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" Filiala Zalău; Biblioteca Județeană "Toniță Scipione Bădescu" Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj; Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar "Silvania"; Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj.

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.

Nu primim la redacție decât materiale culese în format electronic, cu respectarea normelor ortografice în vigoare.

Revista "Caiete Silvane" este membră a Asociației Publicațiilor Literare și Editurilor din România (APLER) și a Asociației Revistelor și Publicațiilor din Europa (ARPE).

Tiparul realizat la Tipografia Color Print Zalău,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-661752

Abonamentele la revistă se pot contracta prin oficiile poștale, factorii poștali, prin Damco și prin redacție (achitând suma de bani aferentă abonamentului dorit în contul Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj:

RO58TREZ5615010XXX006033

deschis la Trezoreria Zalău,

la care se adaugă taxele poștale de expediere).

Prețul unui abonament pe o lună este de 3 lei. Pentru orice nereguli privind difuzarea vă rugăm să ne contactați la telefon 0260-612870. Revista poate fi achiziționată și de la librăria de lângă Muzeul Literar Române din București.

Sumar

- Daniel Hoblea**, Poem pentru „Caiete Silvane” p.1
Marcel Lucaciu, Revizorul și pedagogul Eminescu p. 2
Viorel Mureșan, Un dicționar de eminescologi (II) pp. 3-4
Viorel Tăutan, Vasile Sav în memoriam p.5
Marius Chelaru, Autori ieșeni, edituri ieșene p.6
Ștefan Doru Dăncuș, Cărțile României p.7
Marcel Lucaciu, Zâmbete mascate p.8
Imelda Chința, Dialectica focului în *Fahrenheit 451* pp. 9-10
Carmen Ardelean, Paliere interpretative într-un recviem pentru singurătate pp. 11-13
Franciscus Georgius, Locul unde se va deschide cartea pp. 14-15
 Poeme de **Ion Pop** p. 16
 Poeme de **Sorin Lucaci** pp. 17-18
Lucian Perța, Apelul de seară p. 18
Boris Marian, Oglinda lui Narcis pp. 19 – 20
Györfi – Deák György, Dansul cuadrotoarelor p. 21
Flavius Lucăcel, Scoici pe nisipul fierbinte pp. 27-31
Maria V. Croitoru, Întoarcerea atributelor p. 32
Mihaela Rotaru, Considerații privind ceremonialul nașterii în zona etnografică Sălaj pp. 33-35
René Guénon, Symbolismul țesutului, traducere de **Daniel Hoblea** pp. 36-37
Marin Pop, Preoți greco-catolici înaintași ai lui Corneliu Coposu. Gavril Vaida de Glod (II) pp. 38 – 40
Ștefan Doru Dăncuș, Interviuri neconvenționale. Răspunde poetul **George Tei** p. 41
Ion Gabriel Pușcă, Dialoguri interioare între „Pereți albi” p. 41
Ileana Petrean – Păușan, Pictorul **George Rădeanu** la 60 de ani: „Nu sunt făcut să stau în umbră” p. 42
Petru Galiș, Școala din Pria – 200 de ani p. 43
Ileana Petrean – Păușan, Din ce în ce mai rar...martor la evenimente culturale p. 44
Ștefan Doru Dăncuș, Împărat și scriitor p. 44
Daniel Săuca, Daniel Hoblea, Viorel Mureșan, Malaxorul cu paznici. Ai culturii pp. 45 – 47

Copertele I – IV și paginile 22 – 26 sunt ilustrate cu lucrări din expoziția **FOTODOCUMENTAR IOAN SIMA** care a avut loc miercuri, 22 decembrie 2010, la Muzeul de Artă Ioan Sima din Zalău.

„Expoziția este organizată cu ocazia zilei de naștere a maestrului Ioan Sima (19 decembrie) prezentând o serie de fotografii din albumele de familie ale maestrului publicate cu permisiunea moștenitorilor de drept ale acestora. Retrospecția ne relevă aspecte din viața creatorului Ioan Sima, prezentându-l pe maestrul picturii românești în mai multe ipostaze: anturajul atelierului, în mijlocul prietenilor, a colegilor de breaslă sau a celor apropiați lui - frații, soția și familia. Dar totodată ni se dezvăluie și o atmosferă magică a întregului secol XX prin care putem urmări o carieră de artist și o viață a unui om de excepție într-un mod deosebit de impresionant”.

Szabó Attila, muzeograf

În anul 1937 a cunoscut-o pe Elisabeth, o tânără profesoară din Canada, într-una din călătoriile sale la Viena și Budapesta. Aceasta a venit în România, inclusiv la Pericei, unde s-au logodit, în anul 1939. Ioan Sima a intenționat să plece în Canada și s-o urmeze pe Elisabeth, însă se pare că unchiul său, Victor Deleu, l-a sfătuit să nu părăsească țara în care s-a născut. A început însă cel de-al doilea război mondial, care i-a despărțit pe cei doi pentru totdeauna.

În anul 1980, Ioan Sima primește o grea lovitură. La data de 11 iunie soția sa, Margareta, trece la cele veșnice, la vârsta de numai 57 de ani. Ea a fost înmormântată în cripta familiei Sima de la Pericei.

Și-a început studiile la școala elementară din Pericei. A urmat apoi studiile gimnaziale și liceale în Șimleu Silvaniei, unde a primit și primele noțiuni de tehnică în domeniul picturii de la profesorul de desen Bardocz.

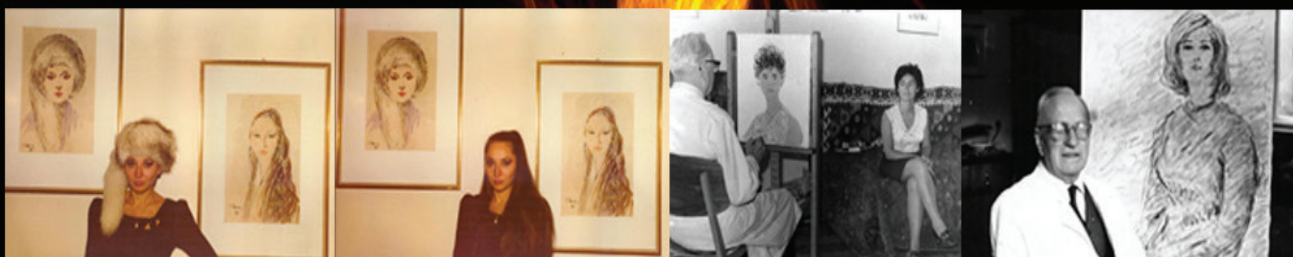
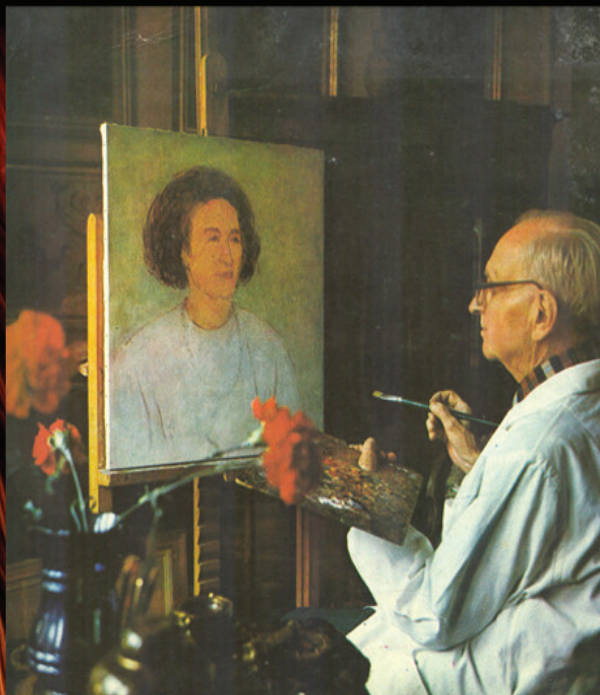
În anul 1916, la terminarea liceului, Ioan Sima a fost mobilizat în armata austro-ungară și trimis la Praga.

Ioan Sima s-a înscris, în anul 1918, probabil la insistențele familiei sale, la Facultatea de Drept din București.

În luna ianuarie 1920, Ioan Sima s-a transferat la Facultatea de Drept din Cluj, iar în anul 1922 devine doctor în Drept.

După o scurtă perioadă de stagiatură, la renumitul avocat și senator de Sălaj, Alexandru Aciu, în luna noiembrie 1922, Ioan Sima se va muta cu stagiatura la Curtea de Apel din Cluj, fiind înscris în Baroul de avocați din Cluj în calitate de avocat stagiar. Ioan Sima a obținut diploma de avocat în anul 1926.

Începând cu luna martie a anului 1930 a îndeplinit funcția de avocat pledant la Primăria municipiului Cluj, adică jurist-consult al acestei primării.

În paralel cu studiile din domeniul dreptului Ioan Sima a continuat și studiile din domeniul artei. Astfel, între 1920-1922 a urmat cursurile Școlii libere de pictură din Cluj, studii de pictură în atelierul condus de Francisc Acs. Aici el se familiarizează cu o serie de elemente necesare unui artist care se află la începutul carierei artistice, cum era la acea dată Ioan Sima.

A urmat apoi studiile libere de pictură de la Viena, la școala profesorului Frolich, iar în anul 1930 urmează studiile de pictură de la Academia de la Grande Chaumiere din Paris.

Traectoria pământeană a maestrului Ioan Sima s-a încheiat pe data de 8 februarie 1985. La catafalcul marelui dispărut s-au adunat toți cei care l-au cunoscut, fiind regretat de întregul județ, care prin dispariția lui simțea un gol imens, atât pentru ei, cât și pentru pictura românească. Plecând însă, spre o altă dimensiune, el a lăsat, la capătul unei vieți exemplare, în conștiința timpului, o operă inegalabilă și amintirea omului de mare noblete.